

**ТЕРМИНОЛОГИЯЛЫҚ
ХАБАРШЫ**

№ 2 (40)

2012

ТЕРМИНОЛОГИЯЛЫҚ ХАБАРШЫ

№ 2 (40)

**Қазақстан Республикасы Үкіметінің жанындағы
Мемлекеттік терминология комиссиясының бюллетені**

№ 2 (40)

2012 жылғы

Құрылтайшы:

Қазақстан Республикасының
Мәдениет және ақпарат
министрлігі

ҚР Мәдениет, ақпарат және қоғамдық
келісім министрлігінде тіркеліп, тір-
кеу туралы 2002 жылғы 27 мамырда
№ 2993-Ж куәлігі берілген.

Редакциялық алқа:

Д. Мыңбай
Мемтерминком
төрағасы

А. Қырықбаев – *Төрағаның*
орынбасары
Ш. Құрманбайұлы – *Мемтерминком*
хатшысы

К. Бұрханов
Қ. Сарыбай
М. Сқақов
К. Демеш
Д. Омашұлы
С. Абдрахманов
Ө. Айтбайұлы
М. Ахметов
С. Ақаев
Х. Әбішев
Е. Әбдірәсілов
С. Әлісжанов
Ж. Бейсенбайұлы
С. Ибраим
Ш. Пәтгеев
К. Юсуп

Бас редактор

Шерубай ҚҰРМАНБАЙҰЛЫ

ТЕРМИНОЛОГИЯНЫҢ ТЕОРИЯЛЫҚ, ҒЫЛЫМИ-ПРАКТИКАЛЫҚ, ӘДІСТЕМЕЛІК МӘСЕЛЕЛЕРІ

Хабаршының бұл айдарымен Қ. Жұбанов атындағы Ақтөбе мемлекеттік университетінің шетел тілдері факультеті «Аударма ісі» кафедрасының оқытушысы Б. Боранқұлованың «Медициналық терминдерді аудару ерекшеліктері» атты мақаласы жарияланып отыр.

Б. Боранқұлова,
Қ. Жұбанов атындағы Ақтөбе мемлекеттік
университетінің шетел тілдері факультеті
«Аударма ісі» кафедрасы

МЕДИЦИНАЛЫҚ ТЕРМИНДЕРДІ АУДАРУ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Бұл жұмыстың басты мақсаты медициналық терминдердегі ерекшеліктер мен қиыншылықтарды шешу жолын айқындау. Бұл мақсатқа жету үшін ғылыми техникалық стиль мен медициналық терминдер теориясын оқып, аудармашының жалған достарын ажырата біліп, аудару жолын ұғыну керек. Аудармашы медициналық мәтінді толық түсіну үшін 4 кезеңнен өтеді:

1. Аудармашы мәтіннің мағынасын түсініп, мәтін не туралы, оның авторы кім, кімге бағытталғандығы туралы мәліметтерге талдау жасай білу керек.
2. Аудармашы бұл кезеңде таныс емес терминдерді, байланыстырушы сөздер мен сөз тіркестерді ұғынуы тиіс.
3. Аудармашы мәтіннің құрылымын талдап, яғни мәтінді аударма тіліндегі оқырманға түсінікті тілмен жеткізуге тырысу керек.
4. Аудармашы аударма мәтінін аяқтағаннан кейін түпнұсқа тілімен аударма тіліндегі терминдерді салыстырып, соңында сарапшылар тексерісінен өтуі керек.

Ғылыми-техникалық мәтіндерге қойылатын басты талап берілген мәтінді дәл әрі нақты жеткізу. Метафора, метонимия тәрізді стилистикалық көркемдеуіш сөздер мұнда мүлдем қолданылмайды [1;26]. Кедоров ғылыми-техникалық сөздерді келесігідей топқа топтастырған:

1. философиялық ғылымдар (логика, диалектика)
2. жаратылыстану және техникалық ғылымдар (физика, химия, биология, медицина, геология)
3. қоғамдық ғылымдар (тарих, археология, этнография)
4. экономикалық базис пен қондырма ғылымдары (саяси экономика, психология, педагогика, тіл білімі).

Медицина ғылыми техниканың қарқынды дамуы нәтижесінде жыл сайын жаңа терминдермен толығып отыратын ғылым саласы.

Ғылыми-техникалық мәтіндердің сөздік қоры арнайы терминдерден құралады. *Термин дегеніміз* ғылым мен техниканың белгілі бір саласында нақты ұғымның атауын беретін сөздер. Әдетте сөз полисемантикалық яғни көп мағыналы болып келеді. Ал ғылыми-техникалық мәтіндерде жағдай өзгеше. Өйткені бұл жерде басты талап нақтылық болып келеді. Сондықтан

да белгілі бір термин бір салада тұрақты мағынаға ие. Бірақ кейде бұл ережеге бағынбайтын терминдерде кездеседі [2;335]. Мысалы: A boy had a bad gash on his hand and I stitched it.

Бұл жерде *to stitch* етістігі ауыз екі тілде *тігіп тігу* болып аударылса, медицинада *жараны тігу* деп аударылады.

Бұл ерекшелік біршама қиындықтар тудырып, аудармашының жұмысын күрделендіреді.

Көп жағдайда медициналық терминдер грек және латын тілінен енген, өйткені медицина жоғарыда аталған мемлекеттерде дами бастаған. Орта ғасырда дәрігерлер латын тілін халықаралық қатынастарда қолданған. Медициналық терминдердің басым бөлігі шетел тілінен енген немесе грек және латын тіліне сүйене отырып ғалымдардың ойдан шығарған атауларынан тұрады. *Haemoglobin* тәрізді термин гректің «*haima*» – «қан» және латынның «*globus*» – «шар» сөзінен құралған. Англияда XVIII-XIX ғасырларда ғылымның қарқынды дамуы нәтижесінде көп терминдер пайда болды. XX ғасырда *penicillin*, *hormon* сынды терминдер жарыққа шықты.

Медициналық лексиканы төмендегідей топқа бөлуге болады:

1. Мүше және дене бөлшектері (artery, kidney)
2. Құрылыс жабдықтар (incubator, microscope)
3. Мамандар (physician, surgeon)
4. Медицина салалары (neurology, pediatrics)
5. Сырқат атаулары (bronchitis, melanoma)
6. Дәрі-дәрмектер (protein, serum)
7. Медициналық емдік шаралар (anesthesia, blood test)

Ағылшын тілінің жалпы әдебиетіндегі сөздер арнайы терминдер ретінде қолдануы мүмкін.

Мысалы: *Joint* – бірге (жалпы); дене буыны (мед)

Marrow – кәді (жалпы); жілік май (мед) [4;15]

Бірақ *dressings* тәрізді бір терминнің әртүрлі салада бірнеше мағынаға ие болуы мүмкін. Мысалы:

Таңғыш (медицина)

Тенелу (әскери)

Тыңайтқыш (ауылшаруашылық)

Дәмдеуші (ас мәзірі)

Барлық терминдерді құрылымына қарай келесігідей топқа бөлуге болады:

ЖАЙ ТЕРМИНДЕР:

Ulcer – Ойық жара

Sputum – Қақырық

КҮРДЕЛІ ТЕРМИНДЕР: (сөздердің бірігуі арқылы жасалынады)

neuro + secretion = neurosecretion

nasal + pharynx = nasopharynx

СӨЗТІРКЕСТІ ТЕРМИНДЕР: (құрамындағы сөздер атрибуттық байланыста болып бірін-бірі айқындап тұрады)

diabetes mellitus – Қант диабеті

brain-case – Бас сүйек

ҚЫСҚАРҒАН ТЕРМИНДЕР: (сөздердің әріптермен қысқаруы)

NHS = National Health Service – Англияның денсаулық сақтау жүйесі

GP = general practitioner – Жанұя дәрігері

БУЫНДЫ ҚЫСҚАРТУЛАР: (сөздердің алғашқы әріптерінің қысқарылып, бірігуі)

PLAY (Participate in the Lives of America's Youth) – Американдық жастар өміріне аралас!

Терминдер зат есімнен, етістіктен және сын есімнен жасалынады. Ең көп қолданылатын терминдер зат есімді терминдер болып табылады. Көп кездесетін термин «*cancer*» болып есептеледі. Мысалы: *Bob investigates the cause of thyroid cancer.* Сын есімді терминдерге «*malignant*» немесе «*benign*» тәрізді сөздер жатады. Етістікті терминдер қатарына сөзтіркестерде кіреді. Мысалы: *He died of coronary thrombosis.* Бұл жерде «*To die of*» тіркесі *белгілі бір ауру нәтижесінде қайтыс болу* дегенді білдіреді.

Терминдерді аудару барысында келесігідей жағдайларға кезігуіміз мүмкін:

1) Транслитерация жолымен берілетін халықаралық терминдер:

Spiral – *спирал*

Pneumonia – *пневмония*

2) Аударма тілінде дәл баламасы бар терминдер:

Brain – *ми*

Patient – *сырқат*

3) Калькалау яғни сөзбе сөз аударылатын терминдер:

Surface waters – *беткі сулар*

Reference book – *анықтама кітапшасы*

4) Аударма тілінде нақты аудармасы болмағандықтан суреттеу жолмен аударылатын терминдер:

sewer system – ағынды суды басқа арнаға бұрып жіберу жүйесі

vasopressor – қан қысымын жоғарылатын фактор

Ulser тәрізді таныс емес бір мағыналы терминнің аудармасын сөздіктен оңай табуға болады. Ал ағылшынның бір терминіне қазақ тілінде бірнеше сөз сай келуі мүмкін. Әрине бұл жерде контекске жүгіне отырып аудару қажет. Мысалы:

Pupil – Оқушы

Көздің қарашығы

Медициналық мәтіндерді аудару барысында аудармашының жалған достары, эпоним немесе акроним тәрізді қиындықтарға кезігуіміз мүмкін [3;16]. Әрқайсысына мәлімет бере кетсек.

Аударманың жалған достары дегеніміз – аударма тілінде айтылуы ұқсас бірақ мағынасы әлде қайда өзгеше болып келетін шет тіл сөздері. Оларды ажырата білу қажет. Мәселен «*cellulitis*» термині «*целлюлит*» емес «*флегмон*», ал «*potent pathogen*» термині «*потенциалды*» емес «*қуатты патоген*» болып аударылады. «*Cystic fibrosis*» термині «*кистозды фиброз*» емес «*муковисцидоз*» деп аударылады. Өйткені кистозды фиброз деген термин медицинада мүлдем жоқ. Сондықтан аударма барысында аударылғанылған термин сол тілде осы атаумен қолданылатындығын тексеріп отыру тиіс. Әлбетте уақыт өте келе жаңа аурулар ағауы пайда болады. Олардан да хабардар болу қажет.

Эпоним дегеніміз – жалқы есімдерді аурулардың, сырқат белгілері мен сырқат белгілерінің жиынтықтарының атауын білдіру үшін қолдану тәсілі. Әдетте жалқы есімдердің атаулары аударуды қажет етпейтіндіктен аса қиындық тудырмайды.

Өйткенменде эпонимнің 3 түрі белгілі. Олар:

1. түпнұсқа тілі мен аударма тілінде баламасы сай келетін эпонимдер;
2. түпнұсқа тілі мен аударма тілінде баламасы әртүрлі эпонимдер;
3. түпнұсқа тілінде де, аударма тілінде де баламасы жоқ эпонимдер.

Біршама медициналық терминдердің атаулары жазушы, ақын, суретші немесе философтардың есімінен құралған. Мысалы: *Мюссе* ауруы, жүректегі қан жолы тетігінің қолқасының жетіспеушілігі ауруымен ауырған француз ақыны *Альфред Мюссе* есімімен аталған. *Ван Гог* ауруы голландияның атақты суретшісі *Винсент Ван Гог*-тың есімімен аталған. Бұл суретші жүйке жүйелерінің бұзылуы ауруымен ауырған. Сырқат адам мұндай ауру кезінде өз-өзіне операция жасап немесе дәрігерлерден оған операция жасауын талап етеді. Сол тәрізді голландық суретші де ауруы ұстаған сәттердің бірінде өзінің құлағын кесіп тастаған. Мұны суретшінің автопортретінен көруге болады.

Акроним дегеніміз – сөздердің бастапқы әріптерінен құралатын қысқартулар. Акронимдердің тілімізге түпкілікті енгеннен кейін бастапқы мағынасын жоғалтатын түрлері де болады. Мысалы: «laser» сөзі күнделікті қолданыста болса да оның қандай сөздерден құралғандығын біреу білсе, біреу білмес. Мағынасы: «Light Amplification by Stimulated Emission of Radiation» яғни «сәулеге жағдай жасау арқылы жарықты күшейту». Акронимдер үндесті болу үшін дауысты дыбыстардың орналасу тәртібін сәтті пайдаланған жөн. Мысалы: «MADD» «Mothers Against Drunk Drivers» «Аналар Мас Жүргізушілерге Қарсы». Акронимдер 2 ірі топқа бөлінеді. Олар:

1. жалпы акронимдер
2. нақты авторлық акронимдер.

Жалпы акронимдер медициналық әдебиеттерде көп кездеседі. Нақты авторлық акронимдерді автордың көмегінсіз аудару қиындыққа соғады. Оқырмандарға түсінікті болу үшін көп жағдайда акронимдерге парафраз жасау керек. Кейбір жағдайда акронимдер берілген парақтың астында түсіндірмелі қосымша мәліметтер болады.

Ғылымдар саласында медицина әркез арнайы орын алады. Өйткені ол адам болмысымен, түрлі сырқаттармен, тіптен, өмірімен айналысатын бірден бір ғылым саласы. Сондықтан да медициналық аударма-аударматанудың ең көне әрі ең маңызды салаларының бірі болып саналады.

Қолданылған әдебиеттер тізімі:

1. *Б. Шалабай.* «Қазақ тілінің стилистикасы». «Алматы. Республикалық оқулық баспа орталығы», 2006.
2. *И. В. Арнольд.* «Современный английский язык». Москва. Издательство «Флинта», Издательство «Наука», 2004.
3. *И. Ю. Марковина.* «Английский язык». Москва. Издательская группа «ГЭОТАР-Медиа», 2005.
4. *И. Ю. Марковина.* «Английский язык». Москва. Издательская группа «ГЭОТАР-Медиа», 2005.

ҰСЫНЫСТАР

Бұл айдармен ҚР Білім және ғылым министрлігі, ҚР Мұнай және газ министрлігі жанынан құрылған салалық терминологиялық жұмыс топтарының ұсыныстары, Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің қызметкерлері күнделікті жұмыста қолданатын сөздер мен сөз тіркестері, сонымен бірге филология ғылымдарының кандидаты, шығыстанушы Н.Б. Мансұровтың қазақ тіліндегі діни терминдері және SAP AG компаниясының экономика және қаржы саласы бойынша ұсынған терминдер топтамасы мамандар талқысына ұсынылып отыр.

ҚР Білім және ғылым министрлігі жанынан құрылған салалық терминологиялық жұмыс тобының ұсынысы

ФОНЕТИКА, ФОНОЛОГИЯ ТЕРМИНДЕРІ

- аудиторлық талдау – аудиторский анализ
- айырым белгілер теориясы – теория дифференциальных признаков
- әуен – мелодика
- әуен өрнектері – мелодические узоры
- әлді ұстаным – сильная позиция
- әлсіз ұстаным – слабая позиция
- әуез – тембр
- бірөлшемді оппозиция – одномерная оппозиция
- бейтараптанған оппозиция – нейтрализуемая оппозиция
- дәйекші белгі – дикритический знак
- діріл дауыссыз – дрожащий согласный
- дыбыс типі – звукотип
- дауыс реңкі – тембр (окраска) голоса
- дыбыс қарқыны – интенсивность звука
- интонациялық бірлік – интонационная единица
- жылжымалы екпін – подвижное разноместное ударение
- интонациялық өзек – интонационный центр
- интонациялық кескін – интонационный контур
- интонациялық құрылым – интонационная структура
- арнаулы сұрақ интонемасы – интонация специального вопроса
- жалпы сұрақ интонемасы – интонация общего вопроса
- катал бұйрық интонемасы – интонация категоричного побуждения
- кыстырма интонемасы – интонация вставки
- лепті интонемасы – интонация восклицания
- тиянақты интонация – завершенная интонация

- хезитациялық кідіріс – хезитационная пауза
- жарыспалы қатарлар – параллельные ряды
- тұрақты оппозиция – постоянная оппозиция
- позициялық алмасулар – позиционные чередования
- синхрондық кесік – синхронный срез
- үнемдеу принципі – принцип экономии
- жуан әуез – твердый тембр
- жуысыңқы дауыссыз – щелевой согласный
- езу дауысты – негубной гласный
- езулік дауысты – неогубленный гласный
- көмей дыбыс – гортанный звук
- жасырын дыбыс – немой звук
- көмескі дыбыс – слабый звук
- жайылыңқы дауыссыз – плоскощелевой согласный
- тоғысыңқы – смычный
- фонема реңктері – оттенки фонем
- фонеманың түрленімі – модификация фонемы
- фонетикалық құбылыс – фонетическое явление

ОНОМАСТИКАЛЫҚ ТЕРМИНДЕР

- Агионим – агионим (әулие есімдері)
- Агиотопоним – агиотопоним (әулие есімдерінен жасалған топоним)
- Агороним – агороним (елді мекендегі алаң, базар атаулары)
- Аймақтық ономастика – региональная ономастика
- Оним – оним (жалқы есімдер)
- Онимдену – онимизация (жалпы есімнің жалқы есімге айналу үдерісі)
- Прагматоним – прагматоним (рухани құндылықтар қатысты заттардың жалқы атауы)
- Эргоним – эргоним (мекеме, кәсіпорын атаулары)

- Эксоним – экзоним (шет мемлекеттердің атауы)
- ХреMATоним – хреMATоним (материалдық мәдениет атауы, мыс.: тайқазан)
- Хороним – хороним (кез келген әкімшілік территориялық табиғи аймақ, аудан атаулары)
- Топонимдердің миграциясы – миграция топонимов
- Патроним – патроним (ру басы атауы)
- Ойконим – ойконим (елді мекен атауы)
- Геноним – геноним (рулардың ішкі бөліністері атаулары)
- Поэтикалық ономастика – поэтическая ономастика
- Әлеуметтік ономастика – социальная ономастика
- Мифотопоним – мифотопоним (мифтік жер-су атаулары)
- Эпоним – эпоним (тарихи тұлға атынан қойылған атау)
- Этноним – этноним (ру-тайпалардың, ұлттардың жинақталған терминдік атаулары)
- Этнимон – этнимон (ру-тайпа, халық, ұлт атымен аталған жер, территория)
- Ономаатография – ономаатография (ономастиканың сөздік жасау саласы)

Қолданбалы тіл білімі бойынша

- абсолютті жиілік – абсолютная частота
- автоматты лингвистика – автоматическая лингвистика
- айырым модулі – модуль разности
- ақпаратты автоматты өңдеу – автоматическая обработка информации
- ақпаратты автоматты іздеу (тауып алу) – автоматический поиск информации
- ақпараттық өлшем – информационное измерение
- ақпаратты сақтау – хранение информации
- ақпараттық жүйе – информационная система
- ақпарат теориясы – теория информации
- ақпараттық үлгі (модель) – информационная модель

- алшақтық дәрежесі – степень расхождения
- алшақтық сипаты – характер расхождения
- аралық код – промежуточный код
- ауытқу шамасы – величина отклонения
- ашық жүйе – открытая система
- әліпби-жиілік сөздік – алфавитно-частотный словарь
- әліпбилік құрам – алфавитный состав
- бағдарлама жұмысы – работа программы
- базалық (негізгі) тіл – базовый язык
- байқау саны – число наблюдений
- байланыс күші – сила связи
- байланыс торабы – узел связи
- байланыс тығыздығы – теснота связи
- бақылаулар тізбегі – последовательность испытаний
- бақылау қатесі – ошибка наблюдения
- бақылау (тәжірибе) саны – число испытаний
- бас (генералды) мәтін жиынтығы – генеральная совокупность текстов
- белгі (таңба) – знак
- белгілер жүйесі – система знаков
- белгілеу (кодтау) әдісі – метод (прием) кодирования
- бос аралық – пробел
- буындық құрылым – слоговая структура
- білімді модельдеу (үлгілеу) – моделирование знаний
- біртекті – однородный
- біртектілік – однородность
- бірізділік (стандарт) – стандарт
- грамматикалық ақпарат – грамматическая информация
- грамматикалық белгі – грамматический признак
- грамматикалық категория – грамматическая категория
- грамматикалық көрсеткіш – грамматический показатель

- есептеу лингвистикасы – вычислительная лингвистика
- жабық жүйе – закрытая система
- жасанды тіл – искусственный язык
- жиынтық абсолюттік жиілік – накопленная абсолютная частота
- жиынтық ақпараттық салмақ – накопленный информационный вес
- жиынтық қатынастық жиілік – накопленная относительная частота
- жиілік сөздік – частотный словарь
- жиілікті сөзтізбе – частотный словник
- интервал – интервал
- интервалдық бөлік – интервальная часть
- картотекалық қор – картотечный фонд
- квантитативті құрылым – квантитативная структура
- квантитативті лингвистика – квантитативная лингвистика
- кері тәуелділік – обратная зависимость
- кездесу жиілігі – частота встречаемости
- кездесу ықтималдығы – вероятность встречаемости
- кему тәртібі – порядок убывания
- кері әліпби-жиілік сөздік – обратно-алфавитный частотный словарь
- кері пропорционал шама – обратно-пропорциональная величина
- кері сөздік – обратный словарь
- кесте деректері – табличные данные
- кодтау принципі – принцип кодирования
- комбинаторлық қасиет – комбинаторное свойство
- компьютерлік аударма – компьютерный перевод
- компьютерлік бағдарлама – компьютерная программа
- компьютерлік қор – компьютерный фонд
- компьютерлік лингвистика – компьютерная лингвистика
- корреляция (өзгермелі шамалар арасындағы тәуелділік) – корреляция
- корреляция коэффициенті – коэффициент корреляции
- корреляциялық талдау – корреляционный анализ
- кілт мәні (шамасы) – ключевое значение

- камту пайызы – процент покрываемости
 қатынастық жиілік – относительная частота
 қатынастық қате – относительная ошибка
 қатынастық сипат – относительный характер

Лексикология

1. Языковая картина мира – ғаламның тілдік бейнесі
2. Языковая личность – тілдік тұлға
3. Коммуникативная личность – коммуникативтік тұлға
4. Прецедентный феномен – прецеденттік құбылыс
5. Коммуникативно-прагматическая функция языка – тілдің коммуникативті-прагматикалық қызметі
6. Антропоцентрическое направление – антропоэзеттік бағыт
7. Куммулятивная функция языка – тілдің құжаттық қызметі
8. Концептуализация – тұтастану
9. Концептуальная сфера – концептілік өріс
10. Концептуальный анализ – концептілік талдау
11. Этномаркерная единица – этнотанбалық бірлік
12. Лингвокультурология – лингвомәдениеттану
13. Лингвострановедение – лингвоелтану
14. Этнокультура – этномәдениет
15. Национально-консолидирующая функция языка – тілдің ұлтты ұйыстырушы қызметі
16. Философско-лингвистические концепции – философиялық-лингвистикалық бағыттар
17. Межкультурная коммуникация – мәдениетаралық қарым-қатынас
18. Мифическое сознание – мифтік таным
19. Духовный мир – рухани әлем
20. Художественный мир – көркем әлем

Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің қызметкерлері күнделікті жұмыста қолданатын сөздер мен сөз тіркестері

1. Авансовая сумма – аванс сомасы
2. Авансовый отчет – аванстық есеп
3. Аванс целевой – мақсатты аванс
4. Автоматизация аудиторской деятельности – аудиторлық қызметті автоматтандыру
5. Автоматизация банковских операций – банк операцияларын автоматтандыру
6. Автоматизация бухгалтерского учета – бухгалтерлік есепті автоматтандыру
7. Агент-банк – банк агент
8. Агентские облигации – агенттік облигациялар
9. Адаптация к рынку – нарыққа бейімделу
10. Аккредитив гарантированный – кепілдендірілген аккредитив
11. Аккумуляция – жинақтау
12. База денежная – ақша базасы
13. Баланс денежных доходов и расходов – ақшалай кіріс пен шығыс балансы
14. Банк бенефициара – бенефициар банкі
15. Банк данных – деректер банкі
16. Банк-должник – борышкер банк
17. Банк-поручитель – кепілгер-банк
18. Банковская гарантия – банк кепілдігі
19. Банковские расчеты – банктік есеп айырысу, банктік есеп
20. Банковский надзор – банктік қадағалау
21. Банкротство добровольное – ерікті банкроттық
22. Банкротство ложное – жалған банкроттық
23. Банкротство преднамеренное – әдейі банкроттық
24. Банкротство принудительное – еріксіз, мәжбүрлі банкроттық

25. Банкротство умышленное – қасақана банкроттық
26. Бездокументарный – құжаттандырылмаған
27. Безубыточность – зиянсыздық, шығынсыздық, залалсыздық
28. Вал – жалпы көлем
29. Валютная политика – валюта саясаты
30. Валютные биржи – валюталық биржалар
31. Взимание – өндіріп алу
32. Внебалансовый счет – баланстан тыс шот
33. Вторичный рынок – қайталама нарық
34. Выгода – пайда
35. Вычет – шегерім
36. Год календарный – күнтізбелік жыл
37. Годовой план – жылдық жоспар
38. Государственные налоги и сборы – мемлекеттік салықтар мен алымдар
39. Движение безналичных денег – қолма-қол емес ақша қозғалысы
40. Двор монетный – теңге сарайы, монета сарайы
41. Дебиторская задолженность – дебиторлық берешек
42. Депозит банковский – банк депозиті
43. Депозит валютный – валюталық депозит
44. Депозит возвратный – қайтарылмалы депозит
45. Депозит гарантийный – кепілдендірілген депозит
46. Депозит до востребования – талап етілетін депозит
47. Депозит долгосрочный – ұзақ мерзімді депозит
48. Депозит краткосрочный – қысқа мерзімді депозит
49. Депозит металлический – металл депозиті
50. Долларизация – долларландыру
51. Единица денежная – ақша бірлігі
52. Ежедневные платежи – күнделікті төлемдер
53. Жесткие цены – қатаң бағалар
54. Журнал кассовый – кассалық журнал

55. Заимствование – қарыз алу
56. Закупочная цена – сатып алу бағасы
57. Замораживание счетов – шоттарды тоқтатып қою
58. Изыскание средств – қаражат іздестіру
59. Индексация номинальной стоимости – номиналды (*нақтылы*) құнды индекстеу
60. Инкассовые операции – инкассалық операциялар
61. Итог – қорытынды
62. Категория – санат
63. Колебание курса – бағамның ауытқуы
64. Компенсация – өтемақы
65. Кризис – дағдарыс
66. Курсовая разница – бағам айырмашылығы
67. Либерализация – ырықтандыру
68. Ликвидность – өтімділік
69. Месячный расчетный показатель – айлық есептік көрсеткіш
70. Надбавка – үстемеақы
71. Накидка – үстеме
72. Налогооблагаемый доход – салық салынатын кіріс
73. Начисление – есептеу
74. Нейтрализация – бейтараптандыру
75. Необеспеченные бумажные деньги – қамтамасыз етілмеген қағаз ақша
76. Неустойка – тұрақсыздық айыбы
77. Обеспечение кредита – кредитті қамтамасыз ету
78. Обязательство банковское – банк міндеттемесі
79. Обязательство государства – мемлекет міндеттемесі
80. Обязательство договорное – шарттық міндеттеме
81. Обязательство долговое – борыштық міндеттеме
82. Обязательство краткосрочное, текущее – ағымдағы қысқа мерзімді міндеттеме

83. Обязательство налоговое – салық міндеттемесі
84. Обязательство первоклассное, денежное – бірінші класты ақшалай міндеттеме
85. Обязательство чрезмерное – шамадан тыс міндеттеме
86. Оприходование – кіріске алу
87. Падение курса валюты – валюта бағамының төмендеуі (құлдырауы)
88. Пенсия – зейнетақы
89. Пенсия льготная – жеңілдік берілген зейнетақы
90. Пенсия минимальная – ең төменгі зейнетақы
91. Пенсия персональная – дербес зейнетақы
92. Пенсия по возрасту – жасына байланысты зейнетақы
93. Пенсия по инвалидности – мүгедектікке байланысты зейнетақы
94. Политика бюджетная – бюджет саясаты
95. Политика бюджетно-финансовая – бюджет-қаржы саясаты
96. Политика дивидендная – дивидендтік саясат
97. Политика доходов – кіріс саясаты
98. Политика инвестиционная – инвестициялық саясат
99. Сверхстоимость – үстеме құн
100. Стоимость – құн

**Қазақстан Республикасы Мұнай және газ министрлігі жанындағы
салалық терминологиялық жұмыс тобының ұсынысы**

А

1.	Ааленский ярус	Аален ярусы
2.	Абиссальная глубина	Абиссальдық тереңдік
3.	Абиссальная зона	Абиссальдық аймақ
4.	Абиссальная равнина	Абиссальдық жазық
5.	Абордажный топор	Ілгек балта
6.	Абразивный	Қажағыш
7.	Абсолютная высота	Абсолюттік биіктік
8.	Абсолютная геохронология	Абсолюттік жержылнама
9.	Абсолютная отметка	Абсолюттік белгі (син. – нақты биіктік)
10.	Абсолютная проницаемость	Абсолюттік өтімділік
11.	Авандельта	Сыртқы атырау
12.	Аваншельф	Алғышек қайраң
13.	Аварийно-ремонтное судно	Апаттық-жөндеу кемесі
14.	Аварийно-сигнальный буй	Апаттық-сигналдық қалтқы
15.	Аварийный хомут	Апаттық қамыт
16.	Автомат для перекоса	Кептелу автоматы
17.	Автомат для подачи долота	Қашауды жіберуге арналған автомат
18.	Автомат для завинчивания и развинчивания труб	Құбырларды бұрап бекітуге және босатуға арналған автомат
19.	Автомат для тряски ручки управления	Басқару тұтқасын сілкілеу автоматы
20.	Авторский надзор за разработкой	Игеру барысын авторлық қадағалау
21.	Агатовая точка	Ақық оттық
22.	Агенты денудации	Мұжу агенттері
23.	Агенты морфогенеза	Морфотек агенттері
24.	Агенты переноса (транспортировки)	Тасымал агенттері

25. Агрегат для свабирования скважин	Ұңғымаларды піспектеуге арналған агрегат
26. Агрессивные воды	Судың қажауы, жегіштігі, мүжүі, әрекеті
27. Адаптер шарошек	Шаржыларды бейімдеуіш
28. Адгезия	Адгезия, жабысу
29. Адсорбенты	Адсорбенттер
30. Адсорбированная вода	Сіңірмелі су
31. Адсорбционность нефтяной породы	Мұнайлы жыныстың сіңіргіштігі (адсорбциялығы)
32. Адсорбция	Тұту (сіңіріп алу)
33. Адыры	Адырлар
34. Азимут	Азимут
35. Азимут падения	Еңістену азимуты
36. Азимут простирания	Сағалану азимуты
37. Акватория	Су айдыны
38. Аккумуляция	Аккумуляция, шоғырлану
39. Аккумуляция нефти и газа	Мұнай мен газдың шоғырлануы
40. Активизация	Буырқану, жандану
41. Активность окислительно-восстановительная	Тотығу-тотықсыздану белсенділігі
42. Активность пластовых вод	Қойнауқат суының арындылығы
43. Активность фильтрационная	Сүзбелеу белсенділігі
44. Активность электромеханическая	Электрхимиялы буырқаныс (белсенділік)
45. Акустический каротаж	Акустикалық каротаж
46. Акустический контроль цементирования	Шегендеуді акустикалық бақылау
47. Алданский ярус	Алдан ярусы
48. Алеврит	Құмайт
49. Алевролит	Құмайтгас
50. Алевролито-песчаник	Құмайт-құмгас
51. Альбский ярус	Альб ярусы
52. Амгинский ярус	Амгин ярусы

53. Амплитуда складки	Қатпар (иілім) амплитудасы
54. Амплитуда смещения	Ығысу амплитудасы
55. Анализ битуминологический	Таушайырлық талдау
56. Анализ литогенетический	Тастегілік талдау
57. Анализ мощностей	Қалыңдылықты талдау
58. Анализ перерывов и несогласий	Үзілістер мен үйлесімсіздіктерді саралау
59. Анализ седиментационный (седиментометрический)	Түзілімдік (түзілім-өлшемдік) талдау
60. Анализ спорово-пыльцевой	Тұқым-тозаңдық талдау
61. Анализ текстурный	Нақыштық талдау
62. Анализ фациальный	Таскелбеттік талдау
63. Анализ циклический	Оралымдық талдау
64. Анализ шлифовой	Түпшаймалық талдау
65. Аналоги фациальные	Таскелбеттік баламалар
66. Анапуть	Қарға адым
67. Анизийский ярус	Анизий ярусы
68. Анизотропия пласта	Қойнауқат анизотропиясы
69. Аномалия	Қалыпсыздық
70. Аномалия силы тяжести	Салмақ күшінің қалыпсыздығы
71. Аномально высокое пластовое давление	Қалыпсыз биік қойнауқаттық қысым
72. Аптский ярус	Апт ярусы
73. Апшеронский ярус	Апшерон ярусы
74. Аргиллит	Сазтас
75. Ареал	Аймақ
76. Аренигский ярус	Арениг ярусы
77. Аргинский ярус	Арт ярусы
78. Асбест	Талшықтас
79. Ассельский ярус	Ассель ярусы
80. Асфальтиты	Асфальт тектестер
81. Асфальтосмолистые вещества	Асфальтты-шайырлы заттар
82. Асфальты (<i>природные</i>)	Асфальттар (<i>табиғи</i>)
83. Аутигенный	Аутитекті

84. Ашгильский ярус
85. Аэровизуальное наблюдение
86. Аэрогеология
87. Баба
88. Бавлинская свита (серия)
89. Баженовская свита
90. Базарлинская свита
91. Базис аккумуляции
92. Базис денудации
93. Базис эрозии
94. Базисный объект разработки
95. Байосский ярус
96. Бакинский ярус
97. Балансовые запасы
98. Балльность землетрясения
99. Бандаж
100. Барашек
101. Барботаж
102. Барботажный
103. Барда сульфат-спиртовая
104. Барремский ярус
105. Бархан
106. Барьерное заводнение
107. Бассейн
108. Бассейны седиментации
109. Баталерка
110. Батский ярус
111. Башкирский ярус
112. Башмак
113. Башмак анкерный
114. Башмак колодки
115. Башмак колонны

- Ашгиль ярусы
 Әуеден көзбе-көз қадағалау
 Әуегеология

Б

- Аспа шойтоқпақ
 Бавлин тастопшасы (тостобыры)
 Баженов тастопшасы
 Базарлы тастопшасы
 Түзілім деңгейі
 Мужілу деңгейі
 Жемірлу деңгейі
 Түптік игерілу объектісі
 Байос ярусы
 Баку ярусы
 Баланстық қорлар
 Жер сілкіну балы
 Құрсау, табан темір
 Құлақты винт
 Айыру, айыру үшін атқылау
 Айырғыштық
 Сульфат спирттік ботқа
 Баррем ярусы
 Шағыл
 Кедергілі сумен тоғыту
 Бассейн
 Түзілім бассейні
 Киімқойма
 Бат ярусы
 Башқұрт ярусы
 Табандық
 Бекітпе табандық
 Қалып табандығы
 Тізбек табандығы

116. Башмак станка	Білдек табандығы
117. Безвальный	Біліксіз
118. Безвантовый	Вантасыз
119. Безвер	Жалқы
120. Безводный (безгазовый) дебит скважины	Ұңғыманың сусыз (газсыз) дебиті
121. Безопилочный	Үгіндісіз
122. Безотказность	Істен шықпаушылық
123. Безпарафиновая нефть	Парафинсіз мұнай
124. Белое масло	Түссіз май
125. Бензин газовый	Газды бензин
126. Берриасский ярус	Берриас ярусы
127. Бесподъемная прокладка трубопроводов	Құбыр желілерін көтермей төсеу
128. Бесштоковый	Сұққышсыз
129. Биение	Ауытқыма (runout)
130. Биоценоз	Биобірлестік
131. Битум	Таушайыр
132. Битуминозный	Таушайырлы
133. Битуминология	Таушайыртану
134. Битумогены	Таушайыртектер
135. Битумоиды	Таушайыр тектестері
136. Блок висячий	Аспалы блок
137. Блок лежащий	Жатаған блок
138. Блокировочный	Бұғаттау
139. Блок-сополимер	Бірлескен полимер блок
140. Блочная установка	Құрастырмалы қондырғы
141. Блуждающие токи	Кезбе токтар
142. Бобышка грунтоноса	Топырақтұмсық дөңесшесі
143. Бобышка сопла	Шүмек дөңесшесі
144. Боек	Шаппа
145. Боковые породы	Бүйірлік жыныстар
146. Бон	Бон, мұнайдан тазартатын құрылғы

147. Борт	Борт, бүйір, жиек, кемер
148. Брахискладки	Брахииілімдер
149. Брекчии	Женттастар
150. Брекчии соляных куполов	Тұз күмбездерінің женттастары
151. Брент	Брент (мұнайдың сорты)
152. Бровка шельфа	Қайраң қабақшасы
153. Бугры	Дөңдер
154. Бугры	Адыр, дөң, дөнес
155. Бурение	Бұрғылау
156. Бурение бескерновое	Тасбағансыз бұрғылау
157. Бурение вращательное	Айналмалы бұрғылау
158. Бурение второго ствола	Екінші оқпанды бұрғылау
159. Бурение картировочное	Картаға түсіру үшін бұрғылау
160. Бурение колонковое	Құбырлы бұрғылау
161. Бурение на нефть и газ морское	Теңізде мұнай мен газға бұрғылау
162. Бурение наклонных скважин	Еңістеген ұңғымаларды бұрғылау
163. Бурение направленное	Бағдарлы бұрғылау
164. Бурение ударно-вращательное	Сокпалы-айналмалы бұрғылау
165. Бурение шарошечное	Шарқашаулы бұрғылау
166. Бурение шнековое	Шанақты (иірлік) бұрғылау
167. Бурильная свеча	Бұрғылау бағаны
168. Бурильная труба	Бұрғылау құбыры
169. Бурильные замки	Бұрғы құлыптары
170. Буримость	Бұрғылағыштық
171. Буримость горных пород	Тау жыныстарының бұрғыланғыштығы
172. Буровое долото	Бұрғы қашауы
173. Бурт	Белдеме
174. Бут	Кесектас
175. Буферная жидкость	Аралық сұйытылу сұйығы
176. Бык	Тіректік баған
177. Бытовка	Тұрмысжай

178. Вага
 179. Вал
 180. Валанжинский ярус
 181. Вал-кардан
 182. Валун
 183. Вальцевание
 184. Вальцовка
 185. Ванна нефтяная
 186. Вантуз
 187. Вапор
 188. Вар
 189. Ввернуть
 190. Ведомый вал
 191. Ведущая труба
 192. Венлокский ярус
 193. Вентиль
 194. Вентиль выпускной
 195. Вентиль дроссельный
 196. Вентиль перепускной
 197. Верейский горизонт
 198. Верстак
 199. Вертикальная мощность
 200. Вертлюг
 201. Вертушка
 202. Верховодка
 203. Ветлужский ярус
 204. Ветролов
 205. Ветроотбойник
 206. Вешка
 207. Вещества гуминовые
 208. Взброс
 209. Взрывной пакер

В

- Иінтірек
 1. Бел-белес; 2. Білік, белдік
 Валанжин ярусы
 Айқартопса білік
 Дөңбектас, қойтас
 Айналмаландыру
 Айналма соғу
 Мұнай ваннасы
 Ауашық
 Цилиндрлі ұңғы
 Таусағыз
 Бұрап кіргізу
 Жетектелу білігі
 Жетек құбыр
 Венлок ярусы
 Шұра
 Шығару шұрасы
 Кедергілік шұра
 Өткізу шұрасы
 Верей беткейі
 Жұмыс тактасы
 Тік бағыттағы қалыңдылық
 Топсак
 Зырылдауық
 Кілкіме
 Ветлуг ярусы
 Желтұтқыш
 Желқайтарғыш
 Тақташа
 Шірінді заттар
 Ығыстырма
 Жару тығыны

210. Вибробурение	Дірілді бұрғылау
211. Видимая мощность	Көріністі қалыңдылық (көшелілік)
212. Визейский ярус	Визе ярусы
213. Визир	Белгі қазық
214. Визир-ориентатор	Бағдарлық белгі
215. Винт	Бұранда
216. Винтовой насос	Бұранда сорғы
217. Включения	Кірікпелер
218. Вкрапление	Сеппелеу
219. Влагосодержание газа	Газдың ылғалдылығы
220. Внутригрупповой	Топішілік
221. Вогнутый	Ойықты
222. Вода законтурная	Шектеусырттық су
223. Вода зональная	Белдемді су
224. Вода инфильтрационная	Сіңбе су
225. Вода контурная	Шектеуіштік су
226. Вода межпластовая	Қойнауқатарлық су
227. Вода свободная	Еркін су
228. Вода связанная	Байламды су
229. Вода связанная	Біріккен су (жыныс бойында орнаған су)
230. Водогазовая репрессия	Мұнайлы қабатқа су немесе газ, ауа айдау
231. Водозаборная скважина	Су жинақтау ұңғымасы
232. Водонагнетательная скважина	Сумен тотығу ұңғымасы
233. Водоносный горизонт	Сулы беткей
234. Водораздел	Суайрық
235. Водосборник	Су тоспасы
236. Водоскат	Сарқырама, құлама
237. Водоупор	Сутірек
238. Возвратный горизонт	Қайтарма беткей
239. Возгонка	Газ сығымдау
240. Возраст нефти	Мұнай көнелігі

241. Волжский ярус	Еділ ярусы
242. Воронка депрессии	Сылбырлану құйғысы
243. Воротники бура	Бұрғы жағалықтары
244. Воски ископаемые	Қазба балауыздар
245. Восстание пласта	Қойнауқат өрі
246. Восьмеренный	Сегізболау
247. Вскрытие пласта	Қойнауқатты тесу
248. Всплытие	Қалқып шығу
249. Вторичная пустотность	Бейілкі жинауыштар
250. Входная мощность	Кіріс қуаты
251. Выбросы газа	Газ атындылары
252. Выветривание	Үгілу
253. Выдержанный пласт	Тұрақты қойнауқат
254. Выемка	Ойыс, қуыс
255. Выкидная линия	Сұйықтық шығатын (құбыр) желі
256. Выклинивание	Сүйірлене тамамдалу
257. Вытеснение	Ығыстыру, итеріп шығару
258. Вытяжка нефти	Мұнай сығымдау
259. Выход газа	Газ шығымдылығы
260. Выщелачивание	Сілтіден айыру
261. Выщелачивание горных пород	Тау жыныстарының шаймалануы
262. Вяжущий	Тұтқыр
Г	
263. Газ жирный	Майлы газ
264. Газ попутный	Ілеспе газ
265. Газ природный	Табиғи газ
266. Газ реальный	Нақты газ
267. Газация	Газдау, газбен өңдеу
268. Газификация	Газдандыру
269. Газовая горелка	Газ оттығы
270. Газовая шапка	Газды бүркемесі
271. Газовик	Газшы
272. Газоводяной контакт	Газды-сулы жанасу

273. Газоконденсатная залежь с нефтяной оторочкой	Мұнай қабыршақты газ-конденсатты иірім
274. Газонефтяной контакт	Газ бен мұнайдың жанасуы
275. Газоносность	Газдылық
276. Газоносный пласт	Газды қойнауқат
277. Газообмен	Газ алмасу
278. Газообразный	Газ тәрізді
279. Газопроницаемость	Газ өткізгіштігі
280. Газопроявление	Газ белгісі
281. Газораспределение	Газ тарату
282. Газосварка	Газбен дәнекерлеу
283. Газы благородные	Салауатты газдар
284. Газы жирные	Қонды (майлы) газдар
285. Газы инертные	Инертті газдар
286. Галенит	Қорғасынтас
287. Галечник	Малтатастар
288. Галька	Тасмалта
289. Гаситель	Сөндіргіш
290. Геологический разрез	Геологиялық қима
291. Геология нефтепромысловая	Мұнай кәсіпшілік геологиясы
292. Геометризация	Геометриялау
293. Геттангский ярус	Геттанг ярусы
294. Гжельский ярус	Гжель ярусы
295. Гидропрослушивание	Гидротыңдау (сұйықтықтың қабат бойына таралуын зерттейтін тәсіл)
296. Гидроразрыв пласта	Қойнауқатты сумен айыру
297. Гидроскопичность	Ылғалтартқыштық
298. Глина	Саз
299. Глинизация	Саздандыру
300. Глинистость	Саздылық
301. Глинистый	Сазды
302. Головка	Бастиек
303. Горная выработка	Тау-кен қазбасы

304. Готеривский ярус	Готерив ярусы
305. Гравелит	Жентектас
306. Граница отражающая	Шағылысу шекарасы
307. Гребень складки	Қатпар айдары
308. Грубозернистый	Ірі түйіршікті
309. Грузило	Салдуар
310. Гряды	Қырқалар
311. Гумус	Шірінді
312. Густота (плотность) разведочной сети	Барлау торабының жиілігі (тығыздығы)
Д	
313. Давальческое сырьё	Алыс-беріс шикізат
314. Давление	Қысым
315. Давление забойное	Ұңғыма оқпанының қысымы
316. Давление на устье	Ұңғыма ернеуіндегі қысым
317. Дампинг	Дампинг (қалдықтарды теңізге тастау)
318. Датский ярус	Дат ярусы
319. Два-плюс-один-адресный	Екі-плюс-бір-арнаулы
320. Двутапровая балка	Қос таврлы арқалық
321. Девонская система	Девон жүйесі
322. Дегазация	Газсыздандыру
323. Дезинсекционный	Бұқырламалық
324. Декантирование	Шаю
325. Дело скважины	Ұңғыма құжаты
326. Дельта	Атырау
327. Денудация	Мүжілу
328. Джобер	Джобер, делдал
329. Диспергатор	Бытыратқыш агент
330. Добычная скважина	Өндіру ұңғымасы

331. Елка распределительная
 332. Елка, фонтанная арматура
 333. Емкость ловушки
 334. Емкость хранения
 335. Естественный газ
 336. Естественный раствор
 337. Естественный режим
338. Желваки
 339. Желоб
 340. Желонка
 341. Жесткость воды
 342. Живетский ярус
 343. Жидкость
344. Забой
 345. Забутовка
 346. Заводнение
 347. Заводнение блоковое
 348. Заволакивание
 349. Заглушка
 350. Задвижка
 351. Задир
 352. Зазор
 353. Закирование
 354. Заклепка
 355. Закрытие воды
 356. Закупоривать
 357. Залегание несогласное
 358. Залегание опрокинутое
 359. Залежи экранированные

Е

- Таратқыш шырша
 Шырша, фонтандық арматура
 Тұтқыш сыйымдылығы
 Сақтауға арналған сыйымдылық
 Табиғи газ
 Табиғи ерітінді
 Табиғи режим

Ж

- Жалбырлар
 Науа
 Қауға
 Су кермектігі
 Живет ярусы
 Сұйықтық

З

- Түп
 Таспен толтыру
 Сумен тоғыту
 Суды бөлшектеп айдау
 Мұнарту
 Тығынды
 Ысырма
 Кетік, қажама
 Саңылау
 Кирлену
 Кептеме
 Су көзін бітеу
 Тығындау
 Үйлесімсіз астасу
 Төңкеріле астасу
 Шектелген иірімдер (шоғырлар)

360. Залежь	Иірім, шоғыр
361. Зародышеобразователь	Кристалтүзгіш, туындытүзгіш
362. Заслонка	Жапқыш, қалқа
363. Затвердевание	Сему
364. Заусенец	Қабыршақтану
365. Зев гаечного ключа	Сомын кілтінің ашасы
366. Зев крюка	Қармақ ашасы
367. Земная кора	Жер қыртысы
368. Зеркало водное	Су беті
369. Зеркало соляное	Тұз айнасы
370. Зернистость	Түйікшіктілік
371. Зигенский ярус	Зиген ярусы
372. Золотник	Реттығын
373. Зольность нефти	Мұнайдың күлділігі
374. Зона аридная (в океане)	(Мұхиттағы) аңызақ белдем
375. Зона выветривания	Үгілу белдемі
376. Зона гумидная (в океане)	(Мұхиттағы) ылғалды белдем
377. Зона осадконакопления	Түзілім белдемі
378. Зуммер	Ызылдауық
И	
379. Идеальные газы	Мінсіз газдар
380. Известняк	Ізбестас
381. Изоляция	Оқшаулау, оқшаулама
382. Изоляция пленочная	Үлдір оқшаулама
383. Импортозамещение	Импорт алмасу
384. Индский ярус	Инд ярусы
385. Интенсивность	Қарқындылық
386. Интервалы перфорации	Теспелеудің ара қашықтығы
387. Ископаемая вода	Қазба су
388. Искривление скважины	Ұңғыма оқпанының қисаюы
389. Испытание пластоиспытателем на трубах	Құбырларға негізделген арнаулы аспаптармен қойнауқаттарды сынау

390. Исследование скважин на приток	Бұрғылау ұңғымасынан мұнай ағу барысын зерттеу
391. Истощение	Сарқылу
К	
392. Кавернозность	Қуыстық
393. Каверны	Қуыстар, ұралар
394. Казанский ярус	Қазан ярусы
395. Калорифер	Ауа қыздырғыш
396. Каменная соль	Ас тұзы
397. Кампанский ярус	Кампан ярусы
398. Караганский ярус	Қараған ярусы
399. Карго (морск)	Жүк (теңіз)
400. Каретка	Күймеше
401. Каркас	Қаңқа
402. Карнийский ярус	Карний ярусы
403. Каробин	Қармақты құлып
404. Карст	Шайма апан
405. Карта мощностей	Қалыңдылық картасы
406. Картирование	Картаға түсіру
407. Карьер	Ашық кеніш
408. Касимовский ярус	Қасымов ярусы
409. Качалка	Ырғалғыш
410. Келловейский ярус	Келловей ярусы
411. Кембрийский ярус	Кембрий ярусы
412. Керосин двойного назначения	Қос мақсатты керосин
413. Кильбок шлюпочный	Қайықша бесігі
414. Кимериджский ярус	Кимеридж ярусы
415. Кислый гудрон	Қышқыл гудрон
416. Клапанная пара	Клапанды қосақ
417. Кленка	Қабыршақ
418. Кница	Тізелік
419. Комок	Жентек
420. Конвективная зона	Конвекция аймағы

421. Кондиция	Қалып
422. Контргайка	Кідіртпе сомын
423. Контргруз	Теңестіргіш салмақ
424. Контрить	Бекіту
425. Копер	Көтерме құрал
426. Коромысло	Күйенте
427. Коронка	Қаптама
428. Корпус	Тұрқы
429. Косынка	Үшкіл
430. Коэффициент сжимаемости породы	Тау жынысының сығылғыштық коэффициенті
431. Коэффициент теплового расширения пластовой воды	Қойнауқаттық судың жылулық ұлғаю коэффициенті
432. Коэффициент трещиноватости	Жарықшақтылық коэффициенті
433. Коэффициент упругости воды	Судың серпінділік коэффициенті
434. Крейцкопф	Сырғақ
435. Кривизна	Қисықтық
436. Кривошип	Қосиін
437. Кровля	Желек
438. Крыло складки	Қатпар қанаты
439. Кряж	Қырка
440. Кулачок	Жұдырықша
441. Кунгурский ярус	Кунгур ярусы
442. Купол	Күмбез
443. Кустовое бурение	Шокты бұрғылау
Л	
444. Лабильный коэффициент	Тұрақсыз коэффициент
445. Лагуна	Тоған
446. Ладинский ярус	Лада ярусы
447. Лежка под трубой	Құбыр астындағы жатпа
448. Ленский ярус	Лена ярусы
449. Ликвидированные скважины	Жойылған ұңғымалар
450. Лиман	Бөген

451. Лимб	Межебалдақ
452. Линия простираия	Еңістену (созылу) сызығы
453. Листоватый	Қаңылтыр тәрізді
454. Литификация	Тастандыру
455. Литогенез	Тастек
456. Ловушка	Тұтқыш
457. Ложе	Төсеніш
458. Ложе океана	Мұхит төсеніші
459. Лохковский ярус	Лохков ярусы
460. Люминесцентный анализ	Люминесценттік талдау
461. Люминесценция нефти	Мұнайдың шырайлануы
М	
462. Маастрихтский ярус	Маастрихт ярусы
463. Майский ярус	Мая ярусы
464. Малолюдная технология	Аз адамдық технология
465. Малоотходный	Аз қалдықты
466. Малопарафиновый	Аз парафинді
467. Мачта-стрела	Жебек-діңгек
468. Межзерновая пористость	Түйіршікаралық кеуектілік
469. Мергель	Әксаз
470. Мертвая нефть	Өлі мұнай
471. Мертвая точка	Шек нүкте
472. Местный перепад давления	Қысымның жергілікті ауытқуы
473. Месторождение	Кен орны
474. Метаданые	Метадеректер
475. Метаноафтеноароматизированная нефть	Метанды-нафтенді хош иісті мұнай
476. Метод кольца и шара	Сақина мен шар әдісі
477. Метод обменных волн	Ауыспалы толқындар әдісі
478. Метод схождения	Тоғысу әдісі
479. Метчик	Таңбалауыш
480. Миграция углеводородов	Көмірсутегілердің жылжуы
481. Микронеоднородность	Микроэртектілік

482. Микроскоп поляризационный	Ажыратқыш микроскоп
483. Миллиметровка (бумага)	Торлықағаз
484. Многопластовое месторождение	Көп қабатты кен орны
485. Молотилка	Ұнтақтағыш
486. Монолитный пласт	Дербестасты қойнауқат
487. Моноклиналъ	Бірегей бағыт
488. Московский ярус	Мәскеу ярусы
489. Мощность	Қалыңдылық
490. Мундштук	Мүштік
491. Муфта	Жалғастырғыш
Н	
492. Набивка	Толтыру, тығу
493. Нагнетаемая вода	Тоғыту суы
494. Нагнетательная скважина	Айдайтын ұңғыма
495. Надвиг	Қаусырма
496. Накладка	Басылма
497. Наклонное бурение	Көлбеу бұрғылау
498. Наклонно-направленное бурение	Еңістене бағдарланған бұрғылау
499. Напластование	Қат-қабаттану, қойнауқатталау
500. Напор	Арын
501. Насечка	Кертпе
502. Наслоение	Қабатталу
503. Насос	Сорғы
504. Наступление моря	Теңіздің тасуы
505. Недра	Жер қойнауы
506. Недропользователи	Жер қойнауын пайдаланушылар
507. Нелинейный закон фильтрации	Сүзбеленудің бағдарсыз заңы
508. (Не)ньютоновская жидкость	Ньютондық (емес) сұйықтық
509. Нефтевалюта	Мұнай валютасы
510. Нефтегазоводопрооявления при бурении	Бұрғылау кезінде байқалатын мұнай, газ, су белгілері
511. Нефтеналивное судно (танкер)	Мұнай күйо кемесі (танкер)
512. Нефтеналивной причал	Мұнай күйо айлағы

513. Нефтенасыщенность Мұнайға қаныққандық
514. Нефтепродукты основные Негізгі мұнай өнімдері
515. Нефтепродукты светлые Таза мұнай өнімдері
516. Нефтепродукты специального назначения Арнайы мақсаттағы мұнай өнімдері
517. Нефтепродукты темные Лас мұнай өнімдері
518. Нефтепромысел Мұнай кәсіпшілігі
519. Нефтеборщик плавучий Жүзбелі мұнай қалқушы (жинаушы)
520. Нефть Мұнай
521. Нефть легкая Жеңіл мұнай
522. Нефть сильносмолистая Мол шайырлы мұнай
523. Нефть тяжелая Ауыр мұнай
524. Нефть, насыщенная (ненасыщенная) газом Газбен қаныққан (қанықпаған) мұнай
525. Нефтяник Мұнайшы
526. Низменность Ойпат
527. Нитка трубопровода Құбыр тармағы
528. Нога Тіреуіш
529. Нос структурный Құрылымдық тұмсық
- О**
530. Обводнение пласта Қойнауқаттың сулануы
531. Обвязка устья Саға байламы
532. Обвязка устья (скважины) (Ұңғыма) сағасын байланыстыру
533. Обеднение газом Газбен жұтандыру
534. Область Аймақ
535. Область ультрабиссальная Аса тұңғыықты аймақ
536. Обломочные породы Кесекті тау жыныстары
537. Обмотка Орама
538. Обмуровка Қаптау
539. Обнажение Ашылу
540. Обойма Құрсау
541. Обратный клапан Кері клапан

542. Обращение с отходами	Қалдықтармен жұмыс істеу
543. Обсадка	Шегендеу
544. Обсадные трубы	Шеген құбырлары
545. Обтекание	Ағыстау
546. Обустройство месторождения	Кен орнын жайластыру
547. Одновременно-раздельная эксплуатация пластов	Қойнауқаттарды бір мезетте бөлектеп игеру
548. Однопластовое месторождение	Жалғыз қойнауқатты кен орны
549. Озокерит	Қонырмай
550. Окалина	Шекемтас
551. Окаменелость	Таснұсқа
552. Океанография	Мұхитілім
553. Океанология	Мұхиттану
554. Окисление	Тотығу
555. Окский надгоризонт	Ока қомақбеткейі
556. Оксфордский ярус	Оксфорд ярусы
557. Опалубка	Қорамақалып
558. Оплетка	Өрме
559. Опробирование	Сынау
560. Ордовик	Ордовик
561. Осадки абиссальные	Тұңғыық тұнбалары
562. Осыпь	Сусып құлау
563. Отбортовка	Шетін шығару
564. Ответвление	Тармақталу
565. Отводной крючок	Бағыттауыш қармақ
566. Отложения	Түзілімдер
567. Отложения базальные	Түпкі түзілімдер
568. Относительный	Салыстырмалы
569. Отоженный	Шындалған
570. Отсоединение поля	Өрісті ажырату
571. Отступление моря	Теңіздің қайтуы

572. Падение пласта
573. Паз замковый
574. Паротепло
575. Патрубок
576. Пачка
577. Пачка породы
578. Пельверизация
579. Перегонка
580. Перегородка
581. Передовой прогиб
582. Перекладина
583. Перелив
584. Переработка
585. Перерасход газа
586. Переток
587. Переходник
588. Перила
589. Пескоструйная перфорация
590. Песчаник
591. «Пирог» коксовый
592. Питание залежи контур
593. Планшайба
594. Пласт
595. Пластификаторы
596. Плашка
597. Плита
598. Плотность
599. Плунжер
600. Поверочная установка
601. Поверхностно-активные вещества
602. Поверхность водонефтяного контакта

П

- Қойнауқаттың құламалы бағыты
- Құлыптық ойық
- Жылу-бу
- Келте құбыр
- Топтама
- Жыныс текпесі
- Бұрқу, себу
- Айдау
- Арақалқа
- Ілгергі ойыс
- Мандайша
- Асыра құю
- Өңдеу
- Газдың артық шығыны
- Құйылу
- Ауыстырғыш
- Жақтау
- Құм арынды ағу арқылы тесу
- Құмтас
- Кокстық «бәліш»
- Иірімнің (шоғырдың) толысу контуры
- Басты құбыр бейімдегіші
- Қойнауқат
- Жұмсартқыштар
- Бұрандакескіш
- Тақта
- Тығыздық
- Тығынжыл
- Дәлдеу қондырғысы
- Беткейлік-белсенді заттар
- Газ-су жапсарының жазықтығы

603. Погодное окно	Ауа райындағы саңылау
604. Погребенная вода	Көлбеленген су
605. Подвижный вращатель	Жылжымалы айналдырушы
606. Поддон	Тығырық, табандық
607. Подземное хранилище	Жерасты қойма
608. Поднятие	Дөңес
609. Подошвенная вода	Табандық су
610. Подпятник	Табан тіреу, таптама
611. Подсвечник трубный	Құбырлар төсемі
612. Подстилаящая порода	Төсемдік таужыныс
613. Подушка газовая	Газ жастығы
614. Подушка опорная	Тірек тұғырық
615. Подшипник	Мойынтірек
616. Покрышка	Жабын
617. Поле	Алаң, өріс (физ.)
618. Ползун	Сырғақ
619. Помутнение	Лайлану
620. Порыв	Адуын
621. Пражский ярус	Прага ярусы
622. Превентивный	Алдын алу
623. Привязка	Байламдау
624. Пригруз	Тиеме
625. Природопользование	Табиғат пайдалану
626. Присадка	Қоспа
627. Причал	Айлақ
628. Пробка	Тығын
629. Продувка	Үрлеу, үрлеп тазарту
630. Проем	Ойық
631. Происхождение нефти	Мұнайдың тегі
632. Пролет	Аралық
633. Пропласток	Қойнауқатша
634. Прорыв газа	Газдың жарып шығуы
635. Прострел	Теспелеу
636. Проходка	Өткіштік

637. Прямогонный бензин
 638. Пульсация
 639. Пустотность
 640. Развальцовка
 641. Разведка
 642. Развинчивание
 643. Разворот
 644. Разгазирование
 645. Разгонка
 646. Разобщение пласта
 647. Разрежение (газов)
 648. Разрыв
 649. Районирование
 650. Раковина
 651. Ракушечники (ракушняки)
 652. Рама
 653. Рапа
 654. Распорка
 655. Раствор
 656. Растворимость
 657. Раструб
 658. Расширение газа
 659. Регулятор
 660. Резец
 661. Реликтовая вода
 662. Рельеф
 663. Риф
 664. Рифт
 665. Рукав
 666. Рэтский ярус

Тікелей айдалған бензин
 Бүлкілдеу, солқылдау
 Қуыстылық

Р

Шырқайналдыру
 Барлау
 Бұрап ашу
 Кері айналдыру
 Газсыздандыру
 Бөліну, айыру
 Қойнауқатты айыру
 Сирегілу (газдық)
 Жыртылыс
 Аудандастыру
 Бақалша
 Ұлутастар
 Жақтау
 Көлтұздық
 Таяныш
 Ерітінді
 Ерігіштік
 Қоныш
 Газдың ұлғаюы
 Реттеуші
 Кескіш
 Сулбалы су
 Рельеф, бедер
 Риф, кедертас
 Рифт
 Құбыршек
 Рэт ярусы

667. Сакмарский ярус
 668. Сальник
 669. Самотек
 670. Сантонский ярус
 671. Свита
 672. Свищ
 673. Свод
 674. Сглаживание волны
 675. Сгусток
 676. Сдвиг
 677. Седло клапана
 678. Сеноманский ярус
 679. Сепарация
 680. Сердечник
 681. Серпуховский ярус
 682. Сеть
 683. Сито
 684. Сифон
 685. Складка
 686. Складка лежачая
 687. Складкообразование
 688. Складчатость
 689. Скребок, шваб
 690. Скруббер
 691. Сланцы
 692. Слоек
 693. Слоистость
 694. Слой
 695. Снасти
 696. Спай
 697. Ствол
 698. Стеклохолст
 699. Стопор

С
 Сакмар ярусы
 Тығыздауыш
 Еркін ағу
 Сантон ярусы
 Тастопша
 Өзекті ақау
 Дөңбеккүмбез
 Толқынды бәсеңдету
 Қойыртпақ
 Жылжыма
 Клапан ершігі
 Сеноман ярусы
 Айыру
 Өзекше
 Серпухов ярусы
 Желі, торап
 Елек
 Имек
 Қатпар
 Сұлама қатпар
 Қатпарлану
 Қатпарлық
 Қырғыш
 Ылғалды газ тазартқыш
 Жіктастар
 Қабатшық
 Қат-қабаттылық
 Қабат
 Әбзел
 Қосылық
 Оқпан
 Шыныкенең
 Токтатқыш

700. Сторнирование	Кетіру
701. Сточный лоток	Ағынды науа
702. Стравливание газа	Газ жіберу
703. Строп	Ілмек
704. Стропила	Итарқа
705. Струйный аппарат	Ағынды аппарат
706. Ступица шкива	Шкив күпшегі
707. Суглинок	Саздақ
708. Судходные водные пути	Кеме қатынайтын су жолдары
709. Суппорт	Құралкүймешік
710. Сырец	Бастапқы мұнай
711. Сырой конденсат	Шикі конденсат
712. Сырье	Шикізат
Т	
713. Такыр	Тақыр
714. Тампонаж скважины	Ұңғыманы шегендеу (тығындау)
715. Татарский ярус	Татар ярусы
716. Текстура	Нақыш
717. Титонский ярус	Титон ярусы
718. Тоарский ярус	Тоар ярусы
719. Толща	Қалың қабат
720. Толща базальная	Табандық қабат
721. Торец	Шетжақ
722. Торф	Шымтезек
723. Тремадокский ярус	Тремадок ярусы
724. Труба выкидная	Төкпе құбыр
725. Трубовоз	Құбыр тасығыш
726. Трубопроводы-отводы	Құбырлар-тарамдар
727. Турнейский ярус	Турней ярусы
728. Туронский ярус	Турон ярусы
729. Тяжелые углеводороды	Ауыр көмірсутегілер

730. Уголь бурый
 731. Упаковка зерен
 732. Уровномер резервуара
 733. Усадка нефти
 734. Усталость металла
 735. Устье
 736. Утилизация
 737. Утяжеленная жидкость
 738. Утяжелители
 739. Уфимский ярус

740. Фаменский ярус
 741. Фации геологические (осадочные)
 742. Фации нефтематеринские
 743. Фация
 744. Флаг
 745. Фланец
 746. Фоновая проницаемость
 747. Фонтанная добыча
 748. Фонтанная скважина
 749. Форсированная эксплуатация
 750. Форсунка
 751. Франский ярус
 752. Фреза

753. Хазарский ярус
 754. Характеристика
 755. Хвалынский ярус
 756. Хеджирование

У

- Қоңыр көмір
 Түйіршіктердің түйнектенуі
 Резервуардың деңгей өлшеушісі
 Мұнайдың шөгугі, семіп кішіреюі
 Металдың қажуы
 Саға, ернеу
 Кәдеге жарату
 Ауырлатылған сұйықтық
 Ауырлатқыштар
 Уфа ярусы

Ф

- Фамен ярусы
 Геологиялық (шөгінді) таскелбеттер
 Мұнай қалыптастырушы таскелбет
 Таскелбет
 Тастақта
 Ернемек
 Фондық өтімділік
 Фонтандық әдіспен өндіру
 Фонтанды ұңғыма
 Жеделдетіп игеру
 Бүріккіш
 Франс ярусы
 Жонғыш

Х

- Хазар ярусы
 Сипаттама
 Хвалын ярусы
 Хеджерлеу, сақтандыру

757. Хост Түйін
758. Хребет горный Таулы жота

Ц

759. Цанга Шетмойын
760. Целик Тұтаспа
761. Центратор Центратор, тіктеуіш
762. Центробежный насос Ортадан тепкіш сорғы
763. Цикл Цикл, айналым
764. Цилиндровое масло Цилиндрлік май

Ч

765. Частота Жиілік
766. Червячный Тісті
767. Черпак Қарпуыш
768. Чинк Шың
769. Чувствительность топлива Отын сезгіштігі

Ш

770. Шайба Тығырық, бұрандалық
771. Шарнир Топса
772. Шарнир складки Қатпар топшысы
773. Шарошка Шаржы
774. Шарьяж Көлбеме
775. Шейка Мойнақ
776. Шельф Қайраң
777. Шестерня Тісті дөңгелек
778. Шлифовка Тегістеу
779. Шов структурный Құрылымдық көбе
780. Шпindelь Айналдырық
781. Шпон Кілтөк
782. Штанга Қарнақ
783. Шток соляной Тұз дінгегі
784. Штруп Сырға

785. Штуцер

786. Шурф

787. Щебень

788. Щелочь

789. Щетка

790. Щит

791. Эйфельский ярус

792. Экранирующий слой

793. Эксперимент

794. Эксцентричность

795. Элементы редкие

796. Эмский ярус

797. Эпоха складчатости

798. Эрозия

799. Этаж нефтеносности

800. Юбка

801. Ювенильная вода

802. Ювенильный

803. Ядро

804. Ядро Земли

805. Якорь

806. Яркое пятно

807. Ярус структурный

Тежегіш

Тікқазба

Щ

Үшкіртастар

Сілті

Мәуесек

Қалқан

Э

Эйфель ярусы

Қалқалаушы қабат

Тәжірибе

Орталықтан (осьтен) таю

Сирек элементтер

Эм ярусы

Қатпарлану дәуірі

Жемірілу

Мұнайлылық қабаты

Ю

Етек

Қойнаулық су

Қойнаулық

Я

Өзек, ядро

Жер өзегі

Зәкір, тіреуіш

Жарқын дақ

Құрылымдық ярус

Қазақ тіліндегі діни терминдер

Құрастырған: Н.Б. Мансұров,
филология ғылымдарының кандидаты,
шығыстанушы

Н

Наби Пайғамбар. Алла тағала атынан хабарлайтын адам деген ұғымда.

Надан نادان (надан). *ар. сын.* 1. Білместік, қопал, білімсіз. 2. Түсініксіз, топас, пайымсыз.

Надир نادر (надир). *ар.* Сирек, аз кездесетін нәрсе.

Наз ناز (наз). *ир.* I. 1. Қырсық, қисық, пәлсіну. 2. Кірпияз, нәзік. 3. Салмақты. II. 1. Наздану. 2. Қылық. 3. Жұмсақтық, нәзіктік.

Наз тілімізде кең қолданысқа ие болған кірме сөз. Көп ретте *өкпе, базына, наз* мағынасында. Кәмелетке толған қыз балаға байланысты қолданылады. Иран тілінде бұл сөз қыз баланың қарсылық көрсету мағынасындағы мінезі (каприз), іс-әрекеті, қыз баласына жат қылықтары, өкпе назы мен базынасы.

Қазақ тілінде наз сөзінің *әсемдену, наздану, еркелеу* мағыналары көптеп кездеседі. «Қызы бардың назы бар» деген мақал осының бір мысалы.

Назар نظر (нәзәр). *ар. зат.* 1. Назар. 2. Назар тастау, көз тастау. 3. Көңіл аудару. 4. Түсінік, ой, зейін қою. *зат.* Зейін, ықылас.

Наиб نائب (наиб). *ар.* 1. Алмастырушы. 2. Орынбасар, көмекші.

Накір نكير (нәкір). *ар.* I. 1. Мойындамау. 2. Белгісіз. 3. Бетке басу, жаман. II. 1. Теріске шығару, мойындамау. 2. Ақыреттегі періштенің аты.

Налу ناله (нале). 1. Мұң, зар, қайғы. 2. Шағым. *Қ. атау.* Налы-у.

Намаз نماز (намаз). Намаз. *ар. зат.* Ислам дінін тұтынатын діндар адамдардың Аллаға бағыштап күніне бес рет дұға оқып өтейтін құлшылығы.

Намыс ناموس (намус). *ар.* 1. Заң. 2. Ар, намыс.

Насихат نصيحة (насихат). *ар.* 1. Шынайы кеңес, игі өсиет. 2. Ақ пейілділік, мейірбандылық.

Наср مصر (наср). *ар.* 1. Көмек. 2. Жеңіс.

Наурыз نوروز (ноуруз). *ир.* Жаңа күн. Бұл күн жаңа жылдың бірінші күні, жаңа күн деген ұғымды білдіреді.

Наху نحو (наху). *ар.* Грамматика. Араб тіліндегі синтаксис бөлімін қарастыратын тіл білімінің саласы.

Нашр نشر (нашр). *ар.* 1. Тарату. 2. Жария ету, басу, жариялау.

Нафис نفيس (нафис). *ар.* Құнды, қымбат бағалы.

Нәбәуи نبوي (нәбәуи). *ар.* Пайғамбарлық.

Нәби نبي (нәби). *ар.* Пайғамбар.

Нәзиһа نزه (назиһа). *ар.* Мейірімді, таза, ары таза.

Нәзіл نازل (нәзил). *ар.* 1. Шығыс, түскен. Үйді жалға алушы, тұрғын. Тіліміздегі қолданысы мағынасы *түсу, жоғарыдан төмен түсу* мағынасына келеді.

Нәпақа نفقة (нәпақа). *ар.* Шығын, ысырап, шығысы. 2. Алимент. Тіліміздегі қолданыстағы мағынасы – адамның өмір сүруі үшін жейтін, киетін және тұратын үй сияқты қажетті бұйымдар мен дүние мүліктері.

Нәпсі نفس (нәфс). *ар.* I. 1. Жан. 2. Қан. 3. Адам. 4. *гр.* Жоқ. 5. Тәбет, құмарлық, құлқын. II. 1. Өзі (өзге, ету). 2. Сол. (сілтеу есім). *ар. зат.* Тәбет, құлқыны, құмарлық.

Нәпіл نافلة (нәфил). *ар.* 1. Қосымша жасалған. 2. *дини.* Қосымша ғибадат. Шариғат бойынша парыз және уәжіп болмаған қосымша ғибадаттар.

Нәсіл نسل (нәсл). *ар.* Ұрпақ, бала, өскелең ұрпақ.

Нәсіп نصيب (насиб). *ар.* 1. Үлес, сыбаға, бөлік. 2. Тағдыр, хал, сәт.

Неке نكاح (никах) *зат.* Неке *зат.* Жаңа үйленген адамдардың ерлі-зайыпты болғандығын ресми түрде заңдандыру ісі. Ерлі-зайыптылардың үйленгендігі жайлы келісім шарт.

Несие نسيئة (нәсиә) *зат.* Несие, қарыз, борыш. *зат.* Кейінірек қайтару келісімімен ауысатын ақшалай-заттай алыс-беріс, борыш, қарыз.

Несібе نصيب (нәсиб). *зат.* 1. Үлес, табыс. 2. Тағдыр, несібе. *зат.* Сыбаға, ризық, несібе, үлес.

Несіп نصيب (нәсиб). *ар. зат.* сөйл. Несібе.

Ниет نية (нийәт) *зат.* Ықылас, бейіл, мақсат, ниет. *зат.* Бір нәрсеге бейіл, ықылас білдіруде алдын-ала қалыптасатын мақсатты ой, ынта, тілек.

Низам نظام (низам). *ар.* 1. Тәртіп, жүйе. 2. Құрылым, құрылыс. 3. Регламент. 4. Жарғы. 5. Дисциплина.

Нисбат نسبة (нисбат). *ар.* 1. Қатынас, байланыс. 2. Жағдай, үйлесімдік. 3. Шама, мөлшер, сан.

Нифас نفاس (нифас). *ар.* Туу; туғаннан кейінгі тазалық.

Нузул نزول (нузул). *ар.* 1. Үйлестік, шығыс, саты. 2. Түсу, төмендеу.

Ниһаят نهاية (ниһаят). *ар.* 1. Соңы. 2. Шек.

Нұқуд نقود (нуқуд). *ар.* 1. Ақша, монета. 2. Валюта. Бүгінде ақша, алтын және күміс ақшалар мен ақша халіндегі түрлі түсті қағаздар.

Нұр نور (нур) *зат.* Сәуле, жарық. *зат.* Сәуле, жарық, шұғыла.

Нұтқ نطق (нутқ). *ар.* 1. Сөз, сөз сөйлеу. 2. Артикуляция.

Нұсқа نسخة (нусқа). *ар. зат.* 1. Көшірме. 2. Нұсқа. 3. Рецепт. *зат.* 1. Белгілі бір заттың ең алғашқы түп негізі. 2. Жоба. 3. Үлгі, өнеге.

Нүкте نقطة (нуқта). *ар.* 1. Нүкте, пункт. 2. Күзет.

О

Омар عمر (умәр). *ар.* Кісі есімі. Ислам тарихында екінші халифа – Омар ибн Хаттаб. Омар халифа басқарған он жыл ішінде (634-644 жж.) ислам Арабстаннан тысқары жерлерде де кеңірек таралды. Оның тұсында мұсылман мемлекеттері қалыптасып, олардың әкімшілік-құқықтық негізде орнығып,

алым-салық жүйелері құрылды. Сондықтан Омар ел басқару саясатында үлкен өзгерістер мен жаңалықтар енгізген.

Опа وفاء (уэфа). *ар. зат.* 1. Тұрақ, баян, байлау. 2. Төлем. 3. Толық. *зат.* Қыз-келіншектер бетіне жағатын, майда ақ ұнтақ.

Ораза روزه (руза). *ур. зат.* Ораза. Ай календары бойынша, тоғызыншы ай есебіне тура келетін, ораза ұсталатын рамазан айы. Исламның бес шартының бірі.

Ө

Өмір عمر (умр). *ар. зат.* 1. Тіршілік-тұрмыс. 2. Жас өлшемі. *зат.* Материяның қозғалу, даму, өсу көріністерінің жалпы жиынтығы, тіршілік. Жасау, өмір сүру, туылғаннан өлгенге дейінгі мезгіл.

Өнер هنر (хунэр). *ар.* Өнер, шебер. *зат.* Бір істі ұқсатып жасаушылық, шеберлік.

Өсиет وصية (уэсииэт). *ар. зат.* 1. Ақыл, кеңес, өсиет. 2. Еркіндік, өкім. *зат.* Өзінен кейінгілерге айтылатын ақыл, кеңес, ғибрат, үлгі, өнеге.

П

Пайда فائدة (фаида). *ар. зат.* Пайда. Пайда, тиімділік, артықшылық.

Пайғамбар پیغمبر (пәйғәмбар). *ур. зат.* 1. Пайғамбар. 2. Елші. Діни ұғым бойынша Алланың дінін уағызын қауымға таратушы, елші, әулиелердің ең үлкені.

Пақыр فقير (фахр). *ар.* 1. Кедей, жоқшылық. 2. Пақыр, жағдайы жоқ. 1. Кедей, пақыр. 2. Кедейлік, мүмкіншілігі жоқ, жағдайы төмен, жоқшылық.

Парасат فراسة (фарасат). Сөзгіш, сезімтал, епшіл, еркін ойлау. *ар.* 1. Сөзімі жоғары, түсіне білетін адам. 2. Сөзімтал, ойшыл, сезгіш.

Парыз فرض (фарз) *зат.* 1. Міндет, парыз. 2. Талап. *ар. зат.* Адам бойына тән азаматтық борыш, қастерлі міндет.

Парық فرق (фэрқ). *зат.* 1. Бөлім. 2. Айырма, айырмашылық. 3. Ұсақ теңге. 4. Шах, сапа. 5. Қалдық. *ар. зат.* Бір нәрсенің екінші нәрседен айырмасы айырмашылық, ерекшелік.

Пәлен فلان (фулән). *ес.* Белгісіз біреуді көрсететін есімдік. *ес.* Белгісіздікті, тұспалдап айтуды білдіретін сөз.

Пәни فاني (фани). *ар. зат.* Фәни.

Пәрман فرمان (фэрман). 1. Жарлық. 2. Бұйрық. *ур. зат.* Қарқынды екпін, күш, қайрат-жігер, тегеурінді қуат.

Пәтуа فتوا (фәтуа) *зат.* Шарифат маманы шығарған (муфти) шешім, үкім. *ар. зат.* 1. Белгілі бір іс жөнінде бітім, келісім, уәде, нәтижелі тоқтам, шешім. 2. Береке, тиянақ.

Пенде بنده (бәндә). 1. Құл, тәуелді; Алланың құлы. 2. Құл *ур. зат.* 1. Тірі жан, адам, адамзат. 2. Өз басында ерік, ықтияры жоқ, біреуге тәуелді, кіріштар, мүсәпір адам; құдайдың құлы.

Перзент فرزند (фэрзэнд). *ур. зат.* Ұл, ұрпақ, нәресте. Ұл, бала, ұрпақ.

Періште فرشته (фәриштә). *ур. зат.* Періште. Мифология мен діни ұғымдар бойынша құдайдың әмірін жеткізіп тұратын, табиғаттан тыс мифтік көмекшілер.

Пір پير (пир). *ар. зат.* Шейх, діни басшы, жетекші. Шариғи ұғымы – қолдап, қорғаушы рух, сыйынушы, табынушы аруақ.

Сопылық ілімде пір – тасауф жолындағы жетекші, жол көрсетуші шейх, муршид.

Р

Раб رب (раб). *ар. зат.* Жаратушы, мәлік, барлық жаратылғанның иесі.

Құран Кәрімнің Әнғам сүресінің 164-аятында: «Ол әр нәрсенің Раббы бола тұра Алладан басқа раб іздейін бе?... деп келеді.

Раббы رب (раб). *ар. зат.* 1. Құдай. 2. Мырза. 3. Қожайын, ие. *ар. зат.* діни. Жасаған ие, жаратушы.

Раббани رَبَّانِي (раббани). *ар.* Құдайлық-раббылық, әділ-тура, құдайшыл-діни. Тілімізде Алла тағаладан келген; ілім, амал, ықлас мағыналарында қолданылады.

Рабыта رَابِط (рабита). *ар.* 1. Байланыс, қосылу. 2. Байланыс. Тілімізде кеңірек қолданыстағы мағынасы – жүректерін ғұламалардың жүректерімен байланыстырып, олардан пайыз-береке алу. Бұл сопылық ілімдегі шәкірттің ұстазымен арасындағы рухани байланысы.

Раззак رَزَّاق (рэззак). *ар.* Өмір сүру үшін қажетті заттарды беруші. Алла тағаланың эпитеті – Алла тағаланың көркем есімдерінің бірі.

Рақым رَحِم (рахим). *ар. зат.* Қайырымдылық, рақымдылық. Тіліміздегі адамгершілік қайырым, мейірім, шапағат мағынасында.

Рақат رَكْعَة (рақағат). *ар.* 1. Тізе бүгіп еңкею. 2. Бас ию. *ар.* Тізе бүгіп еңкею, бас ию. Шарифат үкімі бойынша намаз уақытында орындалатын амал.

Рамазан رَمَضَانَ (рамазан). *ар.* Ораза айы. Мұсылмандық жылнама бойынша тоғызыншы ай.

Расул رَسُول (расул). *ар.* Елші, діни апостол, пайғамбар.

Раушан رَوْشَن (раушан). *ар.* Жарық, сәуле, көрік.

Рахман رَحْمَان (рахман). *ар.* Қайырымды, мейірімді. Алла тағаланың эпитеті – Алла тағаланың көркем есімдерінің бірі. Дүниедегі барлық жаратылған ризықтарды берген, барлық мақлұқаттар жайында қайыр және рахметін жаудырған, мақлұқаттардың барлығына сансыз нығметтер берген мағынасында.

Рашид رَاشِد (рашид). *ар.* 1. Саналы. 2. Есті, ақылды. 3. Ересек, есейген, кәмелетке толған. Бір сөзбен айтқанда, ақылы мен дүниесін орын-орнына қолдана білетін адам.

Алла тағаланың эпитеті – Алла тағаланың көркем есімдерінің бірі.

Режеп رجب (рәджеб). *ар.* Арабша қамари жетінші айдың атауы, яғни Хижри жыл санаудың жетінші айы.

Тілдік қолданыстағы мағынасы – құрметті, қадірлі, құрметке лайық. Осы ұғымда Режеп, Ережеп т.с.с. кісі есімдерін атауда пайдаланылады.

Риба ربا (риба). *ар.* 1. Парақорлық. 2. Өсімқорлық.

Ислам діні рибаға (пайыздық өсімге) қатаң тыйым салған. Бұл жөнінде Құран Кәрімде бірнеше рет айтылған. «Алла өсімді жояды да сауданы арттырады» (Бақара 2/276).

Рижа رجاء (рижа). *ар.* 1. Үміт ету, күту. 2. Өтініш айту, Алла тағаланың рахметінен үміттену.

Риза رضا (риза). *ар.* Қанағат, келісім, көңіл-күй сезімі. *үст.* Адамның көңіл-күйінің қанағаттанғандығын, ұнатқандығын білдіретін сүйсіну белгісі, разы.

Ризық رزق (ризк). *ар.* 1. Өмір сүру қажеттілігі. 2. Еңбекақы, жалақы. Бұл сөздің терминдік мағынасы – Алла тағаланың жан иелеріне жеп-ішу, пайдалану үшін берген нығметі, қызметі.

Адам қолынан келгенше еңбек етіп, ризық табу үшін Алла тарапынан қойылған барлық заңдар мен себептерді орындайды. Алланың нәсіп еткен аздық-көпті тағдырында жазылған ризықтарын алады.

Рисала رسالة (рисәлә). *ар.* 1. Миссия, бейімділік. 2. Жолдау, хат. 3. Трактат, зерттеу; баяндама. 4. Үндеу, мәлімет, хабарлама.

Риуаят رواية (риуаят). *ар.* 1. Өңгіме, повесть; роман. 2. Пьеса. Тіліміздегі терминдік мағынасы айтылған хабар, айту, білдіру, жеткізу мағыналарында да қолданылады.

Рифадә رفاة (рифәдә). *ар.* Исламнан бұрынғы дәуірде меккеліктердің кедей қажыларға ақша, азық-түлік, т.б. таратуы.

Рия رياء (рия). Көзбояу, екіжүзді. *ар.* Көзбояушылық (лицемерие), екіжүзділік.

Рукуғ رڪوع (руку‘). *ар.* Тізе бүгіп еңкею. *ар.* Тізе бүгіп еңкею. Араб тілінде رڪع (рака) белуарға дейін еңкею, тізеге дейін бас ию мағыналарындағы етістіктің масдары, яғни есімі.

Рух روح (рух). *ар. зат.* 1. Рух. 2. Жан. 3. Елес. 4. Өмір. *зат.* Рухани күш, қуат, батылдық.

Руханият روحانِيَّة (руханият). *ар.* Рухани, рухтанған. Қайтыс болған кісінің рух халінде болуы.

Рұқсат رُخْصَت (рухсәт). *ар. зат.* 1. Ризалық, келісім. 2. Рұқсат қағазы, лицензия. *зат.* Басқа біреудің тарапынан екінші кісіге берілетін ризалық, келісім.

С

Сабия صَبِيَّة (сабия). *ар.* Жас, жас бала, жеткіншек, бозбала.

Сабыр صَبْر (сабр) *ар. зат.* 1. Шыдам, төзім. 2. Күту.

Сағат سَاعَة (са‘ат). *ар.* Сағат.

Садақа صَدَقَة (садәқә). *ар. зат.* Қайырымдылық, садақа. Кембағал, тұрмысы нашар адамдарға ақшалай я заттай берілетін қайыр, құдайы.

Садақат صَدَاقَة (садақат). *ар.* Достық. Бір кісіге Алла тағала үшін жүрекпен байлану, жүрекпен және шынайы достық.

Садық صَادِق (садиқ). *ар.* 1. Шыншыл, адал. 2. Күшті, білімді. Сөзі дұрыс, сөзінде тұратын, өтірік сөйлемейтін.

Саид سَائِد (саид). *ар.* 1. Үстемдік етуші, билеуші. 2. Көп нәрсені игерген, басым жағын білуші. Саид сөзі **сейіт** үлгісінде де қолданылады. Терминдік мағынасы – Алла тағаланың өзінен разы болған кісі.

Бұл сөз пайғамбар (с.а.у.) ұрпақтарына байланысты да кеңірек қолданылады, яғни пайғамбарымыз (с.а.у.) әулетінен тараған ұрпақтар саид әулеті деп аталады. Ол мұсылман әлемінде Мұхаммед (с.а.у.) немересі

Хусайын мен оның ұрпақтарының құрметті лақап аты. Олар мұсылмандар арасында үлкен құрметке ие болған жандар.

Салауат **صلاة** (салуат). *ар. зат.* 1. Намаз. 2. Шүкіршілік ету, қанағат ету; дұға тілеу, дұға ету.

Салаф **سلف** (сәлаф). *ар.* Ата-баба; ізбасарлар, негізін салушылар, құрушылар. Бұл сөздің терминдік мағынасы – Пайғамбарымыздың (с.а.у.) достары, алғашқы сахабалар, Табиин, таба-табииндерге берілген ат. Осы сөзден туындаған **салафи** сөзінің мағынасы – салихтің жолында жүруді ұстанып, олардың жолында амал еткен кісілер.

Салих **صالح** (салих). *ар.* I. 1. Жақсы, ізгі; түзу. 2. Жарамды. II. 1. Пайда; мүдде, қызық. 2. Қайырымды іс; игілік.

Кісіге байланысты қолданылатын мағынасы – дұрыс, жақсы, түрлі жамандықтардан арылған адам. Амалдары мен іс-әрекеттері Алла жолында жасалған сенімді адам.

Салат **صلاة** (салат). *ар.* 1. Намаз оқу. 2. Жалбарыну; жарылқау, тілеу.

Самад **صمد** (сәмад). *ар.* 1. Өзгермейтін, тұрақты, шын берілген; мәңгі. 2. Қомақты, тұтас. Тілдік қолданысы – мұнсыз, ешкімге мұқтаж емес.

Самұрық **سيمرغ** (симурғ). *ар.* Самұрық (ертегі құсы). Мифологиялық ұғым бойынша бүркіт атауларының ең үлкені, зоры.

Сапар **سفر** (сәфар). *ар.* 1. Жол. 2. Саяхат. Бет алып шыққан алыс жол.

Сарф **صرف** (сарф). *ар.* 1. Ұсақтау. 2. Жұмсау, қаржы жұмсау. 3. Босату. 4. *грам.* Жіктеу.

Терминдік мағынасы – бар өмірін белгілі бір іске арнап, сарқа жұмсау, құрбан ету; уақытты жіберу, уақытты кетіру.

Сарф **صرف** (сарф). *ар. грам.* Сарф қазақ тіліндегі морфология саласына сәйкес.

Саф **صفا** (саф). *ар.* 1. Қатар; сап. 2. Дәреже, класс. 3. Курс, бағам. 4. Кезек.

Сафиуллах **صفي الله** (сафиулла). *ар.* Адам алейхиссаламға берілген бір есім.

Сахаба صحابة (сәхабә). *ар.* Пайғамбарымыз Мұхаммедтің (с.а.у.) серіктері, достары. Қолданыстағы ұғынылатын мағына – Мұхаммед пайғамбардың (с.а.у.) достары, үзеңгілестері, ислам дінін таратқан кезіндегі сыбайлас серіктері. Пайғамбарымызды (с.а.у.) бір рет көрген, бір рет сөйлескен, соған иман еткен біршама момындарға берілген есім.

Сахих صحيح (сахих). *ар.* 1. Сау, дені сау; дұрыс. 2. Шын, адал; сенімді; заңды. 3. Толық, бүтін, тұтас. Терминдік мағынасы – дұрыс.

Сәжде سجدة (сәжәдә). *ар.* Бас ию, сыйыну, құлшылық. Намаз оқып, құдайға құлшылық қылғанда жерге жаятын ақ мата, жайнамаз.

Сәкинә سكينه (сәкинә). *ар.* Тыныштық, жан тыныштығы. Мұсылмандар қиыншылыққа душар болған сәттерде Алла жарылқап жүректеріне құйылатын сезім. Көңіліне мұндай күй құйылған мұсылман қас дұшпанның арасында жүрсе де, қорыққан, абыржыған көңілі бірден пышақ кескендей тыйылып, жүрегі әлдебір рақат сезімге бөленеді.

Сәлде سَلَّة (сәллә). *ар.* Қабыршық, қабық. (жер бетіндегі). *зат.* Қожамолдалар бастарына орайтын ақ мата, шалма.

Сәлем سلام (сәләм). *ар.* *зат.* Шын көңілден білдірген ниет, тілек, есен-саулық жайлы достық лебіз.

Сәмут ثمود (сәмуд). *ар.* Бір елдің аты. Құран Кәрімде өз заңсыздықтары үшін Алла тағала тарапынан жойылып кеткен сәмут қаумы. Сәмут қауымы Араб түбегіндегі көне халықтардың бірі.

Сәттар سئاتر (сәттар). *ар.* 1. Жасырушы. 2. Кешіруші. Алланың көркем есімдерінің бірі.

Сәху صحو (сәху). *ар.* Таза, айқын, анық; мөлдір, тұнық.

Сиар سير (сияр). *ар.* Араб тіліндегі سيرة сира (мағ. 1. Өмірбаян. 2. Өмір сүру үлгісі. 3. Қоғамдық пікір. 4. Тарих, әңгіме.) сөзінің көпше түрі. Терминдік мағынасы – хазіреті Мұхаммедтің (с.а.у.) өмір тарихы.

Сидқ صدق (сидқ). *ар.* Шыншылдық, адалдық, әділдік. «Туралық» деген мағынадағы бұл сөз барлық пайғамбарлар тән қасиет. Олар сөйлеген әрбір

сөздері мен істеген әрбір істерінде туралықты ту егеді. Болған жайды бұр-малап айтпайды, жалған сөйлемейді. Раббысының баянын жеткізетін пайғамбардың жалған сөйлеп, халық алдындағы сенімділіктерін аяққа таптауы, өз міндеттеріне ақау келтіруі мүмкін емес.

Сиқайә سقاية (сиқайя). *ар.* 1. Суарғыш. 2. Жер суару; суарушы, су сепкіш. Терминдік мағынасы – Меккедегі қажыларды сумен қамтамасыз ететін құрметті қызмет. *тар.* Исламнан бұрынғы дәуірде меккеліктердің қажыларға су таратуы.

Силсила سلسلة (силсилә). *ар.* 1. Тізбек; тізілген сап. 2. Қатар; серия. Терминдік мағынасы – бір нәрсенің бір-бірімен байланысып, жалғасып жатқандығы ұғымында. Осы атпен араб оқулықтарының аталуы да кездесіп қалады.

Сопылық ілімде адамның Алланың нұрына, дидарына ұмтылысын білдіреді. Бұл да сол шейхтардың жолын жалғастырушы, яғни сол жолды дәріштеп, ұстанушы деген мағынада. Атап айтқан, Иасауи силсиласы.

Сират سيرة (сират). *ар. зат.* Діни ұғым бойынша, күнәлілер мен күнәсіздерді ажырататын, қиямет-қайымның қыл көпірі.

Сопы صوفى (суфи). *ар.* Сопылық. Терминдік мағынасы – дін жолына түскен құдайшыл адам. Жүрегінде Алладан басқаға орын табылмайтын кісі.

Сунна سنة (сунна). *ар.* 1. Әдет-ғұрып; іс-тәжірибе. 2. Беру, тарту, тапсыру. 3. Заң.

Терминдік мағынасы – Мұхаммед (с.а.у.) пайғамбардың ісі мен айтқандары, қоғамдық өмір ережелерінің, Құран түсіндірмелерінің, діни табынулар мен құқықтарының қайнар көзі.

Суннизм سنة (сунния). *ар.* Суннизм. Суннизм исламның бір тармағы. Бұл жолды ұстанушылар өздерін *ахли сунна* деп санайды. Олар төрт халифты заңды деп танып, топтастырылған хадистерді шын деп біледі. Төрт мазһабтың біріндегі түсінікті қабылдап, ережелерін мойындайды. Әлемдегі мұсылман қауымының басым бөлігі суниттер.

Сукун سكون (сукун). *ар. грам.* Сукун – араб жазуында дауыссыз дыбыс үстіне қойылатын таңба.

Суфизм صوفية (суфиун). *ар.* Суфизм.

Бұл сөз суфи – сопы, сопылық термині ретінде қабылданады. Сопылар исламның алғашқы кезеңдерінде пайда болған аскеттерден бастау алады. Сол себепті олардың ұстанымдары аскетизммен байланысты. Сопылардың көзқарастары зікір салу арқылы жаратушыны тану. Кейде бұл сөздің мағынасы صوف суф - жүн сөзінен шығуы мүмкін деген пікірлер бар. Ол аскеттердің киім кию үлгісіне орай айтылған. Өйткені олардың киімдері қойдың жүнінен жасалған.

Суффә صفة (суффә). *ар.* 1. Тасты дөң, тасты орындық. 2. Сөре; кенер (карниз). 3. Бастырма, пана.

Бұл сөздің терминдік мағынасы – Пайғамбарымыздың (с.а.у.) мешітімен қатар орналасқан үйде өмір сүріп, көбінесе Оның жанында болып, келген уахиларды жазып, Құран, хадис үйренетін арнайы адамдар.

Сұбхан سبحان (субхан). *ар.* Асыра дәріптеу, мадақтау.

Сұлтан سلطان (султан). *ар.* Сұлтан; патша; басқарушы. Шығыс елдеріндегі жергілікті билеушілердің лауазымы.

Сұхбат صحبة (сұхбат). *ар.* 1. Бірге болу. 2. Қарым-қатынас, достық. 3. Жолдас. Тілдік қолданыстағы мағынасы – бірге болу, әңгімелесу, сөйлесу, сырласу, достық қарым-қатынаста болу; терминдік мағынасы – діни, рухани тақырыпта әңгіме өткізу.

Сүннет سنة (сунна). *ар.* 1. Әдет. 2. Мұра. 3. Заң. Тілдік қолданыста мұсылман болудың белгісі ретінде 5-9 жастағы ер балаға жасалатын діни ғұрып, дәстүр ретінде қолданылады. Терминдік мағынасы – Пайғамбарымыз Мұхаммед (с.а.у.) айтқан өсиеттері мен жасаған амал-әрекеттері орындау.

Сүре سورة (сура). *ар.* Сүре. Қасиетті Құран Кәрімнің сүресі.

Сыддық صدیق (сиддик). *ар.* Шыншыл, адал, әділ. Қашанда шындықты айтушы. Алланың көркем есімдерінің бірі.

Сыққат صَحَّة (сикқат). *ар.* 1. Денсаулық, тазалық.

Сыр سِر (сирр). *ар.* Құпия, жасырын ой. Әркімнің өзіне тән, басқа адамға белгісіз құпия ойы, жасырын пікірі.

Т

Таба طابع (таба). *ар.* Мінез, мінез көрсету.

Табиғат طبيعة (тәби ат). *ар.* 1. Табиғат. 2. Жаратылыс, тіршілік, сапа. *зат.* Дүниедегі барлық тірі және өлі жаратылыс, тіршілік атаулы.

Таблиғ تبليغ (тәблиғ). *ар.* Хабардар ету, хабарлау, білдіру, байланыстыру.

Таблиғ сөзінің терминдік мағынасы – *жеткізу*. Барлық пайғамбарлар Алладан алған уахиді еш өзгертіп-бұрмаламастан қаз-қалпында жеткізуге міндетті. Алладан алған әмір мен заңдарды адамдарға дәлме-дәл қалтқысыз жеткізу. Бұл жайлы Құран Кәрімде былай айтылады:

يَا أَيُّهَا الرُّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ...

«Ей, Расулым! Саған түсірілгенді адамдарға жеткіз. Егер мұны орындамасаң, елшілігінді (пайғамбарлық миссиянды) жеткізбеген боласың» (Маида 5/67).

Тағам طعام (тағам) *ар.* *зат.* Ішім-жем, тағам, дәм, ас.

Тақуа تقوي (тәқуа). *ар.* *сын.* Діншіл, діндар.

Тақуа – шарифат және жаратылыс заңын Алла үшін бұлжытпай орындап, оның ұлылығын мойындаған, соған амал еткен момын мұсылман.

Талақ طلاق (талақ). *ар.* Некені бұзу. Неке бұзылды, әйелін тастады деген мағынадағы сөз.

Талақ сөзі негізінен араб тілінде неке бұзу, яғни шарифат бойынша ер кісі мен әйел кісінің арасындағы некені бұзу. Егер ер кісі шариғи үкім бойынша, үш рет «талақ» деген болса, онда ол басқа біреуге некеленуге құқылы.

Бұл жайлы Құран Кәрімде былай келеді:

الطَّلَاقُ مَرَّتَانٍ فِيمَا سَأَلَكَ بِمَعْرُوفٍ أَوْ تَسْرِيحٍ بِإِحْسَانٍ وَلَا يَحِلُّ لَكُمْ أَنْ تَأْخُذُوا مِمَّا آتَيْتُمُوهُنَّ سِتْرًا إِلَّا أَنْ يَخَافَا

أَلَّا يُقِيمَا حُدُودَ اللَّهِ فَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا يُقِيمَا حُدُودَ اللَّهِ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا فِيمَا افْتَدَتْ بِهِ تِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ فَلَا تَعْتَدُوهَا

«Талақ екі рет. Сонда не туралықпен ұстау немесе жақсылықпен ажырасу керек. Қайталай беру дұрыс емес. Оларға бергендеріңнің еш нәрсе алуларың халал емес. Бірақ екеуі де Алланың шегін орындай алмаудан (бірге жасай алмаудан) қорықса және сендерде екеуінде Алланың шегін орындай алмауынан қауіп қылсаңдар, ол уақытта әйелдің еріне бодау беруінде екеуіне де күнә жоқ» (Бақара сүресі 1/229).

Тамам تمام (тәмам). *ар.* 1. Толық, барлық. 2. Аяқталған, соңы. 1. *ес.* Барлық, күллі, дүйім. 2. Бітірді, аяқтады, түгесті.

Тасарруф تصرف (тасарруф). *ар.* 1. Өкім. 2. Өзіндік қимыл, іс-шара. 3. Мінез-құлық. 4. Дара билік; заңбұзушылық. Терминдік мағынасы – басқарма шығыны, қаржылық шығын.

Тасаууф تصوف (тасаууф). *ар.* Сопылық ілім. Мінез-құлық, әдеп және жүрек ілімі.

Тасбих تسبیح (тасбих). *ар.* 1. Дәріптеу, мадақтау; асыра дәріптеу. Осы мақсатта сұбханалла, алхамдулила, алаһу акбар зікірін айту.

Тасдиқ تصدیق (тасдиқ). *ар.* 1. Сенім. 2. Растау, куәландыру. 3. Бекіту.

Тасқиқ تصحيح (тасқиқ). *ар.* Түзету, дұрыстау.

Таурат توراة (тәурат). *ар.* Библия. Мұса пайғамбарға түскен кітап.

Таурат иврит тілінде «заң, ереже-қағида, шарият» деген мағыналарды білдіреді. Құранда: «Ішінде адамдарға тура жол және нұрды қамтыған Тауратты біз жібердік» – делінеді (Мәида 5/44).

Таураттың қазіргі таңда танымал үш түрлі нұсқасы бар. Бұл үш нұсқада айтылған көптеген ереже-қағида, хабарлардың бір-бірімен сәйкес келмеуі – Таураттың адамдар тарапынан қатты өзгертілгендігін білдірсе керек.

Тахқиқ تحقيق (тахқиқи). *ар.* 1. Орындау, жүзеге асыру. 2. Тексеру. 3. Зерттеу, үйрену. 4. Анықтау, белгілеу; анық, айқын.

Терминдік мағынасы – шарияттың шынайы шындығымен амал ету.

Тәж تاج (тәж). *ар.* Тәж.

Тәкәппар تكبر (такаббар). Өр көкірек, өзін жоғары санау. *сын.* Өр көкірек, менмен, пан.

Тәкбір تكبير (тәкбир). 1. Өсу, кеңею, күшею. 2. Мадақтау. 3. «Аллаһу акбар» деп айту.

Тәржіма ترجمة (тәржімә). *ар.* 1. Аударма (бір тілден екінші тілге). 2. Түсінік беру, түсіндіру. Бір сөзді бір тілден екінші тілге аудару, тәржіма жасау.

Тәрк ترك (тәрк). *ар.* Тастау, лақтыру, бас тарту. Бұл дүниенің қызығынан безгендік; тақуа, сопы болғандық.

Тәслим تسليم (тәслим). *ар.* 1. Амандық. 2. Берілу. 3. Тапсыру. 4. Тән алу. 5. Тану, жіберу. Терминдік мағынасы – өлер шақ, көз жұмар кез, тәсілім ету; өлді, жаны шықты, қаза болды. *ауыс.* Өзін басқаның ерік жігерінен бас тарту, оның әміріне бойсынбау, бойын алыстату, сақтану.

Тәубе توبه (тәубе). *ар.* 1. Тәубе ету. 2. Түзелу, жөнге келу. Терминдік мағынасы – тәубеге келу, шүкіршілік ету, яғни тағдырға ризалық, шүкіршілік. Өкініш, оралу, қайту мағыналарына да келеді.

Тәуекел توكل (тәуәккәл) *ар.* 1. Сенімдікті алу. 2. Бір іске батыл кірісу. *зат.* Бір іске жалтақтамай батыл кіріскендік, белді бекем буынғандық.

Тәуекел сөзінің мағынасы – сенім арту. Ал терминдік мағынасы – белгілі бір мақсатқа жету, нәтижеге жету үшін өзгеге сенім арту, яғни заттық және рухани амалдарды орындап, бір Аллаға тапсыру.

Алла Тағала Құранда: «...Шешіміңді қабылдағаннан кейін Аллаға тәуекел ет. Еш күмәнсіз Алла Тағала тәуекел еткендерді жақсы көреді», – деп мүминдердің басқа біреуге емес, тек Өзіне сенім артып, бас июлерін бұйырады. Керекті барлық себептерді орындап, тәуекел етіп, тағдырына риза болған жан – барлық уайым-қайғыдан құтылған жан (Әли Имран 3/159).

Тәшәһһуд تشهد (тәшәһһуд). *ар.* Куәлік беру.

Намазда екінші ракағатта куәлік беру үшін отыру және соңғы ракағатта оқылатын *الله أشهد أن لا إله إلا الله و أشهد أن محمدا رسول الله* (әшһәдуән лә иләһә иллалла уә әшһәдуән Мухаммадан расулалла) дұға.

Тәшдит تشديد (тәшдид). *ар. грам.* Араб жазуында дауыссыз дыбыстардың үстіне қойылатын таңба.

Тоба طوبا (туба). *ар.* Береке, игілік, рақат, зейнет. *од.* 1. Бір нәрсеге шүкіршілік ету, қанағат тұту негізінде айтылатын ишарат сөз. 2. Бір нәрсеге таңдану, таңырқау кезінде айтылатын ишарат сөз. *ауыс.* Жан қинайтын азап, қиянат.

Тозақ توزخ (дузәһ). *ар. зат.* Тозақ; таршылық, қиыншылық. *ауыс.* Азап, қиыншылық.

Тур طور (тур). *ар.* Тур тауы.

У

Уа واو (уау). Араб әліппесінің жиырма жетінші әріп таңбасы. Сөздік қолданыстағы мағынасы – *және, тағы, сондай-ақ* мағыналарындағы көмекші сөз.

Уакфа وقف (уакфа). *ар.* 1. Тұру. 2. Аялдау. 3. Кідіру. Шариғи мағынасы – қажылықта Арафат және Муздалифа тауларында белгілі бір уақытта тұру. **Арафат уакфасы** – парыз, **Муздалифа уакфасы** – уәжіп.

Уақып واقف (уакф). *ар.* 1. Тұрушы. Білуші. 3. Қалдырушы. Негізгі қолданыстағы мағынасы – *қайырымдылық қор.*

Уали ولي (уәли). *ар.* I. Жақын, туыс. II. 1. Қорғаушы, қамқоршы. 2. Меншік иесі, иеленуші. 3. Киелі, жарамсақ. Алла тағаланың көркем есімдерінің бірі.

Уахи وحى (уахи). *ар.* Сендіру, хабар беру, жіберу, ашу.

Уахи Алланың Жәбірейіл періште арқылы пайғамбарларға жіберген хабары.

Уәде وعده (у'әдә). *ар.* 1. Уәде. 2. Мерзім. Сөз беру. *зат.* Берілген сөз, уағда.

Уәжіп واجب (уәжиб). *ар.* 1. Қажетті, міндетті. 2. Міндет, борыш, тапсырма.

Уәжіп – парыз сияқты нақты болмағанымен орындалуы әмір етілген ғибадат. Уәжіп амалдарын орындаған кісі үлкен сауапқа кенеледі, ал

орындамағандар мүмкіндігі бола тұра қалдырып кеткендер ақыретте жауапқа тартылады.

Уәзір وزير (уәзир). *ар.* Министр, уәзір.

Патшаның, ханның көмекшісі, ақылшысы, белгілі бір саланы басқаратын әкім.

Уәкіл وكيل (уәкіл). *ар.* 1. Сенімді, уәкілеттілігі бар. 2. Көмекші орынбасар.

Уәкіл басқарушы, Алланың көркем есімдерінің бірі.

Уәлі والي (уәли). *ар.* Басқарушы, үкімет уәкілі. *сын.* Айтқаны келетін қасиетті, дуалы (ауыз).

Уәсуәсә وسواس (уәсуәсә). *ар.* I. Шайтанның эпитеті. II. 1. Арбау. 2. Аздырушы, есуастық. 3. Меланхолия. 4. Қауіптену, дабыл.

Адамның кеудесіне ұялаған шайтанның, есіне қай-қайдағыны салып, қиялын елітіп, жүректі азғыруы. Уәсуәсә – шайтанның адамға, әсіресе иманды кісіге қарсы қолданатын соңғы шарасы, соңғы қаруы, соңғы үміті. Шайтанның адамды тура жолдан тайдырарлық бүкіл айласы таусылса, оның көңіліне уәсуәсә салады. Бір жағынан алып қарағанда, уәсуәсә – «маған дос болмадың, ендеше өз обалың өзіңе» дегендей, шайтанның иманды кісіні іштей тұралатуға тырысуы.

Уилаят ولاية (уилаят). *ар.* 1. Басқару. 2. Облыс, штат. Әулиелік, уәлилік, Алла тағалаға жақын болу.

Уләма علماء ('улама). *ар.* 1. Ғалым. 2. Мұсылман құқығын жақсы білетін ғалым.

Уләма араб тіліндегі ғалым сөзінің көптік формасы, яғни ғалымдар, білім иелері, біліммен сусындаған, Құран Кәрім және көптеген хадистердің мағыналарын ашып, түсіндіре алатын, өзге де ғылымдарды меңгерген маман.

Умра عمرة ('умра). *ар.* Кіші қажылық.

Умра – қажылықтан басқа уақытта Мекке мен Мәдинадағы қасиетті жерлерді зиярат ету.

Ү

Үжрет **وجرة** (ужрэт). *ар.* Бір іс, қызмет, бір заттан пайдалану, бір сатылған заттан алынған ақша.

Үжуд **وجود** (ужуд). *ар.* 1. Бар болу, жасау. 2. Өмір сүру.

Үкім **حكم** (хукм). 1. Билік. 2. Басқару. 3. Тәртіп. 4. Шешім, кейм, жарлық. *зат.* Кесім, жарлық, билік.

Үмми кітап оқымаған, жазу жазбаған, еш сабақ алмаған кісі.

Үммет жамағат, көпшілік.

Үміт **اميد** (умид). *ур.* Сенім, үміт, дәме. *зат.* Белгілі бір істің ойдың жүзеге асуына білдірілген сенім, дәме.

Ф

Фазл артық, артықшылық.

Файз **فائض** (фаиз). *ар.* 1. Белгіленген мөлшерден асып-тасу, артық. 2. Толық.

Бұл сөз сопылық ілімде адамның туа біткен жақсы мінездері мен көркем қасиеттерінің кемелдік дәрежеге жетуі.

Факих **فقيه** (факих). *ар.* 1. Көңілді, қуанышты. 2. Қызық.

Фақыр **فخر** (фахр). 1. Мақтаныш, даңқ, көсем. 2. Мүмкіндік, артықшылық. *ар.* 1. Мақтаныш, арқа сүйер, ашық. 2. Өзімшіл, менмен, тәкәппар.

Фасыл **فصل** (фасл). *ар.* I. 1. Бөлім. 2. Босату, шығару (жұмыстан шығару). 3. Шешім. II. 1. Бөлім, тарау (кітапқа байланысты). 2. Бөлік. 3. Мезгіл (жыл мезгілі). 4. Класс, дәрісхана.

Фатиха **فاتحة** (фәтиха). *ар.* 1. Ашылу. 2. Бастау, кіріспе. Қасиетті Құран Кәрімнің бірінші сүресі. Қазақтың діни ұғымында Құранның қысқа сүресін оқып, марқұм үшін бағыштау.

Фәлақ құтылу, бақытқа ие болу.

Фәни فاني (фани). *ар. сын.* 1. Көне. 2. Ескі. 3. Өткінші, тұрақсыз. 1. Тұрағы жоқ баянсыз, алдамшы. 2. Өткінші, опасыз дүние-жалған.

Фәтәнәт فطنة (фәтәнәт). *ар.* Түсінік, қабілет, ақыл.

«Тек қана пайғамбарларға тән зеректік, ерекше зейінділік» деген мағынаны білдіреді. Алла Тағаланың дінін жеткізуші барлық елшілер пайғамбарға ғана тән ерекше зейінге, асқан зеректікке ие. Себебі, пайғамбарлық – өте ауыр міндет. Қоғамдағы өте зерек, әрі оқыған білгір ғалымдарға, әр түрлі қабілетке ие тұлғаларға Алланың баянын жеткізіп, сұрақтарына жауап беріп, һәм олардың ақылы мен жүректерін қанағаттандыра білу үшін еш күмәнсіз бұл міндетпен жүктелген пайғамбарлардың тек өздеріне ғана тән ерекше зейін, зерек қиынға ие болуы ләзім».

Фикһ فقه (фикх). *ар.* 1. Мұсылман ілімі, мұсылман ілімінің негізі, мұсылман құқығы. 2. Шариғат ілімдерінің жинағы.

Тіліміздегі сөздікте былай берілген: 1. Түсіну, ұғыну, білім. 2. Мұсылман құқығы.

Негізінен Фикһ – Ислам құқығын зерттейтін ғылымның саласы. Фикһта негізінен төрт сала қарастырылады: **ғибадат** – исламның бес парызы деп аталатын намаз, ораза, қажылық және зекет сияқты ғибадаттарға тән мәселелер; **мунакаһат** – неке, ажырасу және жанұя қатынастары; **муғамалат** – сауда-саттық, мирас, риба (пайыз алу), жалақы сияқты мәселелер; **уқубат** – қылмыстар мен оларға қолданылатын жазалар.

Фикһ исламның барлық заңдарын, яғни шариғи үкімдердің қолдану жүйесінің негізгі теориясы. Ол құқықтар жайлы түсінік береді және оның орындалу тәртібін көрсетеді. Бұл сөздің терминдік ұғымы барлық мұсылмандардың діни құқықтарындағы өзекті мәселелерді шешуде пайдаланылады. Оның құрамына мемлекеттік, діни, азаматтық құқықтық ережелер кіреді.

Фитнә **فتنه** (фитнә) *ар. зат.* 1. Азғыру, қызығу. 2. Көтеріліс, бүлік. 3. Масқара, лаң, есалаңдық, нақұрыс. 4. Адасу. *зат.* Біреуге зиян келтіруші, қара ниет адам.

Фырқа **فرقة** (фиркат). *ар.* 1. Топ, бригада, партия. 2. Команда. 3. Секта, ағым.

Фырқа – араб тілінен аударғанда бөлу, ажырату деген мағыналарға келеді. Терминдік мағынасы Исламның пікір тарихында өздеріне тән саяси ойлары мен сенім түсінігі бар топтар үшін «саяси ағым» және «итикади (сенім) мәзхаб» деген мағыналарда қолданылады.

X

Хабар **خبر** (хабар). *ар.* Хабар, жаңалық, мәлімет.

Хабат **حبة** (хаббат). *ар.* 1. Дән, астық; тұқым. 2. Жидек. 3. Жер өлшемі 58,345 ш.м.

Хабат – өсімдік жапырағының аты. Кезінде Пайғамбарымыз (с.а.у.) Әбу Үбәйданы үш жүз кісілік жасаққа қолбасшы етіп жіберіп, олар жолда тамақтары таусылған соң бірнеше күн екі жүз құрмамен, ағаш жапырақтарын сулап жеп күнелтеді. Арабтар бұл жапырақтарды «хабат» деп атайтын. Сондықтан бұл Ислам тарихында «Хабат шайқасы» деген атпен қалды.

Хадис **حديث** (хадис) 1. Сөз, сөйлесу. 2. Сұқбат. 3. Әңгіме. 4. Мұхаммед пайғамбардың (с.а.у.) айтқан өсиеттері мен жасаған амалдары деген бірнеше мағына береді. Бірақ тіліміздегі негізгі қолданысы – пайғамбарымыз Мұхаммед (с.а.у.) жасаған амалдары мен айтқан сөздері.

Хадис – Ислам пайғамбары Әз Мұхаммедтің (с.а.у.) сөздері мен амалдарын, яғни сүннетін зерттейтін шарият ілімінің бір саласы-пән.

Хайуан **حيوان** (хэйуан) 1. Хайуан, жануар. 2. *Ауыс.* Қаскүнем, зұлым, озбыр мағынасындағы сөз. Хайуан сөзі араб тілінде төрт аяқты жануар ұғымын береді.

Хайыз حايض (хаиз). *ар.* Етеккір.

Хакім حاكم (хаким). *ар.* Басқарушы, билеуші, өкімет. Тіліміздегі қолданыстағы мағынасы *ғалым, оқымысты, данышпан* ұғымына да сәйкес келеді.

Хақ حق (хаққун). 1. Хұқық. 2. Шындық. 3. Ақиқат. Оның араб тіліндегі бірнеше мағынасы бір ғана түбірден тараса, қазақ тіліне ауысқан кезде ол өзінің бастапқы қалпынан ауытқып басқа ұғымда жұмсалған. Ал шариғи ұғымдағы қолданыс тапқан хақ – шындық, адалдық.

Хақиқат حقيقة (хақиқат). *ар.* 1. Ақиқат, шындық; дұрыс, нағыз. 2. Мін, байып. 3. Қақиқи құндылық.

Хал حال (хәл). Бойдағы қуат, әл дәрмен. Тілімізде хәл-ахуал, тұрмыс-жағдай, күш-қуат мағынасында қолданылады.

Халал حلال (хәләл). 1. Рұқсат етілген, заңды. 2. Толық. 3. Ажырамас құқық. Бұл сөздің терминдік мағынасы – шариғи үкім бойынша рұқсат етілген, алап деп белгіленген, таза.

Халил خليل (халил). *ар.* Зайып, жұбай, жар. Қолданыстағы мағынасы – ең сүйікті, ең жақсы көрегін, дос мағыналарындағы сөз.

Халис خالص (халис). *ар.* 1. Таза, нағыз, шынайы, шын, адал. 2. Ерікті, азат.

Халифа خليفة (халифа). *ар.* 1. Орнын басушы, жолын қуушы; халифа. 2. Мурагер, мирасқор.

Халифат خليفة (халифат). *ар.* Лексикалық мағынасы – орнын басушы, мирасқор мағыналарына келгенмен қолданыстағы терминдік мағынасы сол басқарып жатқан, яғни халифа басқаратын мемлекеттің атауы. Бұл атау VII ғасырда халифаттар пайда болған кезде, яғни мұсылман мемлекеті деген ұғымда қолданылған термин сөз.

Халуа حلواء (хәлуа). *ар.* 1. Тәттілік. 2. Тәтті тамақтар, халуа.

Халық خلق (хәлқ). 1. Жасалған, құрылған. 2. Халық, *зат*. Белгілі бір елді, мемлекетті мекендейтін адамдардың жалпы жиыны.

Хамса خمسة (хамса). *ар.* Бес. Мұсылмандардың күніне бес рет жасалатын ғибадаты.

Хамір خمر (хамр). *ар.* Вино-шарапспиртті ішімдік.

Ханафи حنفي (ханафи). *ар.* Ханафи ілімі. Белгілі Әбу Ханифа салған мектептің ілімі.

Ханбал حنبلي (ханбали). *ар.* Ханбали ілімі. Оның негізін салған белгілі ғұлама, имам Ахмад ибн Ханбал.

Ханиф حنيف (ханиф). *ар.* Шын, адал, нағыз; Алланың жалғыздығына шынайы сенетін. Исламнан бұрынғы дәуірде пұттарға табынбай тек бір Құдайға сенген адам.

Хараж خراج (хараж). *ар.* 1. Жер салығы. 2. Жер иелігі.

Хараж – жерге төленетін салық. Осы салықтың жүйелі түрде жүзеге асырылуы Омар халифаның билігі тұсында (634-644) болған. Мұсылмандар Сасани (224-651) патшалығын қаратқан соң көп жерге иелік еткен. Бұған дейін жаулап алынған жерлер мұсылман әскерлерге үлестірілуші еді. Омар халифа Ирак пен Иран жері мұсылман билігіне қосылған соң, Хашр сүресінің 8-10 аяттарына сүйене отырып, қолға түскен жерлерді бұрынғы иелерінде қалдырды, тек иесіз жерлерді «иқта» ету жолымен мұсылмандарға пайдалануға берді (Хашр/8-10).

Харам حرام (харам). I. 1. Тыйым салынған. 2. Заңсыз. II. Күнә.

Харап خراب (хараб). *ар.* 1. Қирау, бүліну; жұрдай болу, ойрандаушылық, бүлдірушілік. 2. Апат, қырғын. 3. Бұзылған, бүлінген.

Харбия حربية (харбия). *ар.* 1. Әскери. 2. Жауынгер, соғысқұмар.

Харижит خارجية (харижит). *ар.* I. 1. Сыртқы. 2. Шет елдік. II. 1. Сепаратистік. 2. *тар.* Харижаттер.

Харижиттер дін іліміндегі белгілі бір бағытты ұстанатындар. Ол төртінші халифа Әли ибн Аби Талиб уақытында пайда болған. Ислам тарихында белгілі орын алатын харижиттер заманында хазіреті Әлиге қарсы шыққан бүлікшілдер тобын құрған.

Хас حَصَّ (хас). *ар.* Бөлім, бөлшек; үлес, сыбаға, пай.

Хасбилік حَسْبِيَّة (хасбия). *ар.* 1. Есеп, есептеу. 2. Құрмет, марапат.

Терминдік мағынадағы қолданысы – істеген ісі үшін бір нәрсе дәмеппеген, ешбір ақы күтпеген Алланың разылығы үшін ғана жасалған әрекет.

Хасил حَصِيل (хасил). *ар.* Алған нәтиже, қол жеткізген жетістік.

Хатиб خَاطِب (хатиб). *ар.* I. 1. Айтушы, сөйлеуші. II. 1. Оратор, шешен. Терминдік мағынасы – жұма және мереке күндері мешітте хұтба оқитын діни оқымысты, білімді, шешен басшы.

Хатым خَتْمَة (хәтм). Құранды толық оқу. *ар. зат.* діни. Белгілі бір шараның қарсаңында діндарлардың құранды түгел оқып, аяқтап шыққан кезі және соның құрметіне берілетін ас-су, қатым.

Хауіп خَوْف (хауф). Қорқыныш, қатер, сақтану. *ар.* Қорқу, қорқыныш.

Хафиз حَافِظ (хафиз). Білгір, шариғи ілімі мол, білімді.

Бұл тұлға араб тіліндегі *حفظ* хафиза етістігінің есімі, яғни *اسم فاعل* исм фағил. Алайда етістік ретінде жұмсалғанда сақтау, есте сақтау, жаттау, жатқа білу мағынасын білдіреді. Етістіктен есім болғанда жатқа айтушы, жатқа білуші, яғни Құранды жатқа білуші ретінде қолданылады. Сондықтан қазақ ұғымында *حافظ* хафиз – қасиетті Құран Кәрімді жатқа айтатын білімді адам.

Хижаб حِجَاب (хиджаб). 1. Жамылғы. 2. Перде. *ар.* 1. Жамылғы. 2. Перде. Тілдік қолданыстағы мағынасы шариғат үкіміне сәйкес, әуретті жерлері жабық болған әйел кісінің киімі.

Хикая حِكَايَة (хикайә). *ар.* Әңгіме, повесть, тарих.

Хикмет حِكْمَة (хикмет). *ар.* Даналық, философия. 2. Даналық сөздер, мақал. 3. Даналық негіздеме, мағына.

Хилуэт خِلْوَة (халуәт). *ар.* 1. Жалғыздық, оңаша. 2. Жалғыздық орны; құпия орын; баспана, қорғаныш.

Хисап حِسَاب (хисәб). *ар.* 1. Есептеу. 2. Есеп. 3. Мәлімет, есеп беру.

Хиял خِيَال (хиял). *ар.* 1. Қиял, елес. 2. Из, елес. 3. Қиял, арман.

Хитба. Құда түсу, яғни жігіттің қызға үйленуі туралы тілек білдіруі.

Хужра حجرة (хужра). Бөлме, үй. *ар.* Кіші бөлме. Сопылық ілімде.

Хутба خطبة (хутба). *ар.* 1. Сөз. 2. Уағыз. Жұма намазда және діни мейрамдарда айтылатын уағыз. Хутба оқудың өзіндік ережелері бар. Ол хутба оқитын хатибтың тұрыс-жүрісіне, әдебіне, сөйлеу мәнеріне негізделген талаптардан тұрады. Олай дейтіні хутбаны нақышына келтіріп оқудың өзі өнер деп танылған. Сол себепті хутба оқушы қарасөзбен, өлең жолдары мен мақал-мәтелдерді рет-ретімен айтса, мұсылман бауырлардың көңіліне толық әсерлі болады деп ұққан.

Хүзүр حضور (хузур). *ар.* 1. Қатынасу, қатысу, ішінде болу. 2. Кіріс, келіс; көріну, пайда болу.

Хусусан خصوصا (хусусан). *ар.* 1. Ерекшелік; жекелік; әсіресе, өте-мөте, бөлек. 2. Қатынас, байланыс.

Хүкім حکم (хукм). *ар.* 1. Үстемдік, қожалық. 2. Өкімет, билік, басқарма. 3. Тәртіп, режим, құрылым. 4. Қаулы, шешім; өкім.

Һ

Һадия هدية (һадия). *ар.* Сыйлық, сый-сияпат.

Һәди هدي (һәди). *ар.* Құрбан шалынған мал.

Һәм هم (һәм). *ар.* 1. Қамқор, беймаз, тынышсыз. 2. Ниет, пиғыл.

Һәуа هوا (һәуа). *ар.* 1. Атмосфера, ауа. 2. Жел. 3. Ауа райы.

Һидаят هداية (һидаят). *ар.* 1. Тура жол көрсету. 2. Басшы.

Тіліміздегі қолданысы тура жолда күресу мағынасындағы сөз. Сопылық ілімде мақсатқа апарар жолды көрсету.

Һижрет هجرة (һижрет). *ар.* Көш, қоныс. Көшу, қоныс аудару.

Хазіреті Мұхаммед (с.а.у.) 622 жылы Мекке қаласынан Мадина қаласына қоныс аударуын *һижрет* деп атаймыз. Бұл мұсылмандық жыл санауының басы болып есептеледі. Сол кезден бастап мұсылмандық жыл санауды да *һижра жылы* деп атайды. Бұл бүгінгі таңда Сауд Арабиясы, Мысыр т.б.

елдерде христиандық жыл санаумен қатар қолданылып келеді. Хижретті күнтізбе ретінде алу керек дегенді хазіреті Али ұсынған болатын. Оның бұл көзқарасын көпшілік қолдап, мақұлдады.

Хазіреті Пайғамбар (с.а.у.), рабиуләууәл айында хижрет еткен болатын. Алайда хижри жылы мұхаррам айынан басталғандықтан санақ екі ай сегіз күн артқа шегеріліп Хижри күнтізбесінің басталуы 23 шілде 622 жылы деп белгіленді.

Милади және Руми жыл санақтарындағы сияқты он екі айға негізделген хижри жыл санағы мұхаррам айынан басталып, зулхиджа айымен бітеді. Хижридің айлары мынадай: *мұхаррам, сапар, рабиуләууәл, рабиулахир, жәмазиәләууәл, жәмазилахир, режәп, шағбан, рамазан, шәууал, зилкадә, зулхиджа.*

Хижри күнтізбесі хижретті негізге алады. Хижрет Ислам мемлекетінің тарихындағы маңызды бір оқиға. Өйткені Ислам үмбетінің Исламды жаю әрі оның мәртебесін қорғау жағынан мұның саяси мәні өте зор. Міне осындай маңызылықтарына байланысты хижри күнтізбесі Пайғамбарымыздың (с.а.у.) туған күні, пайғамбарлықтың келген кезі, Бәдір соғысы мен осы секілді басқа да маңызды оқиғалардың біреуін алмай хижретті жыл санағы ретінде алған. Мұсылмандар өз үмбеттерінің егемен әрі өзіндік қасиетін сақтау мақсатымен өзге жыл санақтарын негізге алмаған.

Ш

Шайқы شيخ (шейх). *ар.* 1. Қарт, қария. 2. Сенатор. 3. Көсем. 4. Діни ғұлама. 5. Ғалым. 6. Ұстаз. *зат.* Ел, халықты күлкіге қарық қылып жүретін кезбе, диуана.

Шайтан شیطان (шәйтан) (Сайтан үлгісінде де келеді). *ар. зат.* Жын, ібіліс. Діни ұғым бойынша, адамзатқа қас жын-пері.

зат. 1. Ескі сенім бойынша көзге көрінбейтін тірі пенде, жын-пері, ібіліс.
2. *ауыс.* Жын, ұстама. 3. *ауыс.* Оңбаған, құдай ұрған, соққан.

Шайыр شاعر (ша‘ир). Ақын. *ар. зат.* Суырып салма ақын.

Шапағат شفاعة (шафағәт). Қорғаушылық, мейірім, рақымдылық.
ар. зат. Рақым, мейірім, шарапат.

Шапқат شفقة (шафағәт). Жан ашу, жарылқау, қиналу. *ар. зат.* кітаб.
Шапағат.

Шар جار (чар). I. Төрт. II. Шара, әдіс, айла-амал. *ур.* Төрт. Шара, амал.

Шараб شارب (шараб). *ар.* 1. Ішімдік, сусын. 2. Шырын, шәрбат-жеміс суы.
3. Шарап.

Шариғат شريعة (шари‘ат). Заң талаптары, діни заңдылық, діни. Ислам шарттары. *ар. зат. діни.* Құранға негізделген мұсылмандық ережелер жинағы.

Шарқат جارقد (чарқәд). Әйелдердің басына тартатын орамал. *зат. диал.*
Әйелдердің басына тартатын үлкен орамал.

Шарх شرح (шарх). *ар.* 1. Түсіндіру, ұғындыру; түсініктеме. 2. Ескертпе.

Шарт شرط (шарт). *ар.* Келісім, талап, шарт. *зат.* Өзара міндеттемелер алысу жөніндегі келісім.

Шартарап جار (чар) *ур.*, طرف (тараф). *ар. зат.* Дүниенің төрт бұрышы, жан-жақ, төңірек. Бұл сөз *шар* және *тарап* сөзінің қосындысынан пайда болған туынды сөз.

Шаруа جروا (чәруа). *ур. зат.* Жер, мал, егін шаруашылығымен айналысатын адам.

Шат شاد (шәд). *ур.* 1. Қуанышты, көңілді, риза. 2. Қуану, шатану.
Қ. атау. Мәз болып қуану, көңілдену.

Шаууал شوال (шәууал). *ар.* Шаууал – ай календары бойынша оныншы ай.

Шафи شافعي (шафи). *ар.* Шафи ілімі. Ахли сүннеттің амалдағы төрт мазһабының бірі, Аби Абдуллаһ Мұхаммед Шафиғи мазһабы және сол мазһабты ұстанатындар ілімі.

Шафқат Жан ашу, аяушылық мағынасындағы сөз.

Шаһар شهر (шәһәр). *ар. зат.* 1. Қала. 2. Ел, мемлекет. Қала, шәр.

Шәйір شاعر (шайр). *ар. зат.* Ақын. Суырып салма ақын.

Шәрбәт شربت (шәрбәт). *ар. зат.* Ішімдік, жеміс шырындары. Жүзім суы, шырыны.

Шәрбәт شربت (шәрбәт). Ішімдік, жеміс шырындары. *ар. зат.* Жүзім суы, шырыны.

Шәриф شريف (шариф). 1. Танымал адам. 2. Атақ (пайғамбар ұрпақтарына қойылатын атақ).

Шәһада شهادة (шәһада). 1. Куәлік, айғақ, куә болу. 2. Куәлік, аттестат, диплом. 3. Сенімі жайлы (калима шәһадат айту) куәлік беру. **Шәһадат** – тілін кәлимаға келтіру: «Аллдан басқа құдай жоқ екеніне және Мұхаммед Алланың Елшісі екеніне куәлік етемін» деп айту.

Шәһид شهيد (шәһид). *ар.* 1. Соғыста шейіт болу, өлу. 2. Өмірін қию, құрбан ету. Алғашқы мағынасы дін жолында құрбан болғандарға айтылған. Алла жолында күресу. Алла тағаланың есімін Ислам жолында дұшпандардан сақтап, отан, дін және ұлт, ар-намыс үшін өзін өлімге қиған мұсылман. Кейіннен адалдық, әділдік жолында соғыста өлу ұғымында қолданыс тапқан.

Шейх شيخ (шейх). *ар.* 1. Қарт, шал. 2. Басшы, шейх, көсем, тайпа жетекшісі. 3. Ақсақалдар алқасының мүшесі. 4. Староста. 5. Рухани басшы. 6. Ғалым, оқытушы, жетекші.

Сопылық ілімде нәпсіден арылған, хақта бақи болған әулие кісі. Сопылық дүниетанымды өзгелерге үйрететін, білімімен нұр шашып, сөзі мен ісінен өнеге алатын кемел адам.

Шиә شيعة (ши‘а). *ар.* Партия, жолын ұстаушылар, жақтаушылар; секта, шииттер. Хазіреті Алидің жолын ұстанушылар.

Шиизм شيعة (ши‘аи). *ар.* Шииттер ілімі. Шииттер Мұхаммед пайғамбардың жалғыз иегері төртінші «әділ халиф» Әли мен оның ұрпақтарын танитын мұсылмандар. Араб тілінде шиә – топ, партия мағынасын

береді. Шииттер ағымына «двунадесятники» (12 имам), «алауилер», «друздар», «исмаилиттер» және т.б. кіші ағымдар кіреді.

Шииттерді ағымдардың ішінде ең көп жақтаушылары болған 12 имам ағымы. Жақтаушылар тек хазіреті Әлидің нәсілін ғана мойындайды. Шииттер ұстанымын толық ұстанған мемлекеттердің бірі Иран, ал қалған мемлекеттер жартылай ұстанады олар: Азербайджан, Ирак (оңтүстік), Ливан, Йемен, Бахрейн, Сауд Арабиясы (солтүстік-шығыс) мемлекеттері.

Шипа شفاء (шифа). Дәрі, ем. *зат*. Ауру, сырқауды сауықтыратын ем, дауа.

Ширк شرك (ширк). *ар*. 1. Қатысу, қосылу. 2. Пұтқа табынушылық. Алладан басқа тәңірдің барлығына сену.

Ширкет شركة (ширкет). *ар*. 1. Қоғам, компания (бірлескен, ортақ); агенттік. 2. Жалпы игілік, мүлік, меншік.

Шилә جيلي (чиле). *ур*. *зат*. Жаздың тамылжыған ыстық айы, июль-шілде. Дәруіштің бір шейх назарында, қараңғы бір бөлмеде жалғыз өзі қырық күн бойы ғибадат жасауы.

Шейіт شهيد (шәһид). *ар*. Араб тіліндегі шәһид сөзінің түрленген формасы. Алайда мағынасы сақталған. 1. Соғыста шейіт болу, өлу. 2. Өмірін қию, құрбан ету. Алғашқы мағынасы дін жолында құрбан болғандарға айтылған. Алла жолында күресу. Алла тағаланың есімін Ислам жолында дұшпандардан сақтап, отан, дін және ұлт, ар-намыс үшін өзін өлімге қиған мұсылман. Кейіннен адалдық, әділдік жолында соғыста өлу ұғымында қолданыс тапқан.

Шер شر (шәр). *ар*. *зат*. Жаман, қатыгез. Қайғы-қасірет, мұң-зар. Бұл сөз тілімізде зиян, нұқсан келтіру, жапа беру әрі мұң деген мағыналарға да келеді.

Шерменде شرمنده (шәрменде). *ур*. Ұятты, ұялпақ. *сын*. Қайғы басқан, мұңды, шерлі.

Шухрат شهرة (шухрат). *ар*. 1. Даңқты, даңқ атақ, атақтылық. 2. Бедел, атақ. Лексикалық мағынасы да танымал болу, атақты болу, абыройға бөлену дегенді білдіреді.

Шұғайып شعيب (шу‘айыб). *ар*. Кісі есімі, пайғамбардың аты.

Шүбһа شبهة (шүбһә). *ар.* 1. Ұқсас, түстес. 2. Шүбә, күмән; күдік.

Шүкір شكر (шүкір). Мақтау, тән беру, мақтау сөздер. *ар. од.* Құдайға тоба, тәубе.

Ы

Ынтызар انتظار (интизар). *ар.* 1. Күту. 2. Ұзарту.

Тілімізде *ынтық болу, құмар болу* мағыналарында қолданылады.

Ықтияр إختيار (ихтияр). *ар.* 1. Таңдау. 2. Ерік, еркіндік. Ерік, еркіндік.

Ықылас إخلاص (ихлас). *ар.* Көңіл, шын жүрек, шын пыйғыл. *зат.* 1. Жақсы ниет, пиғыл. 2. Көңіл, зерде, ынта.

Ырза رضاء (риза). *ар.* 1. Қанағат, риза. 2. Келісім. 3. Мейірімділік.

Ысырап إسراف (исраф). *ар.* Шашып-төгу, шығын (мөлшерден тыс шығын). *зат.* Шашылып – төгілуден, қырсыздықтан болатын зиян, шығын. Бір зат үшін қажетінен артық шығын жұмсау.

І

Ібліс إبليس (иблис). *ар.* Шайтан. Шайтан. Әр түрлі зұлым рухтардың көмегімен қай жерде, қандай жағдайда болмасын адамдарға зиян жасауға тырысады, оларды күнә істерге итермелейді.

Ідіріс إدریس (идрис). *ар.* Кісі есімі. Белгілі Ідіріс пайғамбардың аты.

Інжіл إنجيل (инжил). *ар.* Інжіл. Иса (а.с.) берілген діни кітап.

Інжіл Исаға (а.с.) түскен кітап. Інжіл «сүйінші, тағылым» деген мағыналарды білдіреді. Құранда: «Біз пайғамбарлардың артынан Мәриям ұлы Исаны өзінен бұрын түскен Тәуратты растаушы етіп жібердік. Оған (Исаға): өзінің алдында түскен Тәуратты растаушы әрі тақуаларға тура жол және насихат ретінде ішінде тура жол және нұрды қамтыған Інжілді бердік», – делінген (Маида 5/46).

Қазіргі таңда Інжілдің Алла тағала тарапынан түскен түпнұсқасы жоқ. Христиандардың қолында «Жаңа хабар» атты кейіннен адамдар тарапынан құрастырылып жазылған әр түрлі кітаптар бар. Бұлардың төртеуіне «Інжіл» делінеді. Бұл Інжілдер Иса (а.с.) дүниеге келген соң 325 жылдан кейін халық арасында кеңінен тараған, бір-біріне қарама-қайшы пікірлерге толы Інжілдің көптеген нұсқасынан таңдалып, құрастырылған. «Матта», «Маркос», «Лука», «Югонна» делінген адамдардың атымен аталатын бұл төрт Інжілдің ішіндегі баяндалатын оқиғалар бір-бірімен мүлде сәйкес келмейді. Бірінде харам делінген нәрсе екінші бірінде адал болып жатады. Бұған қоса ішіндегі баяндалған хабарлардың бізге дейін келіп жету жолдары дұрыстығы және сенімділігі жағынан да Құранмен, тіпті Пайғамбарымыздың (с.а.у.) хадистерімен де салыстыруға тұрмайды.

Ұлы Жаратушыға байланысты және әр түрлі мәселелер мен тарихи оқиғаларды баяндайтын мағлұматтардың бұл төрт Інжілде әр түрлі, бір-біріне қарама-қайшы берілуінен түпнұсқаның кейіннен адамдар тарапынан қатты өзгеріске ұшырап, адами пікірлермен лайланғанын аңғарамыз.

Діни мағынадағы фразеологиялық тіркестер

Аллаһу алам الله أعلم (Аллаһу алам). *ар.* Алла біледі, бір Аллаға мәлім.

Аллаһу акбар الله أكبر (Аллаһу әкбар). *ар.* Аллаһ ұлы.

Амирул мүминин أمير المؤمنين (әмирул муминин). *ар.* Мұсылмандардың әміршісі, мұминдердің әміршісі; халифа титулі.

Ашарату мубашшара مبشرة عسرة (ашарату мубашшара). Пайғамбарымыз көзі тірісінде құрметке ие болып, жәннәтпен сүйіншіленген он кісі. Пайғамбарымыздың хадисінде: «*Мына он кісі жәннатқа кіреді: Әбу Бәкір, Омар, Осман, Әли, Зүбәйр ибн Әууәм, Талха ибн Ұбайдуллаһ, Сағд ибн Әби Уаққас, Әбу Ұбайда ибн Жаррах, Абдуррахман ибн Ауф және Саид ибн Зәйд (р.а.)*».

Жәннәтпен сүйіншіленген бұл он кісінің ортақ ерекшеліктерінің бірі – ел тізгінін ұстай алатын парасаттылықты иеленуі. Аты аталған тұлғалардың бәрі текті жерден шыққан.

Аһли байт أهل بيته (әһли бәйт). *ар.* а) Үй тұрғындары; б) Мұхаммедтің (с.а.у.) отбасы.

Аһли сүннет أهل سنة (әһли суннә). *ар.* Өздерін хазіреті Мұхаммед (с.а.у.) пен сахабаларынан өрнек алғандар. Құран Кәрім мен хазіреті пайғамбарымыздың сахих (дұрыс) хадистерін ұстанып, оның сахабаларының ақида (сенім) мәселесінде ұстанған жолымен жүрушілер. Қысқаша айтқанда, сүннет халқы, яғни пайғамбарымыз Мұхаммедтің (с.а.у.) айтқаны мен жасаған амалдарын ұстанушылар. Кейде оларды **Аһли сүннә уалжама** деп айтады.

Әл-Асмаи әл-Хусна الاسماء الحسنى (әл-Асмаи әл-Хуснә). *ар.* Жақсы есімдер, көркем есімдер; Алланың тоқсан тоғыз көркем есімі.

Әл-Бәйтул әл-Харам البيت الحرام (әл-Бәйтул әл-Харам). *ар.* Қағба.

Әл-Мәсжид әл-Ахса المسجد الأقصى (әл-Мәсжиди әл-Акса). *ар.* Иерусалим қаласындағы храм төбешігінің оңтүстік бөлігіндегі салынған мешіт. Ол мұсылмандардың қасиетті орындарының бірі болып саналады.

Әл-Мәсжид әл-Харам المسجد الحرام (әл-Мәсжид әл-Харам). *ар.* Меккедегі қасиетті мешіт. Мешіт ауласының қақ ортасында Қағба тасы мен Зәмзәм бұлағы бар.

Әл-Хадж әл-акбар الحجّ الاكبر (әл-Хадж әл-Акбар). *ар.* Ұлы қажылық немесе үлкен қажылық деп те аталады. Бұл зұльхиджа айының жұмасына сәйкес келген мереке.

Әл-хамдулилла الحمد لله (әл-Хәмдулиллә). *ар.* Аллаға мақтау.

Әмирул бахр أمير البحر (әмирул бәхр). *ар.* Теңіз әміршісі; адмирал.

Әмір мағруф أمر معروف (әмр м'аруф). *ар.* Уағыз, өсиет, діни насихат.

Әмирул муминун أمير المؤمنين (әмирул муминин). *ар.* Мүминдердің әміршісі; халифа титулі.

Бақа биллаһ بقاء بالله (бақа биллаһ). *ар.* Алламен мәңгілікке жету мақамы нәпсісін жойып, біржола арылу. Бақа хәлінде адамның жаман әдеттері мен қасиеттерінен арылып, ізгілікті ахлақпен, Алланың разы болатын құлдық әрекеттерімен, әрленуі ең негізгісі. Бұл хәлге бақа биллаһ, яғни Алланың сипаттары ерекшеліктері мен қасиеттері арқылы әрленуі бақа биллаһ болып табылады.

Баха улла بقاء لله (бақа уллаһ). *ар.* Бабтың ең жақын ізбасарларының бірі Хұсайын Әли Нұр (1817-1892) құрған ілімді ұстанушылар. Құран мен бабтың баянын алмастыруға тиісті болған қасиетті «Китаби ақдис» атты кітабында айтылған ілімді негізге алды.

Бәйтул Аллаһ بيت الله (бәйтул Аллаһ). *ар.* Қағба, мешіт.

Даруль Аркам асхабы. Бұлар – Омар ибн Хаттабтан бұрын иман келтіріп, мұсылман болғандықтарын жасырын ұстап, Аркам ибн Әбул-Аркамның үйінде жиналғандар.

Дарус салам دار السلام (дарус салам). *ар.* Бейбітшілік үйі; бейбітшілік өлкесі, тыныштық алаңы. Бұл жөнінде Құран Кәрімнің Юныс сүресінің 25-аятында айтылады:

وَاللّٰهُ يَدْعُوۡا اِلَىۡ دَارِ السَّلَامِ وَيَهْدِيۡ مَنْ يَّشَاءُ اِلَىۡ صِرَاطٍ مُّسْتَقِيۡمٍ

«Алла есендік жұртына (жәннатқа) шақырады да, қалаған құлын тура жолға салады».

Дарул уламаи دار العلماء (дарул уламаи). *ар.* Ғалымдар үйі, академия.

Дарул улум دار العلوم (дарул улум). *ар.* Университет.

Ижма уламаи إجماع علماء (ижма уламаи). *ар.* Дін ғалымдарының ортақ пікірі.

Сиратун мустақим صراط مستقيم (сиратун мустақим). *ар.* Тура жол, дұрыс жол. Исламның көрсеткен оң жолы.

Сұбхан Алла سبحان الله (субхан аллаһу). Сұбхан алла тұрақты тіркес тілімізде өте сирек қолданылады. Сұбхан араб тілінде سبح сабаха етістігі араб тілінде жүзу мағынасын берсе, екінші баб үлгісі бойынша سبح саббаха мақтау, мадақтау, сол екінші бабтың масдары, яғни іс-қимыл атауы ұғымында سبحан субхан – мақтау, мадақтау سبحان الله субхан аллаһу – Аллаға мақтау мағынасында қолданылады. Дініміз исламда мақтау да, мадақтау да бір Аллаға тән.

Хадис шариф حديث شريف (хадис шариф). *ар.* Танымал хадис.

Уа алейкумуссәләм وعليكم السلام (уа алейкумуссалам). *ар.* Сізге де тыныштық болсын.

Улуму дин علوم الدين (улумуд дин). *ар.* Діни ғылымдар, білімдер.

Улуму ибтидаия علوم ابتدائية (улуму ибтидаия). *ар.* Негізгі білімдерді білу үшін ең бастапқы әрі көмекші болатын сарф, наху, балағат, мантық т.б. білімдер.

Улуму исламия علوم إسلامية (улуму исламия). *ар.* Ислами ғылымдар, исламға тиесілі білімдер, яғни мұсылмандар білуге тиісті білімдер.

Уммул кура أم القرى (уммул кура). *ар.* Мекке.

Усул әд-дин أصول الدين (усулу әд-дин). *ар.* Исламның негіздері. Мұсылмандық дін және оның әдістемесі мен жалпы принциптері туралы ілім.

Усул әл-фиқһ أصول الفقه (усул әл-фиқһ). *ар.* Мұсылман құқығының негіздері, құқық ілімі, құқық әдістемесі ілімі.

Үммил мүминин أم المؤمنين (үммил муминин). *ар.* Мүминдердің анасы. Пайғамбарымыз Мұхаммедтің (с.а.у.) сүйікті жұбайы Айша анамызға Пайғамбарымызға (с.а.у.) деген сүйіспеншілігіне берілген лақап ат.

SAP AG компаниясының экономика және қаржы саласы бойынша ұсынған терминдер топтамасы

Component ID	Component Name	EN Term	Decision by Both Suppliers
AC	Accounting - General	financial accounting	қаржылық есеп
AC-INT	Accounting Interface	posting block	өткізбені құлыптау
AP-MD-BP	SAP Business Partner	address type	мекенжай түрі
AP-MD-BP	SAP Business Partner	business partner	бизнес серіктес
AP-MD-BP	SAP Business Partner	business partner category	бизнес серіктес санаты
AP-MD-BP	SAP Business Partner	differentiation type	саралау түрі
AP-MD-BP	SAP Business Partner	hierarchy node	иерархиялық түйін
AP-MD-BP	SAP Business Partner	role definition type	рөлді айқындау түрі
AP-PPE	Integrated Product and Process Engineering	component variant	құрамдас нұсқасы
AP-TTE	Transaction Tax Engine	currency conversion	валюта айырбастау
BC	Basis Components	activity type	әрекет түрі
BC	Basis Components	application field	қолданба өрісі
BC	Basis Components	Application Server	қолданба сервері
BC	Basis Components	attribute	атрибут
BC	Basis Components	attribute value	атрибут мәні
BC	Basis Components	calculation type	есептеу түрі
BC	Basis Components	call	шақыру
BC	Basis Components	configure	теңшеу
BC	Basis Components	configured	теңшелген
BC	Basis Components	debugging	түзету
BC	Basis Components	determine	анықтау

BC	Basis Components	download	жүктеп алу
BC	Basis Components	exponent	экспонент
BC	Basis Components	file type	файл түрі
BC	Basis Components	frame	фрейм
BC	Basis Components	MIME type	MIME түрі
BC	Basis Components	overhead	қызметтік деректер
BC-ABA	ABAP Runtime Environment	application server	қолданба сервері
BC-ABA	ABAP Runtime Environment	arithmetic operator	арифметикалық амал
BC-ABA	ABAP Runtime Environment	arithmetic operator	арифметикалық амал
BC-ABA	ABAP Runtime Environment	asynchronous	бейсинхронды
BC-ABA	ABAP Runtime Environment	attribute	атрибут
BC-ABA	ABAP Runtime Environment	background job	фондық тапсырма
BC-ABA	ABAP Runtime Environment	calculation type	есептеу түрі
BC-ABA	ABAP Runtime Environment	call sequence	шақырулар реті
BC-ABA	ABAP Runtime Environment	character field	таңба өрісі
BC-ABA	ABAP Runtime Environment	class	класс
BC-ABA	ABAP Runtime Environment	comparison type	салыстыру түрі
BC-ABA	ABAP Runtime Environment	component	құрамдас
BC-ABA	ABAP Runtime Environment	context	мәтінмен
BC-ABA	ABAP Runtime Environment	conversion routine	түрлендіру бағдарламасы
BC-ABA	ABAP Runtime Environment	conversion rule	түрлендіру ережесі

BC-ABA	ABAP Runtime Environment	cursor	курсор
BC-ABA	ABAP Runtime Environment	data type	дерек түрі
BC-ABA	ABAP Runtime Environment	date field	күн өрісі
BC-ABA	ABAP Runtime Environment	defining field	айқындау өрісі
BC-ABA	ABAP Runtime Environment	dialog module	диалог модулі
BC-ABA	ABAP Runtime Environment	dynamic selection	динамикалық таңдау
BC-ABA	ABAP Runtime Environment	entry type	енгізілім түрі
BC-ABA	ABAP Runtime Environment	field	өріс
BC-ABA	ABAP Runtime Environment	field group	өрістер тобы
BC-ABA	ABAP Runtime Environment	field selection	өріс таңдау
BC-ABA	ABAP Runtime Environment	field symbol	өріс белгісі
BC-ABA	ABAP Runtime Environment	field value	өріс мәні
BC-ABA	ABAP Runtime Environment	FORM pool	FORM ішкі бағдарламалары қоры
BC-ABA	ABAP Runtime Environment	implementing class	жүзеге асыру класы
BC-ABA	ABAP Runtime Environment	instance	дана
BC-ABA	ABAP Runtime Environment	internal field	ішкі өріс
BC-ABA	ABAP Runtime Environment	key field	негізгі өріс
BC-ABA	ABAP Runtime Environment	local update	жергілікті жаңарту
BC-ABA	ABAP Runtime Environment	locale	жергілікті ерекшелік

BC-ABA	ABAP Runtime Environment	message type	хабар түрі
BC-ABA	ABAP Runtime Environment	module pool	модульдер қоры
BC-ABA	ABAP Runtime Environment	object type	нысан түрі
BC-ABA	ABAP Runtime Environment	operand type	операнд түрі
BC-ABA	ABAP Runtime Environment	program run	бағдарлама сеансы
BC-ABA	ABAP Runtime Environment	program type	бағдарлама түрі
BC-ABA	ABAP Runtime Environment	quantity field	мөлшер өрісі
BC-ABA	ABAP Runtime Environment	recording	жазу
BC-ABA	ABAP Runtime Environment	report	есеп
BC-ABA	ABAP Runtime Environment	report name	есеп аты
BC-ABA	ABAP Runtime Environment	report parameter	есеп параметрі
BC-ABA	ABAP Runtime Environment	report program	есеп бағдарламасы
BC-ABA	ABAP Runtime Environment	scaling	масштабтау
BC-ABA	ABAP Runtime Environment	selection criterion	таңдау шарты
BC-ABA	ABAP Runtime Environment	sequence	рет
BC-ABA	ABAP Runtime Environment	serialization	түрлендіру
BC-ABA	ABAP Runtime Environment	string	жол
BC-ABA	ABAP Runtime Environment	synchronous	синхронды
BC-ABA	ABAP Runtime Environment	synchronous processing	синхронды өңдеу

BC-ABA	ABAP Runtime Environment	system field	жүйе өрісі
BC-ABA	ABAP Runtime Environment	table type	кесте түрі
BC-ABA	ABAP Runtime Environment	tenant	жалдаушы
BC-ABA	ABAP Runtime Environment	text field	мәтін өрісі
BC-ABA	ABAP Runtime Environment	time stamp	уақыт белгісі
BC-ABA	ABAP Runtime Environment	type	түрге жіктеу
BC-ABA	ABAP Runtime Environment	type	түр
BC-ABA	ABAP Runtime Environment	user action	пайдаланушы операциясы
BC-ABA	ABAP Runtime Environment	variable type	айнымалы түрі
BC-ABA	ABAP Runtime Environment	work field	жұмыс өрісі
BC-AC-7XX	Adaptive Computing Controller 7.xx	pattern	үлгі
BC-BMT-BPM	Business Process Management	action	әрекет
BC-BMT-BPM	Business Process Management	schema	схема
BC-BMT-BTM-FWK	Business Task Management - Back End	task type	тапсырма түрі
BC-BMT-BTM-FWK	Business Task Management – Back End	usage type	пайдалану түрі
BC-BMT-LWE	Life and Work Events	processing sequence	өңдеу реті
BC-BMT-OM	Organizational Management	table infotype	кестенің ақпарат түрі
BC-BMT-WFM	SAP Business Workflow	archiving	мұрағаттау
BC-BMT-WFM	SAP Business Workflow	class	класс

BC-BMT-WFM	SAP Business Workflow	end node	түпкі түйін
BC-BMT-WFM	SAP Business Workflow	event type	оқиға түрі
BC-BMT-WFM	SAP Business Workflow	history	тарих
BC-BMT-WFM	SAP Business Workflow	inbox	кіріс қалтасы
BC-BMT-WFM	SAP Business Workflow	node	түйін
BC-BMT-WFM	SAP Business Workflow	organizational type	ұйымдық түр
BC-BMT-WFM	SAP Business Workflow	receiver type	алушы түрі
BC-BMT-WFM	SAP Business Workflow	redefine	қайта айқындау
BC-BMT-WFM	SAP Business Workflow	relationship	байланыс
BC-BMT-WFM	SAP Business Workflow	release	босату
BC-BMT-WFM	SAP Business Workflow	release status	босату күйі
BC-BMT-WFM	SAP Business Workflow	substitute profile	алмастыру профілі
BC-BMT-WFM	SAP Business Workflow	task class	тапсырма класы
BC-BMT-WFM	SAP Business Workflow	task ID	тапсырма идентификаторы
BC-BMT-WFM	SAP Business Workflow	task type	тапсырма түрі
BC-BMT-WFM	SAP Business Workflow	work item ID	жұмыс элементінің идентификаторы
BC-BMT-WFM	SAP Business Workflow	worklist	жұмыс тізімі
BC-BSP	Business Server Pages	application class	қолдану класы
BC-BSP	Business Server Pages	component	құрамдас

BC-CCM-ADK	Archive Development Kit	collection type	жинақ түрі
BC-CCM-ADK	Archive Development Kit	conversion routine	түрлендіру бағдарламасы
BC-CCM-ADK	Archive Development Kit	retention period	сақтау мерзімі
BC-CCM-ADK	Archive Development Kit	retrieve	шығарып алу
BC-CCM-ADK	Archive Development Kit	schema	схема
BC-CCM-BTC	Background Processing	cancel	өшіру
BC-CCM-BTC	Background Processing	release	босату
BC-CCM-BTC	Background Processing	released	босатылған
BC-CCM-BTC	Background Processing	severity	елеулілік
BC-CCM-MON	Monitoring	action	операция
BC-CCM-MON	Monitoring	administration	әкімшілік
BC-CCM-MON	Monitoring	application log	қолданба журналы
BC-CCM-MON	Monitoring	application server	қолданба сервері
BC-CCM-MON	Monitoring	group operation	топтық операция
BC-CCM-MON	Monitoring	reevaluation	қайта бағалау
BC-CCM-MON	Monitoring	severity	елеулілік
BC-CCM-MON	Monitoring	task type	тапсырма түрі
BC-CCM-MON	Monitoring	threshold value	шектік мән
BC-CCM-MON	Monitoring	unique ID	бірегей идентификатор
BC-CCM-MON	Monitoring	user type	пайдаланушы түрі
BC-CCM-PRN	Print and Output Management	error class	қате класы
BC-CCM-PRN	Print and Output Management	list output	тізімді шығару

BC-CCM-PRN	Print and Output Management	offset	ығыстыру
BC-CCM-PRN	Print and Output Management	storage location	сақтау орны
BC-CST	Client/Server Technology	notification	хабарландыру
BC-CTS	Change & Transport System	activity	әрекет
BC-CTS	Change & Transport System	assembly	құрастыру жинағы
BC-CTS	Change & Transport System	insert	енгізу
BC-CTS	Change & Transport System	object category	нысан санаты
BC-CTS	Change & Transport System	release	нұсқа
BC-CTS	Change & Transport System	task type	тапсырма түрі
BC-CUS	Customizing	document class	құжат класы
BC-CUS	Customizing	note	ескертпе
BC-CUS	Customizing	path	жол
BC-CUS	Customizing	selection field	таңдау өрісі
BC-CUS-TOL	Customizing Tools (Techniques)	procurement	сатып алу
BC-CUS-TOL	Customizing Tools (Techniques)	release note	нұсқа ескертпесі
BC-CUS-TOL	Customizing Tools (Techniques)	standard setting	стандартты параметр
BC-CUS-TOL-NAV	Business Navigator	attribute	атрибут
BC-CUS-TOL-NAV	Business Navigator	event type	оқиға түрі
BC-DB	Database Interface, Database Platforms	schema	схема
BC-DB	Database Interface, Database Platforms	update statistics	статистиканы жаңарту

BC-DB	Database Interface, Database Platforms	volume	дерек тасушы
BC-DB-DB6	DB2 Universal Database for UNIX / NT	retention period	сақтау мерзімі
BC-DOC	Documentation and Translation Tools	application help	қолданба анықтамасы
BC-DOC	Documentation and Translation Tools	document type	құжат түрі
BC-DOC	Documentation and Translation Tools	end node	түпкі түйін
BC-DOC	Documentation and Translation Tools	field label	өріс белгісі
BC-DOC	Documentation and Translation Tools	higher-level node	жоғарғы түйін
BC-DOC	Documentation and Translation Tools	list field	тізім өрісі
BC-DOC	Documentation and Translation Tools	long text	ұзын мәтін
BC-DOC	Documentation and Translation Tools	node	түйін
BC-DOC	Documentation and Translation Tools	Procedure	процедура
BC-DOC	Documentation and Translation Tools	release	нұсқа
BC-DOC	Documentation and Translation Tools	same-level node	сол деңгейдегі түйін
BC-DOC	Documentation and Translation Tools	select	таңдау

BC-DOC	Documentation and Translation Tools	style	стиль
BC-DOC	Documentation and Translation Tools	superior node	бас түйін
BC-DOC	Documentation and Translation Tools	top node	үстіңгі түйін
BC-DOC-DTL	Documentation Tools	document class	құжат класы
BC-DOC-DTL	Documentation Tools	hyperlink	гиперсілтеме
BC-DOC-DTL	Documentation Tools	hypertext	гипермәтін
BC-DOC-TER	Terminology/ Glossary	abbreviation	қысқарған сөз
BC-DOC-TER	Terminology/ Glossary	duplicate	көшірме
BC-DOC-TER	Terminology/ Glossary	entry	енгізілім
BC-DOC-TER	Terminology/ Glossary	glossary entry	глоссарий жазбасы
BC-DOC-TER	Terminology/ Glossary	hit list	сәйкестіктер тізімі
BC-DOC-TER	Terminology/ Glossary	search term	іздеу шарты
BC-DOC-TER	Terminology/ Glossary	selection option	таңдау опциясы
BC-DOC-TER	Terminology/ Glossary	target language	аударма тіл
BC-DOC-TER	Terminology/ Glossary	term category	термин санаты
BC-DOC-TTL	Translation Tools	domain type	домен түрі
BC-DOC-TTL	Translation Tools	instruction	нұсқау
BC-DOC-TTL	Translation Tools	release indicator	нұсқа индикаторы
BC-DOC-TTL	Translation Tools	secondary language	қосымша тіл
BC-DWB	ABAP Workbench, Java IDE and Infrastructure	adjust	реттеу

BC-DWB	ABAP Workbench, Java IDE and Infrastructure	data field	дерек өрісі
BC-DWB	ABAP Workbench, Java IDE and Infrastructure	data medium exchange	дерек тасушыларын ауыстыру
BC-DWB	ABAP Workbench, Java IDE and Infrastructure	database update	дерекқорды жаңарту
BC-DWB	ABAP Workbench, Java IDE and Infrastructure	dialog mode	диалог режимі
BC-DWB	ABAP Workbench, Java IDE and Infrastructure	download	жүктеп алу
BC-DWB	ABAP Workbench, Java IDE and Infrastructure	dummy field	жалған өріс
BC-DWB	ABAP Workbench, Java IDE and Infrastructure	dynamic menu	динамикалық мәзір
BC-DWB	ABAP Workbench, Java IDE and Infrastructure	field contents	өріс мазмұны
BC-DWB	ABAP Workbench, Java IDE and Infrastructure	field control	өрістерді басқару
BC-DWB	ABAP Workbench, Java IDE and Infrastructure	field group	өрістер тобы
BC-DWB	ABAP Workbench, Java IDE and Infrastructure	field length	өріс ұзындығы
BC-DWB	ABAP Workbench, Java IDE and Infrastructure	field offset	өріс ығысуы
BC-DWB	ABAP Workbench, Java IDE and Infrastructure	field reference	өріс сілтемесі
BC-DWB	ABAP Workbench, Java IDE and Infrastructure	field status group	өрістер күйінің тобы

BC-DWB	ABAP Workbench, Java IDE and Infrastructure	hotspot	жедел нүкте
BC-DWB	ABAP Workbench, Java IDE and Infrastructure	in dialog mode	диалог режимінде
BC-DWB	ABAP Workbench, Java IDE and Infrastructure	list entry	тізім енгізілімі
BC-DWB	ABAP Workbench, Java IDE and Infrastructure	object type	нысан түрі
BC-DWB	ABAP Workbench, Java IDE and Infrastructure	padding character	толтырғыш таңба
BC-DWB	ABAP Workbench, Java IDE and Infrastructure	parameter type	параметр түрі
BC-DWB	ABAP Workbench, Java IDE and Infrastructure	perform	орындау
BC-DWB	ABAP Workbench, Java IDE and Infrastructure	placeholder	толтырғыш
BC-DWB	ABAP Workbench, Java IDE and Infrastructure	program class	бағдарламалар класы
BC-DWB	ABAP Workbench, Java IDE and Infrastructure	record	жазба
BC-DWB	ABAP Workbench, Java IDE and Infrastructure	record format	жазба пішімі
BC-DWB	ABAP Workbench, Java IDE and Infrastructure	record type	жазба түрі
BC-DWB	ABAP Workbench, Java IDE and Infrastructure	report	есеп
BC-DWB	ABAP Workbench, Java IDE and Infrastructure	selection criterion	таңдау шарты

BC-DWB	ABAP Workbench, Java IDE and Infrastructure	selection field	таңдау өрісі
BC-DWB	ABAP Workbench, Java IDE and Infrastructure	sequence	рет
BC-DWB	ABAP Workbench, Java IDE and Infrastructure	single access	бір рет кіру
BC-DWB	ABAP Workbench, Java IDE and Infrastructure	sort field	сұрыптау өрісі
BC-DWB	ABAP Workbench, Java IDE and Infrastructure	sort sequence	сұрыптау реті
BC-DWB	ABAP Workbench, Java IDE and Infrastructure	sort type	сұрыптау түрі
BC-DWB	ABAP Workbench, Java IDE and Infrastructure	source field	бастапқы өріс
BC-DWB	ABAP Workbench, Java IDE and Infrastructure	standard screen sequence	қалыпты экрандар реті
BC-DWB	ABAP Workbench, Java IDE and Infrastructure	transfer data	дерек тасымалдау
BC-DWB	ABAP Workbench, Java IDE and Infrastructure	transfer field	тасымалдау өрісі
BC-DWB	ABAP Workbench, Java IDE and Infrastructure	transmission report	тасымалдау есебі
BC-DWB	ABAP Workbench, Java IDE and Infrastructure	upload	жүктеп салу
BC-DWB-DIC	ABAP Dictionary	check field	тексеру өрісі
BC-DWB-DIC	ABAP Dictionary	duplicate	көшірме
BC-DWB-DIC	ABAP Dictionary	field attribute	өріс атрибуты
BC-DWB-DIC	ABAP Dictionary	field name	өріс аты

BC-DWB-DIC	ABAP Dictionary	field type	өріс түрі
BC-DWB-DIC	ABAP Dictionary	key field	кілт өрісі
BC-DWB-DIC	ABAP Dictionary	object class	нысан класы
BC-DWB-DIC	ABAP Dictionary	reference field	сілтеме өрісі
BC-DWB-DIC	ABAP Dictionary	row type	қатар түрі
BC-DWB-DIC	ABAP Dictionary	search field	іздеу өрісі
BC-DWB-DIC	ABAP Dictionary	short description	қысқаша сипаттама
BC-DWB-DIC	ABAP Dictionary	size category	көлем санаты
BC-DWB-DIC	ABAP Dictionary	table entry	кесте енгізілімі
BC-DWB-DIC	ABAP Dictionary	table field	кесте өрісі
BC-DWB-DIC	ABAP Dictionary	target field	мақсатты өріс
BC-DWB-JAV	CE Developer Studio	return type	қайтару түрі
BC-DWB-TOO	Workbench Tools: Editors, Painters, Modelers	buffer	буфер
BC-DWB-TOO	Workbench Tools: Editors, Painters, Modelers	field selection	өріс таңдауы
BC-DWB-TOO	Workbench Tools: Editors, Painters, Modelers	field type	өріс түрі
BC-DWB-TOO	Workbench Tools: Editors, Painters, Modelers	function type	функция түрі
BC-DWB-TOO	Workbench Tools: Editors, Painters, Modelers	message class	хабарлар класы
BC-DWB-TOO	Workbench Tools: Editors, Painters, Modelers	program type	бағдарлама түрі
BC-DWB-TOO	Workbench Tools: Editors, Painters, Modelers	reference field	сілтеме өрісі
BC-DWB-TOO	Workbench Tools: Editors, Painters, Modelers	report title	есеп тақырыбы

BC-DWB-TOO-BOB	Business Object Builder	attribute	атрибут
BC-DWB-TOO-BOB	Business Object Builder	key field	кілт өрісі
BC-DWB-TOO-BOB	Business Object Builder	object type	нысан түрі
BC-DWB-TOO-DMO	Data Modeler	attribute	атрибут
BC-DWB-TOO-DMO	Data Modeler	attribute	атрибут
BC-DWB-TOO-DMO	Data Modeler	relationship type	қарым-қатынас түрі
BC-DWB-UTL-CLS	Classification Toolset	classification	жіктеме
BC-DWB-UTL-CLS	Classification Toolset	effective value	тиімді мән
BC-EIM-ESH	NetWeaver Enterprise Search	attribute	атрибут
BC-EIM-ESH	NetWeaver Enterprise Search	category	санат
BC-EIM-IQM	Information Quality Management	inspection	тексеріс
BC-EIM-IQM	Information Quality Management	inspection plan	тексеріс жоспары
BC-EIM-IQM	Information Quality Management	inspection type	тексеріс түрі
BC-EIM-IQM-IC	Information Consistency	condition type	шарт түрі
BC-EIM-IQM-IC	Information Consistency	field group	өрістер тобы
BC-ESI	Enterprise Service Infrastructure	aggregation	біріктіру
BC-ESI	Enterprise Service Infrastructure	object type	нысан түрі
BC-ESI	Enterprise Service Infrastructure	operation	операция
BC-FES	Frontend Services	access key	кіру пернесі
BC-FES	Frontend Services	input field	енгізу өрісі

BC-FES	Frontend Services	tree	тармақты құрылым
BC-FES-BUS	Netweaver Business Client	frame	жақтау
BC-FES-GRA	Graphic	category	санат
BC-FES-GRA	Graphic	change flag	өзгеріс жалаушасы
BC-FES-GRA	Graphic	class	класс
BC-FES-GRA	Graphic	color palette	түс палитрасы
BC-FES-GRA	Graphic	graphics type	сызба түрі
BC-FES-GRA	Graphic	handle	идентификатор
BC-FES-GRA	Graphic	pattern	үлгі
BC-FES-GRA	Graphic	substructure	ішкі құрылым
BC-FES-GRA	Graphic	synchronization	синхрондау
BC-FES-GRA	Graphic	tree structure	тармақты құрылым
BC-FES-GRA	Graphic	undo	бас тарту
BC-FES-GUI	Graphical User Interface	cancel	болдырмау
BC-FES-GUI	Graphical User Interface	clipboard	аралық сақтағыш
BC-FES-GUI	Graphical User Interface	collapse	жию
BC-FES-GUI	Graphical User Interface	color palette	түс палитрасы
BC-FES-GUI	Graphical User Interface	command field	пәрмен өрісі
BC-FES-GUI	Graphical User Interface	entry	енгізілім
BC-FES-GUI	Graphical User Interface	frame	фрейм
BC-FES-GUI	Graphical User Interface	icon	белгіше
BC-FES-GUI	Graphical User Interface	message type	хабар түрі
BC-FES-GUI	Graphical User Interface	navigate	өту

BC-FES-GUI	Graphical User Interface	new entry	жаңа енгізілім
BC-FES-GUI	Graphical User Interface	optional entry	қосымша енгізілім
BC-FES-GUI	Graphical User Interface	possible entries	ықтимал енгізілімдер
BC-FES-GUI	Graphical User Interface	required entry	міндетті енгізілім
BC-FES-GUI	Graphical User Interface	required entry field	міндетті енгізілім өрісі
BC-FES-GUI	Graphical User Interface	reverse	қайтару
BC-FES-GUI	Graphical User Interface	selection	таңдау
BC-FES-GUI	Graphical User Interface	subject	ішкі нысан
BC-FES-GUI	Graphical User Interface	undo	бас тарту
BC-FES-ITS	SAP Internet Transaction Server	synchronization	синхрондау
BC-FES-ITS	SAP Internet Transaction Server	template type	үлгі түрі
BC-IDM	Identity Management	context	мәтінмән
BC-IDM	Identity Management	entry type	енгізілім түрі
BC-ILM	Information Lifecycle Management	accessibility	кіру мүмкіндігі
BC-ILM	Information Lifecycle Management	direct access	тікелей кіру
BC-ILM	Information Lifecycle Management	field catalog	өрістер каталогы
BC-ILM	Information Lifecycle Management	object category	нысан санаты
BC-JAS	Java Application Server	category	санат
BC-JAS	Java Application Server	connection	байланыс
BC-JAS	Java Application Server	context	мәтінмән

BC-JAS	Java Application Server	logging	журналға жазу
BC-JAS	Java Application Server	serialization	серия жасау
BCM	Business Communications Management	Outbound	Outbound
BC-MID-ALE	ALE Integration Technology	basic type	негізгі түр
BC-MID-ALE	ALE Integration Technology	business process	бизнес процесс
BC-MID-ALE	ALE Integration Technology	context	мәтінмен
BC-MID-ALE	ALE Integration Technology	EDI message type	EDI құжатының түрі
BC-MID-ALE	ALE Integration Technology	EDI subsystem	EDI ішкі жүйесі
BC-MID-ALE	ALE Integration Technology	extension type	кеңейтім түрі
BC-MID-ALE	ALE Integration Technology	filter object type	сүзгі нысанының түрі
BC-MID-ALE	ALE Integration Technology	identification number	идентификациялық нөмір
BC-MID-ALE	ALE Integration Technology	IDoc type	IDoc түрі
BC-MID-ALE	ALE Integration Technology	message code	хабар нұсқасы
BC-MID-ALE	ALE Integration Technology	message function	хабар функциясы
BC-MID-ALE	ALE Integration Technology	message group	хабарлар тобы
BC-MID-ALE	ALE Integration Technology	message type	хабар түрі
BC-MID-ALE	ALE Integration Technology	port type	порт түрі
BC-MID-ALE	ALE Integration Technology	process	процесс
BC-MID-ALE	ALE Integration Technology	process code	процесс коды

BC-MID-ALE	ALE Integration Technology	qualification	квалификация
BC-MID-ALE	ALE Integration Technology	qualified	сараланған
BC-MID-ALE	ALE Integration Technology	qualifier	саралаушы
BC-MID-ALE	ALE Integration Technology	segment editor	сегмент өндегіш
BC-MID-ALE	ALE Integration Technology	segment type	сегмент түрі
BC-MID-ALE	ALE Integration Technology	serialization	сериялау
BC-MID-ALE	ALE Integration Technology	subsegment	ішкі сегмент
BC-MOB	SAP NetWeaver Mobile	device ID	құрылғы идентификаторы
BC-MOB	SAP NetWeaver Mobile	synchronization	синхрондау
BC-OP	Operating System Platforms	partition	мекенжай кеңістігі
BC-OP	Operating System Platforms	region	аймақ
BC-SEC	Security	digital signature	электронды қолтаңба
BC-SEC-USR	User Administration	activity group	әрекеттер тобы
BC-SEC-USR	User Administration	authorization field	өкілеттік өрісі
BC-SEC-USR	User Administration	authorization type	өкілеттік түрі
BC-SEC-USR	User Administration	connection	байланыс
BC-SEC-USR	User Administration	subprofile	ішкі профиль
BC-SRV	Basis Services / Communication Interfaces	class	класс

BC-SRV	Basis Services / Communication Interfaces	class type	класс түрі
BC-SRV	Basis Services / Communication Interfaces	SIGNATURE	SIGNATURE
BC-SRV	Basis Services / Communication Interfaces	time	уақыт
BC-SRV	Basis Services / Communication Interfaces	variant	нұсқа
BC-SRV-ADR	Address Management/ Business Address	callback	қайта шақыру
BC-SRV-ADR	Address Management/ Business Address	person number	тұлға нөмірі
BC-SRV-ADR	Address Management/ Business Address	room	бөлме
BC-SRV-ALV	SAP List Viewer	hyperlink	гиперсілтеме
BC-SRV-ARL	ArchiveLink	communication type	байланыс түрі
BC-SRV-ARL	ArchiveLink	document class	құжат санаты
BC-SRV-ARL	ArchiveLink	fax	факс
BC-SRV-ARL	ArchiveLink	message type	хабар түрі
BC-SRV-ASF	General Service Functions	calendar type	күнтізбе түрі
BC-SRV-BR	BRFplus - ABAP-Based Business Rules	access level	кіру деңгейі
BC-SRV-BR	BRFplus - ABAP-Based Business Rules	storage type	сақтау түрі
BC-SRV-BRF	Business Rule Framework	context	мәтінмен
BC-SRV-BRF	Business Rule Framework	result type	нәтиже түрі
BC-SRV-CM	Case Management	category	санат

BC-SRV-CM	Case Management	process route	орындау жолы
BC-SRV-COM	Communication Services: Mail, Fax, SMS, Telephony	address type	мекенжай түрі
BC-SRV-COM	Communication Services: Mail, Fax, SMS, Telephony	body part	негізгі бөлім
BC-SRV-COM	Communication Services: Mail, Fax, SMS, Telephony	busy	бос емес
BC-SRV-COM	Communication Services: Mail, Fax, SMS, Telephony	communication type	байланыс түрі
BC-SRV-COM	Communication Services: Mail, Fax, SMS, Telephony	document class	құжат түрі
BC-SRV-COM	Communication Services: Mail, Fax, SMS, Telephony	header	тақырып
BC-SRV-COM	Communication Services: Mail, Fax, SMS, Telephony	recipient type	алушы түрі
BC-SRV-COM	Communication Services: Mail, Fax, SMS, Telephony	send attribute	жіберу атрибуты
BC-SRV-COM	Communication Services: Mail, Fax, SMS, Telephony	send date	жіберу күні
BC-SRV-COM	Communication Services: Mail, Fax, SMS, Telephony	sender ID	жіберуші идентификаторы
BC-SRV-FP	Forms Processing	context	мәтінмен
BC-SRV-KPR-DMS	Document Management Services	relationship type	қатынас түрі
BC-SRV-KPR-DMS	Document Management Services	storage category	сақтау санаты
BC-SRV-PMI	Process Monitoring Infrastructure	business process	бизнес процесс

BC-SRV-REP	Report Tree	node type	түйін түрі
BC-SRV-RM	SAP Records Management	type	түр
BC-SRV-RM	SAP Records Management	variant	нұсқа
BC-SRV-SCR	SAPscript	centered	ортаға келтірілген
BC-SRV-SCR	SAPscript	clipboard	аралық сақтағыш
BC-SRV-SCR	SAPscript	form class	формуляр класы
BC-SRV-SCR	SAPscript	screen type	экран түрі
BC-SRV-SCR	SAPscript	style	стиль
BC-SRV-SCR	SAPscript	text format	мәтін пішімі
BC-SRV-SCR	SAPscript	text type	мәтін түрі
BC-SRV-SSF	Smart Forms	window type	терезе түрі
BC-SRV-TXV	Text Verticalization	text type	мәтін түрі
BC-TRX	TREX	category	санат
BC-TRX	TREX	relevance	қатыстылық
BC-TWB	Test Workbench	context	мәтінмен
BC-WD	Web Dynpro	collection type	жинақтау түрі
BC-WD	Web Dynpro	context	мәтінмен
BC-WD	Web Dynpro	type	түр
BC-WD-ABA	Web Dynpro ABAP	aggregation	біріктіру
BC-WD-CMP-FPM	Floorplan Manager Web Dynpro ABAP	layout type	пішім түрі
BC-WD-JAV	Web Screen Java	button	түйме
BC-WD-PTN	Web Dynpro Pattern	default set	әдепкі жинақ
BC-XI	Exchange Infrastructure	action	операция
BC-XI	Exchange Infrastructure	business scenario	бизнес сценарий
BC-XI	Exchange Infrastructure	data type	дерек түрі

BC-XI	Exchange Infrastructure	field	өріс
BC-XI	Exchange Infrastructure	message	хабар
BC-XI	Exchange Infrastructure	message type	хабар түрі
BC-XI	Exchange Infrastructure	pipeline	конвейер
BC-XI	Exchange Infrastructure	task type	тапсырма түрі
BW	SAP Business Information Warehouse	reference characteristic	анықтамалық сипат
BW	SAP Business Information Warehouse	service type	қызмет түрі
BW-BEX	Business Explorer	button	түйме
BW-BEX	Business Explorer	category	санат
BW-BEX	Business Explorer	distribution type	үлестіру түрі
BW-BEX	Business Explorer	recipient determination	алушыны анықтау
BW-WHM	Warehouse Management	aggregate	жиынтық
CA	Cross-Application Components	business scenario	бизнес сценарий
CA	Cross-Application Components	delivery category	жеткізу түрі
CA	Cross-Application Components	form type	формуляр түрі
CA	Cross-Application Components	key figure category	көрсеткіш санаты
CA	Cross-Application Components	order category	тапсырыс санаты
CA	Cross-Application Components	problem analysis	мәселені талдау
CA	Cross-Application Components	report	есеп

CA	Cross-Application Components	service type	қызмет түрі
CA	Cross-Application Components	signature type	қолтаңба түрі
CA-AUD	Audit Management	object category	нысан санаты
CA-AUD	Audit Management	process text	процесс мәтіні
CA-CL	Classification	additional data	қосымша мәлімет
CA-CL	Classification	catalog characteristic	каталог сипаты
CA-CL	Classification	characteristic	сипат
CA-CL	Classification	characteristic description	сипат аты
CA-CL	Classification	characteristic origin	сипаттың бастапқы орны
CA-CL	Classification	characteristic value	сипат мәні
CA-CL	Classification	characteristic value assignment	сипат мәнін тағайындау
CA-CL	Classification	class	класс
CA-CL	Classification	class characteristic	класс сипаты
CA-CL	Classification	class description	класс сипаттамасы
CA-CL	Classification	class hierarchy	кластар иерархиясы
CA-CL	Classification	class type	класс түрі
CA-CL	Classification	classification	жіктеме
CA-CL	Classification	customer class	дебиторлар класы
CA-CL	Classification	data type	дерек түрі
CA-CL	Classification	inherited characteristic	мұраланған сипат
CA-CL	Classification	initial class	бастапқы класс
CA-CL	Classification	material class	материал класы
CA-CL	Classification	object type	нысан түрі
CA-CL	Classification	optional characteristic	қосымша сипат
CA-CL	Classification	organizational area	ұйымдық аймақ

CA-CL	Classification	range table	ауқым кестесі
CA-CL	Classification	reference characteristic	нысан сипаты
CA-CL	Classification	required characteristic	міндетті сипат
CA-CL	Classification	subordinate class	бағыныңқы класс
CA-CL	Classification	task list class	технологиялық карталар класы
CA-CL	Classification	variant	нұсқа
CA-CL	Classification	vendor class	кредитор класы
CA-DMS	Document Management System	additional data	қосымша мәлімет
CA-DMS	Document Management System	application	қолданба
CA-DMS	Document Management System	data carrier	дерек тасушы
CA-DMS	Document Management System	data carrier type	дерек тасушы түрі
CA-DMS	Document Management System	document class	құжат класы
CA-DMS	Document Management System	document version	құжат нұсқасы
CA-DMS	Document Management System	status type	күй түрі
CA-ESS	Employee Self-Service	Purchase	сатып алу
CA-EUR	European Monetary Union: Euro	basket currency	коржын валютасы
CA-EUR	European Monetary Union: Euro	transaction currency	транзакция валютасы
CAF	Composite Application Framework	application	қолданба
CAF-GP	CAF Guided Procedures	process	процесс
CA-FIM-FCO	Financial Conditions	installment repayment	бөліп өтеу

CA-GTF	General Application Functions	application log	колданба журналы
CA-GTF	General Application Functions	data transfer	дерек тасымалдау
CA-GTF	General Application Functions	data transfer program	дерек тасымалдау бағдарламасы
CA-GTF	General Application Functions	form class	формуляр класы
CA-GTF	General Application Functions	format	пішімдеу
CA-GTF	General Application Functions	legacy data	ескі дерек
CA-GTF	General Application Functions	legacy data transfer	ескі дерек тасымалы
CA-GTF	General Application Functions	packet type	бума түрі
CA-GTF	General Application Functions	release object	босату нысаны
CA-GTF	General Application Functions	Schedule Manager	мерзімді жұмыс диспетчері
CA-GTF	General Application Functions	structure tree	құрылым
CA-GTF-AIF	SAP Application Interface Framework	record type	жазба түрі
CA-GTF-BS-MC	Message Control	message control	хабарларды басқару
CA-GTF-BS-MC	Message Control	procedure	процедура
CA-GTF-DOB	Document Builder	form	формуляр
CA-GTF-DOB	Document Builder	text format	мәтін пішімі
CA-GTF-DOB	Document Builder	text type	мәтін түрі
CA-GTF-DRT	Data Retention Tool	join	біріктіру
CA-GTF-ECM	Engineering Change Management	context	мәтінмен
CA-GTF-RCM	Records and Case Management	category	санат

CA-GTF-RCM	Records and Case Management	class	класс
CA-GTF-RCM	Records and Case Management	disposal schedule	жою тәртібі
CA-GTF-RCM	Records and Case Management	record number	жазба нөмірі
CA-MDG	Master Data Governance	application	колданба
CA-MRS	SAP Multiresource Scheduling	worklist	жұмыс тізімі
CA-TS	Time Sheet	data entry view	дерек енгізу көрінісі
CA-TS	Time Sheet	release	босату
CA-WUI	WebClient UI	collapse	жию
CA-WUI	WebClient UI	expand	жаю
CO	Controlling	Activity-Based Costing	процестер бойынша шығын есептеу
CO	Controlling	administrative overhead	әкімшілік шығын
CO	Controlling	break down	бөлу
CO	Controlling	budget release	бюджетті босату
CO	Controlling	commitment	міндеттеме
CO	Controlling	condition type	шарт түрі
CO	Controlling	consumption	тұтыну
CO	Controlling	Controlling	бақылау
CO	Controlling	controlling area	бақылау аймағы
CO	Controlling	controlling area currency	бақылау аймағының валютасы
CO	Controlling	cost type	шығын түрі
CO	Controlling	currency type	валюта түрі
CO	Controlling	functional area	функция аймағы
CO	Controlling	line item report	тармақтар бойынша есеп

CO	Controlling	line item settlement	тармақтар бойынша есептесу
CO	Controlling	object class	нысандар класы
CO	Controlling	order status	тапсырыс күйі
CO	Controlling	plan line item	жоспар тармағы
CO	Controlling	primary costs	негізгі шығын
CO	Controlling	primary posting	бастапқы өткізбе
CO	Controlling	print variant	басып шығару нұсқасы
CO	Controlling	revaluate	қайта бағалау
CO	Controlling	revaluation	қайта бағалау
CO	Controlling	scheduled activity	жоспарланған жұмыс
CO	Controlling	screen variant	енгізу нұсқасы
CO	Controlling	selection variant	таңдау нұсқасы
CO	Controlling	totals item	қорытынды тармақ
CO	Controlling	update	жаңарту
CO	Controlling	valuation view	бағалау көрінісі
CO	Controlling	version	нұсқа
CO-OM-ABC	Activity-Based Costing	business process	бизнес процесс
CO-OM-ABC	Activity-Based Costing	business process attribute	бизнес процесс атрибуты
CO-OM-ABC	Activity-Based Costing	task	тапсырма
CO-OM-CCA	Cost Center Accounting	business process group	бизнес процестер тобы
CO-OM-CCA	Cost Center Accounting	cost element attribute	шығын элементінің атрибуты
CO-OM-CCA	Cost Center Accounting	dependency type	тәуелділік түрі
CO-OM-CCA	Cost Center Accounting	output price	шығыс баға

CO-OM-CCA	Cost Center Accounting	period interval	кезеңдер аралығы
CO-OM-CCA	Cost Center Accounting	periodic processing	кезеңдік өңдеу
CO-OM-CCA	Cost Center Accounting	receiver cost center	алушы шығын көзі
CO-OM-CCA	Cost Center Accounting	resource type	ресурс түрі
CO-OM-CCA	Cost Center Accounting	revalue	қайта бағалау
CO-OM-CCA	Cost Center Accounting	sender cost center	жіберуші шығын көзі
CO-OM-OPA	Overhead Cost Orders	commitment update	міндеттемені жаңарту
CO-OM-OPA	Overhead Cost Orders	disallowed transaction group	рұқсаты жоқ транзакциялар тобы
CO-OM-OPA	Overhead Cost Orders	order category	тапсырыс санаты
CO-OM-OPA	Overhead Cost Orders	order status management	тапсырыс күйлерін басқару
CO-OM-OPA	Overhead Cost Orders	revaluation	қайта бағалау
CO-PA	Profitability Analysis	basic report	жедел есеп
CO-PA	Profitability Analysis	characteristic	сипат
CO-PA	Profitability Analysis	characteristic group	сипаттар тобы
CO-PA	Profitability Analysis	destination	межелі орын
CO-PA	Profitability Analysis	line item display	тармақтарды көрсету
CO-PA	Profitability Analysis	line item layout	тармақ пішімі
CO-PA	Profitability Analysis	list type	тізім түрі
CO-PA	Profitability Analysis	move	жылжыту
CO-PA	Profitability Analysis	period type	мерзім түрі
CO-PA	Profitability Analysis	presummarized data	алдын ала есептелген қорытынды
CO-PA	Profitability Analysis	ratio	қатынас

CO-PA	Profitability Analysis	ratio scheme	қатынас схемасы
CO-PA	Profitability Analysis	realignment	түзету
CO-PA	Profitability Analysis	realignment group	түзету тобы
CO-PA	Profitability Analysis	realignment request	түзету сұрауы
CO-PA	Profitability Analysis	realignment run	түзету сеансы
CO-PA	Profitability Analysis	record type	жазба түрі
CO-PA	Profitability Analysis	revaluation key	бағалау кілгі
CO-PA	Profitability Analysis	segment level	сегмент деңгейі
CO-PA	Profitability Analysis	standard quantity	стандартты мөлшер
CO-PA	Profitability Analysis	standard unit of measure	қалыптық өлшем бірлігі
CO-PA	Profitability Analysis	transfer field	тасымал өрісі
CO-PA	Profitability Analysis	valuation analysis	бағалау талдауы
CO-PA	Profitability Analysis	weighting	үлесін анықтау
CO-PC	Product Cost Controlling	accounting view	бухгалтерлік есеп көрінісі
CO-PC	Product Cost Controlling	consumption type	тұтыну түрі
CO-PC	Product Cost Controlling	cost report	шығын есебі
CO-PC	Product Cost Controlling	costing item	есептеу тармағы
CO-PC	Product Cost Controlling	costing version	есептеу нұсқасы
CO-PC	Product Cost Controlling	cutoff period	шектеу мерзімі
CO-PC	Product Cost Controlling	default rule	әдепкі ереже
CO-PC	Product Cost Controlling	delta posting	дельта өткізбе
CO-PC	Product Cost Controlling	Expert Mode	сарапшы режимі
CO-PC	Product Cost Controlling	hierarchy ID	иерархия идентификаторы

CO-PC	Product Cost Controlling	hierarchy node	иерархия түйіні
CO-PC	Product Cost Controlling	joint process	кешенді процесс
CO-PC	Product Cost Controlling	lot size	топтама көлемі
CO-PC	Product Cost Controlling	lot size variance	топтама көлемінің ауытқуы
CO-PC	Product Cost Controlling	marking	алдын ала белгілеу
CO-PC	Product Cost Controlling	material account determination	материал шотын анықтау
CO-PC	Product Cost Controlling	period status	кезең күйі
CO-PC	Product Cost Controlling	periodic results analysis	кезеңдер бойынша нәтижелерді талдау
CO-PC	Product Cost Controlling	planned lot size	жоспарлы топтама көлемі
CO-PC	Product Cost Controlling	posting rule	өткізбе ережесі
CO-PC	Product Cost Controlling	process category	процесс санаты
CO-PC	Product Cost Controlling	procurement process	дайындау процесі
CO-PC	Product Cost Controlling	Product Cost by Period	кезең бойынша өнім шығыны
CO-PC	Product Cost Controlling	Product Cost by Sales Order	сату тапсырысы бойынша өнім шығыны
CO-PC	Product Cost Controlling	production process	өндіріс процесі
CO-PC	Product Cost Controlling	profit decrease	кіріс азаюы
CO-PC	Product Cost Controlling	ratio	қатынас
CO-PC	Product Cost Controlling	reference unit of measure	анықтамалық өлшем бірлігі

CO-PC	Product Cost Controlling	release	босату
CO-PC	Product Cost Controlling	report group	есептер тобы
CO-PC	Product Cost Controlling	report object	есеп нысаны
CO-PC	Product Cost Controlling	report type	есеп түрі
CO-PC	Product Cost Controlling	reserve	резерв
CO-PC	Product Cost Controlling	reserves for imminent loss	күтілген шығын резервтері
CO-PC	Product Cost Controlling	reserves for unrealized costs	орын алмаған шығын резервтері
CO-PC	Product Cost Controlling	results analysis form	нәтижелерді талдау түрі
CO-PC	Product Cost Controlling	results analysis version	нәтижелерді талдау нұсқасы
CO-PC	Product Cost Controlling	revaluation	қайта бағалау
CO-PC	Product Cost Controlling	sales document item	өтім құжатының тармағы
CO-PC	Product Cost Controlling	scrap variance	ақаулы өнім айырмасы
CO-PC	Product Cost Controlling	time base	уақыт негізі
CO-PC	Product Cost Controlling	transfer costs	тасымал шығыны
CO-PC	Product Cost Controlling	transfer price	тасымал бағасы
CO-PC	Product Cost Controlling	transfer structure	тасымал құрылымы
CO-PC	Product Cost Controlling	usage	қолданыс
CO-PC	Product Cost Controlling	valuation level	бағалау деңгейі
CO-PC	Product Cost Controlling	yield	өнім көлемі

CORPORATE-LEGAL	Global Legal projects	application	қолданба
CORPORATE-LEGAL	Global Legal projects	package	бума
CS	Customer Service	response profile	жауап профилі
CS	Customer Service	service	қызмет
CS	Customer Service	source quantity	бастапқы мөлшер
EC-CS	Consolidation	accrual	резервтік аударым
EC-CS	Consolidation	additional field	қосымша өріс
EC-CS	Consolidation	affiliated company	байланысты компания
EC-CS	Consolidation	balance carryforward	сальдо тасымалы
EC-CS	Consolidation	breakdown category	енгізілетін жазба түрі
EC-CS	Consolidation	capital investment	капиталдық салым
EC-CS	Consolidation	clearing item	есеп айырысу тармағы
EC-CS	Consolidation	common stock	кәдуілгі акциялар
EC-CS	Consolidation	consolidation chart of accounts	есепшоттар тізімі
EC-CS	Consolidation	consolidation item	біріктіру тармағы
EC-CS	Consolidation	data collection	дерек жинау
EC-CS	Consolidation	data mining	дерек табу
EC-CS	Consolidation	dimension	көрініс
EC-CS	Consolidation	exchange rate type	бағам түрі
EC-CS	Consolidation	fair value adjustment	жасырын резервтерді өшіру
EC-CS	Consolidation	financial statement item	қаржы есебінің тармағы
EC-CS	Consolidation	fiscal year variant	қаржы жылының нұсқасы
EC-CS	Consolidation	inventory item	қор тармағы
EC-CS	Consolidation	investee unit	инвестиция алушы

EC-CS	Consolidation	negative goodwill	жағымсыз гудвилл
EC-CS	Consolidation	period category	мерзім түрі
EC-CS	Consolidation	provision	резервтік аударым
EC-CS	Consolidation	report	есеп
EC-CS	Consolidation	reversal document	түзету құжаты
EC-CS	Consolidation	reverse posting	өткізбені түзету
EC-CS	Consolidation	selected item	таңдалған тармақ
EC-CS	Consolidation	source item	қайта жіктеудегі бастапқы тармақ
EC-CS	Consolidation	subitem	қосалқы тармақ
EC-CS	Consolidation	subitem category	қосалқы тармақ санаты
EC-CS	Consolidation	test run	сынақ сеансы
EC-CS	Consolidation	totals item	қорытынды тармақ
EC-CS	Consolidation	transfer	тасымалдау
EC-EIS	Executive Information System	time base	уақыт негізі
EC-EIS	Executive Information System	weight	үлес
EC-PCA	Profit Center Accounting	clearing line item	есеп айырысу тармағы
EC-PCA	Profit Center Accounting	company code group	баланстық бірліктер тобы
EC-PCA	Profit Center Accounting	origin object	бастапқы нысан
EC-PCA	Profit Center Accounting	transfer pricing	тасымал бағаларын белгілеу
EHS	Environment, Health and Safety	edge	жиек
EHS	Environment, Health and Safety	label	заттаңба
EHS	Environment, Health and Safety	object type	нысан түрі
EHS	Environment, Health and Safety	value assignment	мән тағайындау

EP	Enterprise Portal	authorization	өкілеттік
EP	Enterprise Portal	wizard	шебер
EP-KM	Knowledge Management and Collaboration	editor	өңдегіш
EP-KM	Knowledge Management and Collaboration	item type	тармақ түрі
EP-KM	Knowledge Management and Collaboration	margin	шет
EP-KM	Knowledge Management and Collaboration	post	хабар
EP-KM	Knowledge Management and Collaboration	reject	қабылдамау
EP-KM	Knowledge Management and Collaboration	tabstrip	қойынды
EP-KM-CM	KM Content Management	reject	қабылдамау
EP-KM-CM	KM Content Management	upload	жүктеп салу
EP-KM-COL	KM Collaboration: Basic Tools	category	санат
EP-KM-COL	KM Collaboration: Basic Tools	provider	провайдер
EP-KM-COL	KM Collaboration: Basic Tools	room type	бөлме түрі
EP-KM-COL	KM Collaboration: Basic Tools	service type	қызмет түрі
EP-PIN-NAV	Navigation	style	стиль
FI	Financial Accounting	advance return for tax on sales/purchases	салықтың аванс жарналары туралы анықтама
FI	Financial Accounting	bank country	банк елі
FI	Financial Accounting	bank group	банктер тобы

FI	Financial Accounting	bank selection	банкті таңдау
FI	Financial Accounting	currency type	валюта түрі
FI	Financial Accounting	data medium exchange	дерек тасушыларын айырбастау
FI	Financial Accounting	display format	көрсету пішімі
FI	Financial Accounting	evaluation type	бағалау түрі
FI	Financial Accounting	evaluation view	бағалау көрінісі
FI	Financial Accounting	exchange rate difference	бағам айырмасы
FI	Financial Accounting	exchange rate loss	бағам шығыны
FI	Financial Accounting	input tax deduction	кіріс салық шегерімі
FI	Financial Accounting	lockbox	банк ұяшығы
FI	Financial Accounting	provisional run	алдын ала жүргізу
FI	Financial Accounting	withholding tax type	кіріс көздеріне салынатын салық түрі
FI-AA	Asset Accounting	affiliated company	байланысты компания
FI-AA	Asset Accounting	allocation	үлестіру
FI-AA	Asset Accounting	asset	актив
FI-AA	Asset Accounting	asset group	активтер тобы
FI-AA	Asset Accounting	asset sale	актив сату
FI-AA	Asset Accounting	index series	индекс қатары
FI-AA	Asset Accounting	posting date	өткізбе күні
FI-AA	Asset Accounting	posting log	өткізбе журналы
FI-AA	Asset Accounting	real estate	жылжымайтын мүлік
FI-AA	Asset Accounting	real estate	жылжымайтын мүлік
FI-AA	Asset Accounting	Real Estate management	Жылжымайтын мүлікті басқару
FI-AA	Asset Accounting	replacement investment	қайта инвестиция құю

FI-AA	Asset Accounting	subsequent posting	өткен күнмен өткізу
FI-AA	Asset Accounting	transaction	транзакция
FI-AA	Asset Accounting	transaction group	транзакция тобы
FI-AA	Asset Accounting	transaction type	транзакция түрі
FI-AA	Asset Accounting	transaction type category	транзакция түрінің санаты
FI-AA	Asset Accounting	transaction type group	транзакция түрлерінің тобы
FI-AA	Asset Accounting	undo	бас тарту
FI-AA	Asset Accounting	valuated goods receipt	бағаланған материалдар түсімі
FI-AA	Asset Accounting	value transferred	тасымалданған мән
FI-AF-DPC	Down Payment Chains	partial invoice	ішінара шот
FI-CA	Contract Accounts Receivable and Payable	account category	есепшот санаты
FI-CA	Contract Accounts Receivable and Payable	charge	үстеме
FI-CA	Contract Accounts Receivable and Payable	expiry date	мерзім соңы
FI-CA	Contract Accounts Receivable and Payable	payment form	төлем формуляры
FI-CA	Contract Accounts Receivable and Payable	post	өткізу
FI-CA	Contract Accounts Receivable and Payable	report type	декларация түрі
FI-CA	Contract Accounts Receivable and Payable	statistical posting	статистикалық өткізбе
FI-CA	Contract Accounts Receivable and Payable	termination	тоқтату

FI-GL	General Ledger Accounting	account assignment manual	бухгалтерлік жазба енгізу нұсқаулығы
FI-GL	General Ledger Accounting	accrual	шектеу
FI-GL	General Ledger Accounting	item category	тармақ санаты
FI-GL	General Ledger Accounting	posting control	өткізбені басқару
FI-GL	General Ledger Accounting	primary segment	бастапқы сегмент
FI-GL	General Ledger Accounting	segmentation	сегменттеу
FI-GL-CU-MCA	Multi Currency Accounting	process category	процесс санаты
FI-LC	Consolidation	asset	актив
FI-LC	Consolidation	asset history sheet	активтер қозғалысының тізімдемесі
FI-LC	Consolidation	consolidation frequency	біріктіру жиілігі
FI-LC	Consolidation	dimension	өлшем
FI-LC	Consolidation	investment	инвестиция
FI-LC	Consolidation	item category	тармақ санаты
FI-LC	Consolidation	selected item	тандалған тармақ
FI-LC	Consolidation	threshold value	шектік мән
FI-LC	Consolidation	totals item	қорытынды тармақ
FIN	Financials	posting level	өткізбе деңгейі
FIN-BAC-INV	Inventory Accounting	delta posting	дельта өткізбе
FIN-FSCM-CLM-CM	Cash Management	beginning balance	бастапқы сальдо
FIN-FSCM-CLM-CM	Cash Management	funds reservation	қаражатты резервке сақтау
FIN-FSCM-CLM-CM	Cash Management	posting method	өткізбе әдісі
FIN-FSCM-IHC	FSCM In-House Cash	block	құлыптау

FIN-FSCM-IHC	FSCM In-House Cash	blocking reason	құлыптау себебі
FIN-FSCM-IHC	FSCM In-House Cash	payer	төлеуші
FIN-FSCM-TRM- TM	Transaction Manager	accrual	шектеу
FIN-FSCM-TRM- TM	Transaction Manager	accrual/deferral	шектеу
FIN-FSCM-TRM- TM	Transaction Manager	administration	әкімшілік
FIN-FSCM-TRM- TM	Transaction Manager	approval	мақұлдау
FIN-FSCM-TRM- TM	Transaction Manager	asynchronous posting	бейсинхронды өткізбе
FIN-FSCM-TRM- TM	Transaction Manager	balance sheet account	баланс шоты
FIN-FSCM-TRM- TM	Transaction Manager	common stock	кәдуілгі акция
FIN-FSCM-TRM- TM	Transaction Manager	date of notice	келісімді бұзу күні
FIN-FSCM-TRM- TM	Transaction Manager	district	аудан
FIN-FSCM-TRM- TM	Transaction Manager	foreign currency valuation	шетел валютасын бағалау
FIN-FSCM-TRM- TM	Transaction Manager	form	формуляр
FIN-FSCM-TRM- TM	Transaction Manager	funds commitment	қаражат бөлу
FIN-FSCM-TRM- TM	Transaction Manager	funds precommitment	алдын ала қаражат бөлу
FIN-FSCM-TRM- TM	Transaction Manager	guarantor	кепілгер
FIN-FSCM-TRM- TM	Transaction Manager	net present value	таза құн
FIN-FSCM-TRM- TM	Transaction Manager	offer	ұсыныс
FIN-FSCM-TRM- TM	Transaction Manager	option	опцион

FIN-FSCM-TRM-TM	Transaction Manager	option rate	опцион мөлшерлемесі
FIN-FSCM-TRM-TM	Transaction Manager	order	тапсырыс
FIN-FSCM-TRM-TM	Transaction Manager	outflow	шығыс
FIN-FSCM-TRM-TM	Transaction Manager	period of notice	келісімді бұзу мерзімі
FIN-FSCM-TRM-TM	Transaction Manager	planned value	жоспарланған мән
FIN-FSCM-TRM-TM	Transaction Manager	posting	өткізбе
FIN-FSCM-TRM-TM	Transaction Manager	posting status	өткізбе күйі
FIN-FSCM-TRM-TM	Transaction Manager	public authorities	билік органдары
FIN-FSCM-TRM-TM	Transaction Manager	reassign	қайта тағайындау
FIN-FSCM-TRM-TM	Transaction Manager	risk category	тәуекел санаты
FIN-FSCM-TRM-TM	Transaction Manager	shift	ығысу
FIN-FSCM-TRM-TM	Transaction Manager	valuation area	бағалау аймағы
FIN-FSCM-TRM-TM	Transaction Manager	valuation loss	бағалау шығыны
FIN-FSCM-TRM-TM	Transaction Manager	valuation method	бағалау әдісі
FIN-SEM-BCS	Business Consolidation	asset history sheet	активтер қозғалысының тізімдемесі
FIN-SEM-BCS	Business Consolidation	balance	баланс
FIN-SEM-BCS	Business Consolidation	consolidation chart of accounts	есепшоттар тізімі
FIN-SEM-BCS	Business Consolidation	delta posting	дельта өткізбе
FIN-SEM-BCS	Business Consolidation	discard	қабылдамау

FIN-SEM-BCS	Business Consolidation	installation	қондырғы
FIN-SEM-BCS	Business Consolidation	reclassification	қайта жіктеу
FIN-SEM-BCS	Business Consolidation	total value	қорытынды мән
FIN-SEM-BCS	Business Consolidation	trigger	триггер
FIN-SEM-BCS	Business Consolidation	upload	жүктеп салу
FIN-SEM-BCS	Business Consolidation	upload method	жүктеп салу әдісі
FIN-SEM-CPM	Corporate Performance Monitor	category	санат
FIN-SEM-CPM	Corporate Performance Monitor	frame	жақтау
FIN-SEM-CPM	Corporate Performance Monitor	line	жол
FIN-SEM-CPM	Corporate Performance Monitor	point	нүкте
FIN-SEM-CPM	Corporate Performance Monitor	scale	шкала
FI-SL	Special Purpose Ledger	allocation	үлестіру
FI-SL	Special Purpose Ledger	allocation cycle	үлестіру циклі
FI-SL	Special Purpose Ledger	allocation cycle	үлестіру циклі
FI-SL	Special Purpose Ledger	allocation rule	үлестіру ережесі
FI-SL	Special Purpose Ledger	allocation type	үлестіру түрі
FI-SL	Special Purpose Ledger	distribution	үлестіру
FI-SL	Special Purpose Ledger	report	есеп
FI-SL	Special Purpose Ledger	sequence	рет

FI-SL	Special Purpose Ledger	set ID	жиынтық идентификаторы
FI-SL	Special Purpose Ledger	threshold value	шектік мән
FI-TV	Travel Management	airline	әуе компаниясы
FI-TV	Travel Management	destination	межелі орын
FI-TV	Travel Management	maximum amount	максималды сома
FI-TV	Travel Management	receipt	түбіртек
FI-TV	Travel Management	transfer	тасымал
FI-TV-PL	Travel Planning	cancel	болдырмау
FS-AM	Account Management	cash deposit	қолма қол ақша салымы
FS-AM	Account Management	open item management	ашық тармақтарды басқару
FS-AM	Account Management	post	өткізу
FS-AM	Account Management	process	процесс
FS-AM	Account Management	process category	процесс санаты
FS-AM	Account Management	renewal	мерзімін ұзарту
FS-AM-CM	Contract Management	contract amount	келісімшарт сомасы
FS-AM-CM-CA	Card	cancel	болдырмау
FS-AM-EP-MN	Monitoring	advance payment	аванс
FS-AM-EP-ST	Settlement	settlement	есеп айырысу
FS-AM-EP-ST	Settlement	settlement period	есеп айырысу кезеңі
FS-AM-IM	Item Management	bank statement	шот бойынша үзінді көшірме
FS-AM-IM	Item Management	payment history	төлем тарихы
FS-AM-IM-IT	Payment Items	item type	тармақ түрі
FS-AM-IM-IT	Payment Items	origin	шығу орны
FS-AM-OM	Order Management	order category	тапсырма санаты

FS-AM-PR-PR	Product	attribute	атрибут
FS-AM-PR-PR	Product	product category	өнім санаты
FS-BA	Bank Analyzer	pledge	кепілдік
FS-BA	Bank Analyzer	valuation category	бағалау санаты
FS-BA-AN-HDB	Historical Database	recovery	түскен табыс
FS-BA-AN-PA	Profit Analyzer	allocation	үлестіру
FS-BA-AN-PA	Profit Analyzer	segment	сегмент
FS-BA-AN-STA	Strategy Analyzer	segment structure	сегмент құрылымы
FS-BA-PM-AFP	Accounting for Financial Products	accounting document	бухгалтерлік құжат
FS-BA-PM-AFP	Accounting for Financial Products	balance	баланс
FS-BA-PM-AFP	Accounting for Financial Products	depreciation	құнсыздану
FS-BA-PM-AFP	Accounting for Financial Products	financial statement item	қаржылық мәлімдеме тармағы
FS-BA-PM-AFP	Accounting for Financial Products	product category	өнім санаты
FS-BA-PM-AFP	Accounting for Financial Products	reclassification	қайта жіктеу
FS-BA-PM-CR	Credit Risk	key date	негізгі күн
FS-BA-PM-CR	Credit Risk	provision	резерв
FS-BA-PM-CR	Credit Risk	receivable	талапқа көну
FS-BA-PM-CR	Credit Risk	risk category	тәуекел санаты
FS-BA-PM-CR	Credit Risk	segment	сегмент
FS-BA-PM-HP	Data Preparation for External Components	future price	фьючерс бағасы
FS-BA-SD	Source Data	aggregation factor	біріктіру коэффициенті
FS-BA-SD	Source Data	archiving category	мұрағаттау санаты
FS-BA-SD	Source Data	attribute	атрибут
FS-BA-SD	Source Data	context	мәтінмән
FS-BA-SD	Source Data	conversion category	түрлендіру санаты

FS-BA-SD	Source Data	country	ел
FS-BA-SD	Source Data	currency type	валюта түрі
FS-BA-SD	Source Data	exchange rate type	бағам түрі
FS-BA-SD	Source Data	item	тармақ
FS-BA-SD	Source Data	key figure category	көрсеткіш түрі
FS-BA-SD	Source Data	notification type	хабарландыру түрі
FS-BA-SD	Source Data	object	нысан
FS-BA-SD	Source Data	product category	өнім түрі
FS-BA-SD	Source Data	reference characteristic	анықтамалық сипат
FS-BA-SD	Source Data	subobject	ішкі нысан
FS-BA-SD	Source Data	view	көрініс
FS-BP	Business Partner	address ID	мекенжай идентификаторы
FS-BP	Business Partner	differentiation criterion	саралау шарты
FS-BP	Business Partner	identification number	идентификациялық нөмір
FS-BP	Business Partner	information category	ақпарат санаты
FS-BP	Business Partner	rating procedure	бағалау процедурасы
FS-BP	Business Partner	relationship category	қатынас санаты
FS-BP	Business Partner	time dependency	уақытқа тәуелділік
FS-CD	Collections/ Disbursements	clearing	теңестіру
FS-CD	Collections/ Disbursements	clearing account	теңестіру шоты
FS-CD	Collections/ Disbursements	document category	құжат санаты
FS-CD	Collections/ Disbursements	end date	соңғы күн
FS-CD	Collections/ Disbursements	expiry date	мерзім соны

FS-CD	Collections/ Disbursements	grouping category	топтау санаты
FS-CD	Collections/ Disbursements	invoice	шот
FS-CD	Collections/ Disbursements	item category	тармақ санаты
FS-CD	Collections/ Disbursements	line item	жеке тармақ
FS-CD	Collections/ Disbursements	number range object	нөмірлер ауқымының нысаны
FS-CD	Collections/ Disbursements	selection category	таңдау түрі
FS-CM	Claims Management	aggregate	біріктіру
FS-CM	Claims Management	base	негіз
FS-CM	Claims Management	claim	шағым
FS-CM	Claims Management	collective invoice	жиынтықты шот
FS-CM	Claims Management	convert	айырбастау
FS-CM	Claims Management	jurisdiction	юрисдикция
FS-CM	Claims Management	limit	шек
FS-CM	Claims Management	object characteristic	нысан сипаты
FS-CM	Claims Management	offsetting item	қайта есеп айырысу тармағы
FS-CM	Claims Management	payment schedule	төлем кестесі
FS-CM	Claims Management	process control	процесті басқару
FS-CM	Claims Management	reassignment	қайта тағайындау
FS-CM	Claims Management	request	сұрау
FS-CM	Claims Management	requester	сұраушы
FS-CM	Claims Management	risk category	тәуекел санаты
FS-CM	Claims Management	settlement	есеп айырысу
FS-CML	Loans Management	acquisition	алу
FS-CML	Loans Management	average daily balance	тәуліктік орташа сальдо
FS-CML	Loans Management	basket currency	коржын валютасы

FS-CML	Loans Management	billing category	есепшот түрі
FS-CML	Loans Management	credit standing	несиені өтеу қабілеті
FS-CML	Loans Management	default	жаза қолдану
FS-CML	Loans Management	discount	жеңілдік
FS-CML	Loans Management	discount amount	жеңілдік сомасы
FS-CML	Loans Management	field status	өріс күйі
FS-CML	Loans Management	file	файл
FS-CML	Loans Management	guarantee	кепілдік
FS-CML	Loans Management	incidental costs	қосымша шығын
FS-CML	Loans Management	inquiry	сұрау
FS-CML	Loans Management	installment repayment	бөліп өтеу
FS-CML	Loans Management	reservation	резервке сақтау
FS-CML	Loans Management	subcategory	ішкі санат
FS-CMS	Collateral Management System	activity category	әрекет санаты
FS-CMS	Collateral Management System	asset category	меншік құнының санаты
FS-CMS	Collateral Management System	charge	жүк
FS-CMS	Collateral Management System	object category	нысан санаты
FS-CMS	Collateral Management System	real estate object	жылжымайтын мүлік нысаны
FS-CMS	Collateral Management System	sequence	рет
FS-MCM-CSL	Combined Settlement	flow category	ағын санаты
FS-MCM-CSL	Combined Settlement	processing category	өңдеу санаты
FS-PCO-AM	Posting Control Office for Account Management	application	қолданба
FS-RI	Reinsurance	accompanying sheet	ілеспе хат
FS-RI	Reinsurance	aggregate	біріктіру

FS-RI	Reinsurance	claim	шағым
FS-RI	Reinsurance	classification key	жіктеу шарты
FS-RI	Reinsurance	commission	комиссия
FS-RI	Reinsurance	contract number	келісімшарт нөмірі
FS-RI	Reinsurance	dunning level	ескерту деңгейі
FS-RI	Reinsurance	item	тармақ
FS-RI	Reinsurance	item indicator	тармақ көрсеткіші
FS-RI	Reinsurance	line item	құжат тармағы
FS-RI	Reinsurance	premium	сыйақы
FS-RI	Reinsurance	review	тексеру
FS-RI	Reinsurance	threshold value	шектік мән
FS-RI	Reinsurance	transfer	тасымалдау
FS-RI	Reinsurance	transfer posting	тасымал өткізбесі

МАЗМҰНЫ

Б. Боранқұлова. Медициналық терминдерді аудару ерекшеліктері	4
ҚР Білім және ғылым министрлігі жанынан құрылған салалық терминологиялық жұмыс тобының ұсынысы	10
Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің қызметкерлері күнделікті жұмыста қолданатын сөздер мен сөз тіркестері	16
Қазақстан Республикасы Мұнай және газ министрлігі жанындағы салалық терминологиялық жұмыс тобының ұсынысы	20
Қазақ тіліндегі діни терминдер (Құрастырған: Мансұров Н.Б.)	47
SAP AG компаниясының экономика және қаржы саласы бойынша ұсынған терминдер топтамасы	80

ТЕРМИНОЛОГИЯЛЫҚ ХАБАРШЫ

2012 жыл

№ 2 (40)

Бас редакторы – Шерубай Құрманбайұлы

Бас редактордың орынбасары – Ербол Әбдірәсілов

Жауапты хатшылар – Гүлжанат Азанбаева

Мамбетов Мадияр

Редакцияның мекенжайы:

**Қазақстан Республикасы
Мәдениет және ақпарат министрлігінің
Тіл комитеті**

Астана қаласы, Есілдің сол жағалауы,
Министрліктер үйі, «А» блогы, 15-кіреберіс, 2-қабат
Тел.: 8 (7172) 74-05-02, 74-05-03, 74-04-98

Теруге берілген күні 29.08.2012 ж. Басуға қол қойылған күні 08.09.2012 ж.
Пішімі 70x100 $\frac{1}{16}$, Көлемі 8,0 баспа табақ. Таралымы 2000 дана. Тапсырыс № 60/6798.
«ІС-Сервис» ЖШС-нде басылды. 010000, Астана қаласы.